

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Економіко-гуманітарний інститут.
Факультет економіки та управління
(повне найменування інституту, назва факультету)

Фінанси, банківська справа та страхування
(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка
до дипломної магістерської роботи
магістра
(ступінь вищої освіти (освітній ступінь))

на тему Капітал підприємства та збитки його
формування

Виконав: студент 6 курсу, групи ФЕУ-113-М
спеціальності (напряму підготовки)
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва напряму підготовки, спеціальності)

Біляев Д.О.
(прізвище та ініціали)
Керівник Прушківський В.Г.
(прізвище та ініціали)
Рецензент Москальов В.М.
(прізвище та ініціали)

м.Запоріжжя
2018 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет ЕГІ, ФЕУ

Кафедра Фінанси, банківська справа та страхування

Ступінь вищої освіти (освітній ступінь) магістр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

Напрямок підготовки 072»Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри К.Р.Н. доцент
Щаровс С.Р.
"15" листопада 2018 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Біляєву Дмитру Олександровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА ТА ФІКШЕРАЛ ЦЬОГО
ФОРМУВАННЯ

керівник проекту роботи д.е.н. професор Трушківський В.Г.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від "11" вересня 2018 року № 212

2. Строк подання студентом роботи 28.11.18.

3. Вихідні дані до роботи Нормативно-правові акти з урахуванням
фінансової діяльності підприємств, фінансові звітності ПАТ "ТАЛАНТ"
за 2014-2016 р.р.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ 1. Значення та сутність капіталу підприємства та джерела його фінансування
Розділ 2. Аналіз складу і динаміки джерел формування капіталу підприємства ПАТ "ТАЛАНТ". Розділ 3. Шляхи зростання капіталу підприємства. Розділ 4. Оцінка ризику та безпеки в кредитно-фінансовій системі

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Маб. 2.1. Аналіз ліквідності ПАТ "Талант" за 2014-2016 р.р.
Маб. 2.2. Аналіз ринкової вартості ПАТ "Талант" за 2014-2016 р.р.
Рис. 2.1. Динаміка змін показників ринкової вартості ПАТ "Талант" за 2014-2016 р.р.
Маб. 2.3. Аналіз показників основних ризиків ПАТ "Талант" за 2014-2016 р.р.
Маб. 2.5. Аналіз фінансових результатів ПАТ "Талант" за 2014-2016 р.р.
Маб. 2.6. Особливі техніко-економічні показники діяльності ПАТ "Талант" за 2014-2016 р.р.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
1	д.е.н., проф. Трушківський В.Г.		
2	д.е.н., проф. Трушківський В.Г.		
3	д.е.н., проф. Трушківський В.Г.		
4	Мурован С.М., ст. викл.		
Нормоконтролер	Чередниченко Н.О., ст. викл.		

7. Дата видачі завдання 05.03.2018

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір матеріалу на проектування	05.03.18 - 21.03.18	
2	Групування та аналіз зібраного матеріалу. Уточнення завдань проектування	21.03.18 - 01.04.18.	
3	Виконання теоретичної частини роботи	01.04.18 - 01.05.18	
4	Виконання графічної частини роботи	01.05.18 - 01.09.18	
5	Написання та оформлення дипломної магістерської роботи	01.09.18 - 05.11.18	
6	Перевірка роботи керівником, консультантами	05.11.18 - 14.11.18	
7	Попередній захист роботи	15.11.18.	
8	Переплітання оформлення дипломної магістерської роботи	17.12.18.	
9	Захист роботи у ЕК	18.12.18.	

Студент

Керівник роботи

(підпис)

 Білієв Д.О.
 (прізвище та ініціали)

 Трушківський В.Г.
 (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Біляєв Д. О. Капітал підприємства та джерела його формування. – Дипломна магістерська робота.

Дипломна магістерська робота зі спеціальності 072 магістр фінансів, банківської справи та страхування. – Кафедра фінанси, банківська справа та страхування, Запорізький національний технічний університет, 2018.

Магістерська дипломна робота присвячена розробці аналізу власного капіталу, ефективності його використання та фінансування діяльності підприємства. Розглянуті питання сутності капіталу підприємства, джерела його формування, необхідність і значення.

Проведено аналіз і надано оцінку фінансового стану підприємства, проаналізовано оборотність активів, ліквідність й платоспроможність, рентабельність і ринкову стійкість.

Метою даної роботи є визначення шляхів удосконалення структури капіталу підприємства та визначення його оптимізаційної структури.

Ключові слова: ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ, ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ, ФІНАНСОВИЙ КРЕДИТ, ПРИБУТОК, РЕНТАБІЛЬНІСТЬ, ЛІКВІДНІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, СТАТУТНИЙ ФОНД, РЕЗЕРВНИЙ ФОНД.

ANNOTATION

Bilyaev D. **Capital of the enterprise and sources of its formation.** – Graduate Master's Work.

Graduate Masters Degree in Specialty 072 Master of Finance, Banking and Insurance. - Department of Finance, Banking and Insurance, Zaporizhzhya National Technical University, 2018.

Master's thesis devoted to the development of equity analysis, its efficiency and financing of the company The questions of the nature capital of the company, the sources of its formation, the necessity and importance.

The analysis and the estimation of the financial situation of the company, analysis of the reversibility of assets, liquidity and solvency, profitability and market stability.

The purpose of this work is to identify ways to improve the capital structure of an enterprise and determine its optimization structure.

Keywords: OWN CAPITAL, FINANCIAL ANALYSIS, FINANCIAL CREDIT, PROFIT, RENTABILNIST, LIQUIDITY, SOLVENCY, STATUTORY FUND, CONTINGENCY FUND.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ДО ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Біляєв Д.О. Капітал підприємства та джерела його формування / В.Г. Прушківський, Д.О. Біляєв (студ. ФЕУ-113м, ФЕУ) // «Соціально-економічні, освітні та фахові проблеми молоді в умовах євроінтеграційних процесів»: матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (27 квітня 2018 року, м. Запоріжжя.)
2. Біляєв Д.О. Формування та використання капіталу підприємства / В.Г. Прушківський, Д.О. Біляєв // Економічний Вісник Запорізького національного технічного університету, № - 2018. С.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	
ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ЗНАЧЕННЯ ТА СУТНІСТЬ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ДЖЕРЕЛ ЙОГО ФІНАНСУВАННЯ	12
1.1. Капітал підприємства ,його сутність та значення	12
1.2. Джерела формування капіталу підприємства	24
1.3. Методологія оцінки формування капіталу підприємства	32
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СКЛАДУ І ДИНАМІКИ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ "ГАЛАНТ"	40
2.1. Господарсько-економічна характеристика діяльності підприємства ПАТ "ГАЛАНТ"	40
2.2. Аналіз динаміки і структури капіталу підприємства ПАТ "ГАЛАНТ"	43
2.3. Оцінка джерел власного та позичкового капіталу	53
2.4. Особливості оптимізації структури капіталу підприємства з урахуванням вимог комерційного банку	77
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ЗРОСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	90
3.1. Оптимізація структури капіталу підприємства	90
3.2. Удосконалення формування капіталу акціонерного товариства за рахунок планування	95
3.3. Прогнозування фінансової звітності підприємства	106
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	110
ВИСНОВКИ	126
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	132

ДОДАТОК А Звіт про фінансовий стан 2014 року	137
ДОДАТОК Б Звіт про фінансовий стан 2015 року	144
ДОДАТОК В Звіт про фінансовий стан 2016 року	152

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ**

ЧВ	—	чиста виручка;
$P_{зв}$	—	рентабельності активів за прибутком від звичайної діяльності;
P_A	—	рентабельності капіталу (активів) за чистим прибутком;
ОФ	—	основні виробничі фонди;
ОК	—	обігові кошти;
СР	—	собівартість реалізації;
СЗ	—	середні запаси;
$C_{д.з.}$	—	середня дебіторська заборгованість;
А	—	активи;
П	—	пасиви;
ВК	—	власний капітал;
$M_{р.к}$	—	маневреності робочого капіталу;
$\Phi_{л}$	—	фінансовий ліверідж;
ПЛ	—	поточна ліквідність;
р.	—	рік;
рис.	—	рисунок;
рр.	—	роки;
табл.	—	таблиця;
тис.	—	тисяча.

ВСТУП

Показником діяльності підприємства є його фінансовий стан який відображає всю інформацію про те чи інше підприємство що функціонує на території держави. Нині на території України є дуже велика інфраструктура підприємств яка виготовляє та забезпечує послуги особам які того потребують. Але головним фактором в економіці держави це є фінанси підприємств які використовуються та формуються цими підприємствами.

Одним із найважливіших напрямків фінансового аналізу, що має проводитися керівництвом або спеціальними підрозділами підприємства, є аналіз власного капіталу та ефективність його використання як головне джерело фінансування діяльності підприємства. Саме на основі результатів такого аналізу є керівництво приймає рішення щодо ефективності тих чи інших видів господарської діяльності, рішення про доцільність розвитку напрямків виробництва, про прибутковість видів продукції, що показує необхідність дослідження різних методик аналізу і визначає актуальність обраної теми.

Власний капітал підприємства – це підсумок першого розділу пасиву балансу, тобто перевищення балансової вартості активів підприємства над його зобов'язаннями. Основними складовими власного капіталу є статутний капітал, додатковий і резервний капітал, нерозподілений прибуток. Показник власного капіталу є одним з головних індикаторів кредитоспроможності підприємства. Він – основа для визначення фінансової незалежності підприємства, його фінансової стійкості та стабільності [23, 147].

Предметом дослідження є аналіз власного капіталу підприємства як головне джерело фінансування діяльності суб'єкта господарювання.

Об'єктом роботи обрано приватне акціонерне товариство «Галант» та результати його діяльності.

Метою даної роботи є визначення шляхів удосконалення структури

капіталу підприємства та визначення його оптимізаційної структури.

Для досягнення визначеної мети необхідно виконати наступні завдання:

- дослідити сучасні напрямки аналізу власного капіталу підприємства як джерело фінансування діяльності підприємства;
- визначити сутність власного капіталу, його функції та його складові;
- провести дослідження методик аналізу власного капіталу підприємства;
- провести аналіз власного капіталу за даними досліджуваного підприємства;
- визначити стан фінансово-господарської діяльності об'єкта дослідження;
- проаналізувати ефективність використання власного капіталу підприємства;
- визначити фактори впливу на ефективність використання власного капіталу та ступінь їх впливу на результативні показники діяльності підприємства;
- надати рекомендації щодо оптимізації формування капіталу підприємства.

До основних методів дослідження слід віднести діалектичний та структурно-функціональний методи, а також системне, комплексне дослідження, опрацювання і використання інформації фінансового характеру. Також при проведенні дослідження використовувались методи та прийоми економічного і фінансового аналізу – статистичні, порівняння, відносних величин, метод факторного аналізу. Результати проведеного дослідження мають практичне застосування та можуть бути використані на досліджуваному підприємстві, а також на інших підприємствах України.

У висновках підсумовуються основні результати дослідження.

РОЗДІЛ 1

ЗНАЧЕННЯ ТА СУТНІСТЬ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ДЖЕРЕЛ ЙОГО ФІНАНСУВАННЯ

1.1. Капітал підприємства, його сутність та значення

Власний капітал показує частку майна підприємства, яка фінансується за рахунок коштів власників і власних засобів підприємства. Тривалий час у вітчизняній теорії та практиці питанню фінансування діяльності господарських структур за рахунок капіталу власників приділялась надзвичайно мала увага, оскільки за адміністративно-командної економіки державні підприємства в централізованому порядку наділялися статутним капіталом, який не міг бути змінений у результаті емісії (чи анулювання) корпоративних прав. Натомість домінуюча роль відводилася таким антиринковим методам фінансування підприємств, як бюджетні дотації, субсидії, субвенції [23].

Сьогодні досить актуальним є питання переорієнтації підприємств на ринкові форми їх фінансування, однією з яких є мобілізація ресурсів на основі залучення інвестицій в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою. Спокусливим для фінансистів є те, що для залучення коштів на основі збільшення статутного капіталу не потрібні ні застава майна, ні гарантії третіх осіб; ресурси, вкладені у власний капітал підприємства, залишаються в його розпорядженні протягом довгострокового періоду.

Тим часом працівники фінансових служб підприємств, фінансові менеджери, бухгалтери, інші фахівці, які займаються практичною фінансовою роботою, стикаються зі значними труднощами при спробі використати вказаний метод фінансування. Для успішного здійснення операцій з власним капіталом підприємства та ефективного використання даної форми фінансування на практиці фінансистам слід оволодіти такими

блоками питань:

- цілі, порядок та умови збільшення (зменшення) статутного і власного капіталу;
- резерви підприємства, їх види, значення та порядок формування;
- додатковий капітал: порядок його формування та використання;
- оподаткування операцій, пов'язаних зі збільшенням (зменшенням) статутного капіталу, додаткового капіталу, здійсненням реінвестицій у корпоративні права [36].

Власний капітал підприємства – це підсумок першого розділу пасиву балансу, тобто перевищення балансової вартості активів підприємства над його зобов'язаннями. Основними складовими власного капіталу є статутний капітал, додатковий і резервний капітал, нерозподілений прибуток. Відомості про розміри статутного і резервного капіталу містяться у статуті підприємства. Показник власного капіталу є одним з головних індикаторів кредитоспроможності підприємства. Він – основа для визначення фінансової незалежності підприємства, його фінансової стійкості та стабільності.

Для більшості підприємств основним елементом власного капіталу є статутний (номінальний) капітал – сума вкладів власників підприємства в його активи за номінальною вартістю згідно із засновницькими документами. У відповідній статті балансу наводиться зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства. Сума статутного капіталу, а також рішення про його збільшення або зменшення мають бути зареєстровані у Державному реєстрі господарських одиниць і за вартістю відповідати даним фінансової звітності, зокрема балансу. Це та сума капіталу, в межах якої засновники підприємства (зокрема АТ, ТОВ) несуть матеріальну відповідальність перед його кредиторами. Саме тому зменшення статутного капіталу за наявності заперечень кредиторів не допускається [15, 205].

В окремих підприємств складовою власного капіталу є пайовий капітал. Ця стаття передбачена для кредитних спілок, споживчих товариств,

колективних сільськогосподарських підприємств, житлово-будівельних кооперативів, в яких статутний капітал формується за рахунок пайових внесків. Пайовий капітал – це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві відповідно до установчих документів для здійснення його господарсько-фінансової діяльності. Для забезпечення розвитку господарської діяльності підприємства пайовиками можуть вноситися додаткові пайові внески на добровільних засадах. При щорічному розподілі прибутку за рішенням зборів пайовиків на обов'язкові та додаткові пайові внески нараховуються дивіденди, які можуть бути зараховані на поповнення паю.

Важливими складовими власного капіталу є резерви, які можуть бути сформовані у формі додаткового (капітальні резерви) та резервного капіталу (резерви, створені за рахунок чистого прибутку).

Ще одним елементом власного капіталу є нерозподілений прибуток (непокритий збиток). За цією позицією балансу відображається або сума прибутку, яка реінвестована у підприємство, або сума непокритого збитку. Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу. У цій статті показується прибуток (збиток), який залишається у підприємства після сплати всіх податків, виплати дивідендів і відрахувань до резервного капіталу. Нерозподілений прибуток (збиток) може включати реінвестований у підприємство прибуток звітного і минулих періодів [5].

Сума непокритого збитку звітного і минулих періодів наводиться в дужках та вираховується при визначенні величини власного капіталу, аналогічно до вилученого капіталу. Останній виникає, якщо підприємство викупує у власників акції власної емісії (або частки) з метою подальшого їх анулювання чи перепродажу. За позицією «Вилучений капітал» відображається фактична собівартість відповідних корпоративних прав. Сума вилученого капіталу наводиться в дужках і підлягає вирахуванню при визначенні підсумку власного капіталу.

Сутність власного капіталу підприємства проявляється через його функції. На наш погляд, серед них можна виокремити такі основні:

- функція заснування та введення в дію підприємства. Власний капітал у частині статутного є фінансовою основою для запуску в дію нового суб'єкта господарювання.

- функція відповідальності та гарантії. Як уже було зазначено, статутний капітал є свого роду кредитним забезпеченням для кредиторів підприємства. Власному капіталу в пасиві балансу відповідають чисті активи в активній стороні балансу. Чим більший власний капітал підприємства, зокрема статутний капітал, тим більших збитків може зазнати підприємство без загрози інтересам кредиторів, отже, тим вищою є його кредитоспроможність.

Захисна функція. У той час, як попередня функція характеризує значення власного капіталу та статутного капіталу для кредиторів, захисна функція показує, яке значення має власний капітал для власників. Чим більший власний капітал, тим краще захищеним є підприємство від впливу загрозливих для його існування факторів, оскільки саме за рахунок власного капіталу можуть покриватися збитки підприємства. Якщо в результаті збиткової діяльності відбувається перманентне зменшення власного та статутного капіталу, то підприємство може опинитися на межі банкрутства [24].

Функція фінансування та забезпечення ліквідності. Внесками у власний капітал, разом зі спорудами, обладнанням, цінними паперами та іншими матеріальними цінностями, можуть бути грошові кошти. Вони можуть використовуватися для фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства, а також для погашення заборгованості по позичках. Це, у свою чергу, підвищує ліквідність підприємства, з одного боку, та потенціал довгострокового фінансування, з іншого.

База для нарахування дивідендів і розподілу майна. Одержаний протягом року прибуток або розподіляється та виплачується власникам

корпоративних прав у вигляді дивідендів, або тезаврується (спрямовується на збільшення статутного чи резервного капіталу). Нарахування дивідендів, як правило, здійснюється за встановленою ставкою відповідно до частки акціонера (пайовика) в статутному капіталі. Аналогічним чином відбувається розподіл майна підприємства у разі його ліквідації чи реорганізації.

Функція управління та контролю. Згідно із законодавством власники підприємства можуть брати участь в його управлінні. Найвищим органом АТ чи ТОВ є збори учасників товариства, які призначають керівні органи та ревізійну комісію. Фактичний контроль над підприємством здійснює власник контрольного пакета його корпоративних прав. Володіння контрольним пакетом дає можливість проводити власну стратегічну політику розвитку підприємства, формувати дивідендну політику, контролювати кадрові питання. Таким чином, статутний капітал забезпечує право на управління виробничими факторами та майном підприємства [18].

Корпоративні права – це права власності на частку (пай) у статутному капіталі юридичної особи, включаючи права на управління, отримання відповідної частки прибутку такої юридичної особи, а також частки активів у разі її ліквідації. Емітентом корпоративних прав може бути держава в особі уповноваженого органу або юридична особа, яка від свого імені розміщує корпоративні права і зобов’язується виконувати обов’язки, що випливають з умов їх випуску.

Номінальна вартість акцій (часток) – це та вартість, яка відображається в сертифікаті акцій (чи у свідоцтві учасника) та в умовах їх випуску і береться до уваги при визначенні кількості голосів на зборах та реалізації інших прав власників. Сукупна номінальна вартість корпоративних прав, випущених підприємством, становить його номінальний, або статутний, капітал [27].

У разі добровільної чи примусової ліквідації (банкрутства) господарських товариств за недостатності іншого майна підприємства на погашення його зобов’язань спрямовуються кошти (майно), які формують статутний капітал. Право акціонера (учасника) на частину майна

підприємства, яка перевищує його внесок у статутний капітал, може бути реалізоване лише при ліквідації юридичної особи та наявності активів після задоволення першочергових зобов'язань.

Різниця між зареєстрованою сумою статутного (номінального) капіталу та фактично внесеною засновниками являє собою неоплачений капітал підприємства. У балансі ця сума наводиться в дужках і вираховується при визначенні величини власного капіталу.

Основними видами корпоративних прав є акції, частки учасників у статутному капіталі ТОВ і паї. Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами [17].

Статутний капітал акціонерного товариства поділений на визначену кількість акцій рівної номінальної вартості. Акція – цінний папір без установленого строку обігу, що засвідчує часткову участь у статутному капіталі акціонерного товариства, підтверджує членство в акціонерному товаристві та право на участь в управлінні ним, дає право його власникові на одержання частини прибутку у вигляді дивіденду, а також на участь у розподілі майна при ліквідації акціонерного товариства.

Загальна номінальна вартість усіх емітованих акцій АТ (чи внесених вкладів ТОВ) становить його номінальний капітал. Випуск акцій акціонерним товариством здійснюється у розмірі його статутного капіталу або на всю вартість майна державного підприємства (у разі перетворення його на акціонерне товариство). Додатковий випуск акцій (часток) можливий у тому разі, коли попередні випуски акцій були зареєстровані і всі раніше випущені акції (внески у ТОВ) повністю оплачені за вартістю не нижчою від номінальної [18].

Акції можуть бути іменними та на пред'явника, привілейованими та простими. Кожна проста акція АТ надає акціонеру – її власнику однакову сукупність прав, зокрема:

- на частину прибутку акціонерного товариства (дивіденди) ;

- на участь в управлінні товариством (право голосу на загальних зборах товариства) ;
- на отримання інформації про діяльність підприємства;
- переважні права на придбання акцій нової емісії;
- на участь у розподілі ліквідаційної виручки у разі ліквідації підприємства;
- інші права, передбачені законодавством і статутом акціонерного товариства.

Форми випуску акцій: документарна або бездокументарна. Форма випуску цінних паперів визначається за рішенням емітента, затверджується ДКЦПФР при реєстрації випуску. Це є підставою для взяття цих цінних паперів на обслуговування Національною депозитарною системою як іменних цінних паперів у документарній формі, цінних паперів на пред'явника у документарній формі або цінних паперів у бездокументарній формі, іменна ідентифікація власників яких здійснюється на підставі облікового реєстру рахунків власників у зберігача.

Випуск цінних паперів у документарній формі здійснюється емітентом шляхом виготовлення сертифікатів, які випускаються з урахуванням вимог, визначених ДКЦПФР. У разі емісії цінних паперів у бездокументарній формі емітент оформляє глобальний сертифікат, що відповідає загальному обсягу зареєстрованого випуску, і передає його на зберігання в обраний ним депозитарій.

Обіг іменної акції фіксується у реєстрі власників цінних паперів. Іменні акції, випущені в документарній формі (якщо умовами емісії спеціально не зазначено, що вони не підлягають передачі), передаються новому власнику шляхом повного індосаменту. У разі продажу акцій, які мають бездокументарну форму, право власності переходить до нового власника з моменту зарахування їх на рахунок власника у зберігача. Права на участь в управлінні, одержання доходу тощо, що впливають з іменних цінних паперів, можуть бути реалізовані з моменту внесення змін до реєстру

власників іменних цінних паперів.

Підтвердженням права власності на цінні папери є сертифікат, а в разі знерухомлення цінних паперів чи їх емісії в бездокументарній формі – виписка з рахунку у цінних паперах, яку зберігач зобов'язаний надавати власникові цінних паперів. Виписка з рахунку, яка містить інформацію про наявність цінних паперів, не може бути предметом угод, що тягнуть за собою перехід права власності на цінні папери. Угоди щодо цінних паперів не підлягають нотаріальному посвідченню [1, 56].

Окрім сертифіката акцій, до них може додаватися купонний лист на виплату дивідендів. Він повинен містити такі основні дані: порядковий номер купона на виплату дивідендів; порядковий номер акції, за якою виплачуються дивіденди; найменування акціонерного товариства; рік виплати дивідендів.

Резервний капітал підприємства можна розглядати в широкому та вузькому розумінні.

У широкому розумінні до резервного капіталу належать усі складові капіталу, призначені для покриття можливих у майбутньому непередбачених збитків і втрат. У вузькому розумінні з резервним капіталом ідентифікується капітал, який формується за рахунок відрахувань з чистого прибутку і відображений за статтею балансу «Резервний капітал». В економічній літературі резерви підприємства прийнято класифікувати за такими ознаками:

- джерелами формування;
- способом відображення у звітності;
- обов'язковістю створення.

За джерелами формування резерви поділяють на:

- капітальні резерви – формуються за рахунок коштів власників та інших осіб (відображаються за статтями «додатковий вкладений капітал» та «інший додатковий капітал»);
- резервний капітал, сформований за рахунок чистого прибутку

підприємства (резервний капітал у вузькому розумінні) ;

резерви, які створюються за рахунок збільшення витрат підприємства [13].

За обов'язковістю створення виокремлюють обов'язкові та необов'язкові резерви. Створення перших регламентується чинними нормативними актами. Останні ж формуються з ініціативи менеджменту підприємства та його власників. До обов'язкових резервів належать резерв сумнівних боргів і резервний капітал. Усі інші резерви, наприклад резерв дивідендів, резерв виконання гарантійних зобов'язань, є необов'язковими.

Зрозуміло, що основне призначення резервів полягає в забезпеченні виконання захисної функції власного капіталу підприємства. Порядок реалізації цієї функції та використання на покриття збитків різних типів резервів наведено в додатку 1 [11, 57].

Як бачимо, підприємства можуть спрямовувати на покриття збитків усі види резервів, а також за певних обставин – статутний капітал. Зрозуміло, що насамперед на покриття збитків слід направити нерозподілений прибуток (за його наявності). За вичерпання такого прибутку для таких цілей слід використати приховані резерви і резервний капітал, створений за рахунок прибутку. У разі дефіциту і цих джерел на погашення непокритих збитків можна спрямувати капітальні резерви (додатковий капітал). Останньою можливістю покриття збитків є спроба отримати санаційний прибуток у результаті зменшення статутного капіталу, про що йтиметься далі.

Розглянемо детальніше основні види резервів, які можуть створюватися підприємствами.

Згідно із законодавством України на кожному підприємстві, заснованому у формі акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю тощо, повинен бути сформований резервний (страховий) капітал. Розмір цього капіталу регламентується засновницькими документами, але він не може бути меншим за 25% статутного капіталу підприємства. Для акціонерних товариств мінімальна величина резервного

капіталу повинна становити 15% акціонерного капіталу. Розмір щорічних відрахувань у резервний капітал також передбачається засновницькими документами, але не може бути меншим за 5% суми чистого прибутку підприємств. Для порівняння: у Німеччині встановлена мінімальна межа сукупного обсягу резервів: капітальних і тих, що створені за рахунок прибутку. Згідно із Законом про акціонерні товариства (AktG) німецьким підприємствам для формування обов'язкових резервів слід спрямовувати двадцяті частину чистого прибутку. Такі відрахування потрібно здійснювати, поки обсяг сукупних резервів не досягне 10% номінального капіталу товариства [31, 59]. Аналогічний порядок формування резервів діє у Швейцарії, з однією різницею, що мінімальний розмір обов'язкових резервів становить 20% номінального капіталу. Цікавим є те, що створення обов'язкових резервів товариствами з обмеженою відповідальністю законодавствами розвинутих країн, як правило, не регулюється. Це є компетенцією учасників.

Резервний капітал (у вузькому розумінні) – це сума резервів, сформованих за рахунок чистого прибутку в розмірах, установлених засновницькими документами підприємства та нормативними актами. Резервний капітал може використовуватися на такі основні цілі:

- покриття збитків суб'єкта господарювання;
- виплата боргів у разі ліквідації підприємства;
- виплата дивідендів (якщо величина резервів перевищує мінімально допустимий рівень) ;
- інші цілі, передбачені законодавством чи засновницькими документами.

До формування мінімально необхідного розміру резервів їх можна використовувати лише для покриття збитків. Інформація про рух резервного капіталу міститься у Звіті про власний капітал підприємства. У цьому ж звіті відображається динаміка капітальних резервів.

До так званих капітальних резервів, тобто резервів, які створюються за

рахунок капіталу власників (чи інших осіб), належить додатковий капітал. Джерелом формування зазначених резервів не є господарська діяльність підприємства. Поняття «Додатковий капітал» з'явилося у вітчизняній економічній практиці відносно недавно. Згідно з визначенням, яке наводиться у стандартах бухгалтерського обліку, додатковий капітал – це сума приросту майна підприємства, яка виникла в результаті переоцінки (індексації), безоплатно одержаних необоротних активів та від емісійного доходу. Вітчизняними нормативними актами не встановлено жодних обмежень щодо розмірів капітальних резервів.

Розрізняють додатковий вкладений капітал та інший додатковий капітал. Додатковий вкладений капітал характеризує суму емісійного доходу (різниця між продажною і номінальною вартістю первісно розміщених акцій), отриманого в результаті реалізації акціонерними товариствами власних корпоративних прав. До складу іншого додаткового капіталу належать такі складові:

- інший вкладений капітал;
- дооцінка (уцінка) необоротних активів;
- вартість безкоштовно отриманих необоротних активів.

До іншого додаткового капіталу належить інший вкладений засновниками підприємств (крім акціонерних товариств) капітал, що перевищує статутний капітал, раніше внесений такими засновниками без прийняття рішення про зміну розміру статутного капіталу. На нашу думку, до додаткового капіталу слід відносити також капітальний дохід у вигляді різниці між номінальною вартістю викуплених та анульованих корпоративних прав та ціною викупу. Природа цього доходу є такою самою, як і емісійного доходу. Окрім цього, до додаткового капіталу доцільно зараховувати суму перевищення курсу емісії конвертованих облігацій над їх номінальною вартістю [31, 204].

До складу дооцінки (уцінки) необоротних активів відноситься сума дооцінки (уцінки) активів, яка проводиться у випадках, передбачених

законодавством. Зазначимо, що дооцінку оборотних активів не можна розглядати як додатковий капітал підприємства, вона відображається за відповідними позиціями Звіту про фінансові результати.

До складу вартості безкоштовно отриманих необоротних активів включається вартість необоротних активів, безкоштовно одержаних підприємством від інших осіб. Вона вважається додатковим капіталом і зменшується на суму нарахованої амортизації, величина якої визнається доходом одночасно з її нарахуванням. Зауважимо, що безкоштовно отримані оборотні активи розглядаються як дохід підприємства і не можуть бути додатковим капіталом [23, 125].

Додатковий вкладений капітал та інший додатковий капітал здебільшого можна використовувати за такими основними напрямками:

- на покриття балансових збитків, за умови, що на ці цілі використані всі інші джерела;
- на збільшення статутного чи пайового капіталу;
- на покриття різниці між фактичною собівартістю вилученого капіталу, який анулюється, та його номіналом.

До основних обмежень щодо використання додаткового капіталу слід віднести заборону його спрямування на збільшення статутного капіталу чи викуп власних корпоративних прав, якщо в балансі відображені непокриті збитки та недопустимість його розподілу з метою виплати дивідендів у грошовій формі.

До числа обов'язкових резервів, які повинні створюватися на підприємстві, належить резерв сумнівних боргів, який формується з метою покриття можливих збитків підприємства в результаті непогашення боржником сумнівної чи безнадійної дебіторської заборгованості. Нарахування суми резерву відображається у складі інших операційних витрат. Оскільки в результаті формування резерву сумнівних боргів зменшується чистий прибуток підприємства, опосередковано це впливає на розмір власного капіталу.

Сума дебіторської заборгованості підприємства відображається у звітності за чистою реалізаційною вартістю, яка відповідає різниці між сумою поточної дебіторської заборгованості за товари (роботи, послуги) та резервом сумнівних боргів. Величина резерву сумнівних боргів може бути визначена за допомогою двох методів: виходячи з платоспроможності окремих дебіторів або на підставі класифікації дебіторської заборгованості. В першому випадку величина резерву визначається на підставі аналізу фактичного непогашення дебіторської заборгованості в попередніх періодах. Якщо резерв створюється на підставі класифікації дебіторської заборгованості, здійснюється групування дебіторської заборгованості за термінами її непогашення з установленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи, який визначається підприємством, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги) за попередні звітні періоди. Зі збільшенням термінів непогашення дебіторської заборгованості коефіцієнт сумнівності зростає. Величина резерву сумнівних боргів визначається як сума добутків поточної дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги) відповідної групи на коефіцієнти сумнівності відповідної групи. Якщо ж безнадійною визнано поточну дебіторську заборгованість, не пов'язану з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), то така заборгованість списується з балансу з відображенням втрат у складі інших операційних витрат. У разі, якщо дебітор відшкодував підприємству суму боргу, раніше визнаного безнадійним і списаного за рахунок резерву сумнівних боргів, суму боргу необхідно відновити у резерві сумнівних боргів з одночасним відображенням такої суми у складі доходів звітного періоду [28, 119].

1.2. Джерела формування капіталу підприємства

Управління власним капіталом пов'язане не тільки з забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини, але і з

формуванням власних фінансових ресурсів, що забезпечують майбутній розвиток підприємства. Власні фінансові ресурси класифікуються за певними джерелами (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Джерела формування власних фінансових ресурсів підприємства

№ з/п	Джерела	Склад джерел
1.	Внутрішні джерела	1. Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства. 2. Амортизаційні відрахування від основних засобів і нематеріальних активів. 3. Інші внутрішні джерела формування власних фінансових ресурсів
2.	Зовнішні джерела	1. Залучення додаткового пайового або акціонерного капіталу. 2. Одержання підприємством безплатної фінансової допомоги. 3. Інші джерела формування власних фінансових ресурсів

У складі внутрішніх джерел формування власних фінансових ресурсів основне місце належить прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, він формує переважну частину його власних фінансових ресурсів, забезпечує приріст власного капіталу, а відповідно, і ріст ринкової вартості підприємства. Певну роль у складі внутрішніх джерел виконують також амортизаційні відрахування, особливо на підприємствах із високою вартістю власних основних засобів і нематеріальних активів; проте суму власного капіталу підприємства вони не збільшують, а лише є засобом його реінвестування. Інші внутрішні джерела не грають помітної ролі у формуванні власних фінансових ресурсів підприємства.

У складі зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів основне місце належить залученню підприємством додаткового пайового (шляхом додаткових внесків у статутний фонд) або акціонерного (шляхом додаткової емісії та реалізації акцій) капіталу. Для окремих підприємств одним із зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів може бути надана їм безплатна фінансова допомога, яка надається, як правило, лише окремим державним підприємствам. До числа інших зовнішніх джерел входять безплатно передані підприємству матеріальні та нематеріальні активи, що включаються до складу його балансу.

Формування фінансових ресурсів підприємства здійснюється за рахунок власних та запозичених коштів. Загальна сума фінансових ресурсів складається у кожного окремого підприємства з таких елементів:

- власний капітал: статутний (пайовий) капітал, додатково вкладений капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток тощо;

- забезпечення наступних витрат та платежів;

- довгострокові зобов'язання;

- поточні зобов'язання.

Так, власний капітал - це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.. Величина власного капіталу визначається як алгебраїчна сума його складових елементів:

- статутного капіталу, який відображає зафіксовану в установчих документах загальну вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства, або пайового капіталу, який відображає суму пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами.

- додаткового капіталу, який відображає суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість.

- іншого додаткового капіталу, що представляє суму дооцінки необоротних активів, вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб та інші види додаткового капіталу.

- резервного капіталу, який відображає сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

- нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) – суми прибутку, яка реінвестована у підприємство, або сума непокритого збитку.

- неоплаченого капіталу, який відображає суму заборгованості власників (учасників) за внесками до капіталу.

- вилученого капіталу, який показує фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників.

Внутрішнім називається фінансування, якщо воно здійснюється за рахунок коштів, одержаних від діяльності підприємства (прибуток, амортизаційні суми, грошові кошти, одержані від продажу майна, стійкі пасиви). Початкове формування фінансових ресурсів відбувається в момент створення підприємства за рахунок статутного капіталу. Статутний капітал - це майно підприємства, створене за рахунок внесків засновників і величина якого регулюється законодавством.

Зовнішнє фінансування - це кошти, не пов'язані з діяльністю підприємства. До них належать:

а) кошти, які мобілізуються на фінансовому ринку:

продаж акцій, облігацій;

- кредит;

- операції з валютою та дорогоцінними металами;

- проценти і дивіденди за цінними паперами інших емітентів.

б) кошти, які підприємство одержує в порядку перерозподілу:

- державні бюджетні субсидії;

- страхові відшкодування;

- фінансові ресурси, що поступають від галузевих структур, асоціацій, концернів.

Кредит - це надання відповідних грошових сум в борг на певний час за відповідну плату (проценти).

Майновий кредит - передача в борг нерухомості або інших матеріальних цінностей. Тому такі форми фінансування як оренда і лізинг є спільними формами довгострокового фінансування.

Оренда - засноване на договорі строкове і відшкодоване володіння та користування майном.

В оренду можуть бути передані:

- земля та інші природні ресурси;

- структурні підрозділи або підприємство в цілому;
- окремі будівлі, транспортні засоби, обладнання;
- інші матеріальні цінності.

Розрізняють оперативний і фінансовий лізинг.

Оперативний лізинг передбачає надання лізеру права користування матеріальними цінностями лессора на термін їх повної амортизації з обов'язковим збереженням права власності лессора на арендоване майно та його обов'язкове повернення.

Фінансовий лізинг передбачає придбання лессором майна на замовлення лізера і передачу його лізеру в користування на термін, не менший, ніж термін повної амортизації, з обов'язковою наступною передачею права власності на майно лізеру.

Амортизаційні відрахування в разі оперативного лізингу нараховуються ліссером, а в разі фінансового лізингу - лізером і використовуються ними на повне відновлення наданих в аренду основних фондів.

Важливою формою фінансування підприємства є випуск цінних паперів - акцій та облігацій.

Акція - це цінний папір, який засвідчує право його власника на частку майна і прибутку акціонерного товариства.

Облігація - кредитний цінний папір, який підтверджує внесення грошової суми і зобов'язання повернути номінальну вартість цього паперу в передбачений термін з виплатою фіксованого проценту. Виручка від продажу облігацій не належить до власного капіталу підприємства.

У деяких випадках в момент виникнення зобов'язання його сума визначається із застосуванням попередніх аналітичних чи експертних оцінок. Такі зобов'язання називають забезпеченнями наступних витрат та платежів. Наприклад, підприємство, яке реалізує продукцію з гарантією, бере на себе зобов'язання забезпечувати її ремонт або заміну протягом гарантійного терміну. Оскільки конкретна сума витрат та час їх виникнення

залежать від майбутніх подій, у звітному періоді, коли була реалізована продукція, підприємство змушене створити відповідний резерв, виходячи з попереднього досвіду та прогнозних оцінок фахівців.

Довгострокові зобов'язання включають до свого складу: довгострокові кредити банків; інші довгострокові фінансові зобов'язання; відстрочені податкові зобов'язання; інші довгострокові зобов'язання.

До поточних зобов'язань звичайно належать:

заборгованість по розрахунках з бюджетом по податках та інших платежах;

– кредиторська заборгованість постачальникам і підрядчикам за отримані від них товари, роботи, послуги;

– заборгованість з оплати праці;

– заборгованість зі страхування;

– авансові платежі замовників;

– короткострокові кредити банку;

– нараховані до сплати дивіденди, відсотки тощо.

Основні цілі збільшення статутного капіталу підприємства зводяться до такого:

- збільшення частки капіталу, в межах якої власники підприємства відповідають за його зобов'язаннями перед кредиторами. Таким чином підвищується кредитоспроможність суб'єкта господарювання та його фінансова незалежність;

- мобілізація фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проектів, планів санації, модернізації існуючих потужностей, переобладнання чи розширення виробництва;

- поліпшення ліквідності та платоспроможності підприємства, оскільки збільшення статутного капіталу пов'язане, як правило, із залученням додаткових грошових ресурсів;

- акумуляція фінансового капіталу для придбання корпоративних прав інших підприємств, у т. ч. з метою посилення впливу на дані підприємства,

їх поглинання чи придбання їх потужностей [18, 78].

Серед інших причин збільшення статутного капіталу слід виокремити зменшення ринкової ціни акцій. Високий курс має недолік, що це перешкоджає широкій диверсифікації акцій, оскільки приватні інвестори, як правило, побоюються вкладати кошти в акції з високою купівельною ціною. Ефекту зниження курсу можна досягти і без збільшення номінального капіталу. Це можна зробити зменшенням номінальної вартості акцій з одночасним збільшенням їх кількості.

Ще однією причиною збільшення статутного капіталу може бути збільшення бази для нарахування дивідендів з метою проведення політики стабільних дивідендів з одночасним збільшенням абсолютної суми дивідендних виплат. (Висока ставка дивідендів свідчить про ризиковість підприємства.)

Збільшення статутного капіталу підприємств може відбуватися за рахунок зовнішніх фінансових джерел (внески учасників і засновників) та в результаті зміни структури власного капіталу у напрямі збільшення номінального капіталу. В останньому випадку збільшення відбувається за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного чи додаткового капіталу [28, 137].

Важливе значення у разі збільшення статутного капіталу має врегулювання механізму використання переважних прав власників на участь у збільшенні капіталу та встановлення курсу емісії корпоративних прав. Вирішальною при цьому є форма організації бізнесу. Залежно від типу підприємства застосовуються ті чи інші методи та нормативне регулювання порядку збільшення статутного капіталу. Форма організації та величина підприємства визначають його можливості доступу до фондового ринку. Механізм фінансування суб'єктів господарювання, які мають доступ до організованого ринку капіталів (крупні АТ), суттєво відрізняється від тих, які такого доступу не мають (ТОВ, ЗАТ, приватні підприємства). Враховуючи ту обставину, що більшість підприємств організовані у формі

акціонерних товариств і товариств з обмеженою відповідальністю, порядок збільшення статутного капіталу ми розглядатимемо саме на прикладі цих організаційно-правових форм ведення господарської діяльності [17, 145].

Статутний капітал ТОВ можна збільшувати шляхом здійснення додаткових внесків чи реінвестування прибутку. Здійснюючи внески в статутний капітал, учасники не змінюють свого юридичного статусу (не відбувається ні реорганізації, ні ліквідації). До основних витрат, пов'язаних із залученням власного капіталу ТОВ, можна віднести такі:

- державне мито;
- вартість нотаріальних послуг;
- плата за перереєстрацію засновницьких документів.

При збільшенні статутного капіталу товариства слід враховувати те, що, викупивши додаткову частку, новий учасник стає співвласником раніше створених підприємством резервів. Саме тому, окрім номінальної вартості частки, учасник повинен сплатити ажіо, яке відповідає належному на цю частку еквіваленту раніше сформованих резервів. Величина ажіо може встановлюватися за результатами оцінки вартості підприємства та узгоджуватися зборами учасників. Перевищення фактичної ціни продажу частки над її номіналом належить до іншого додаткового капіталу [23, 79].

Учасник товариства з обмеженою відповідальністю може за згодою решти учасників уступити свою частку (її частину) одному чи кільком учасникам цього ж товариства, а якщо інше не передбачено установчими документами, то і третім особам.

Учасники товариства користуються переважним правом на здійснення додаткових внесків у статутний капітал чи на придбання частки учасника, який її уступив пропорційно їх часткам у статутному капіталі товариства або в іншому погодженому між ними розмірі.

До основних методів збільшення статутного капіталу АТ належать такі:

- збільшення кількості акцій існуючої номінальної вартості;

- збільшення номінальної вартості акцій.

Взаємозв'язки між основними методами збільшення статутного капіталу та джерела збільшення статутного капіталу підприємства характеризуються з допомогою додатку 2 [17, 124].

У разі збільшення кількості акцій існуючої номінальної вартості статутний капітал підприємства збільшується за рахунок таких джерел:

- додаткових внесків учасників і засновників;
- дивідендів (реінвестиції прибутку) ;
- резервів (якщо вони сформовані на належному рівні).

Реальний приплив фінансових ресурсів на підприємство відбувається лише у разі здійснення додаткових внесків інвесторів в обмін на корпоративні права суб'єкта господарювання. Ця операція пов'язана з додатковою емісією таких прав (в АТ – акцій). Порядок збільшення статутного капіталу даним методом представлено в додатку 3 [24, 157].

1.3. Методологія оцінки формування капіталу підприємства

Ефективне управління капіталом, як основна складова системи управління, здатне забезпечити одержання і закріплення позитивних результатів господарської діяльності вітчизняних підприємств. Проте результативність їх роботи значною мірою залежить від глибини застосування аналізу для пошуку оптимальних управлінських рішень.

Трансформація економіки держави до сучасних ринкових вимог потребує створення пріоритетних умов для вітчизняних виробників і посилення їх фінансових позицій на вітчизняному та міжнародному ринках, що, у свою чергу, призводить до підвищення добробуту суспільства в цілому.

Зростання потреби підприємств в капіталі, розгортання конкурентної боротьби за обмежені ресурси фінансового ринку, необхідність їх

здешевлення для підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання, зниження рівня ризиків актуалізували розширення сфер застосування аналітичного обґрунтування рішень в управлінні капіталом підприємства [23, 173].

Під час розбудови соціалістичного господарства значення фінансового аналізу в нашій країні було нівельовано, а останній – підмінений аналізом господарської діяльності як засобу контролю за використанням ресурсів держави. За таких умов було припущено роль аналізу формування капіталу, розподіл якого здійснювався централізовано. Пріоритетного розвитку набула методика аналізу використання капіталу, що служила інструментом обґрунтування доцільності його використання підприємствами.

Вимоги сьогодення викликали потребу застосування аналізу не тільки як інструменту контролю, але й засобу прогнозування.

Значний вклад в удосконалення аналізу капіталу зробили вчені О. Д. Василик, О. М. Загородна, В. М. Івахненко, К. В. Ізмайлова, М. Я. Коробов, Л. А. Лахтіонова, В. О. Мец, Є. В. Мних, В. М. Опарін, П. Я. Попович, І. Д. Фаріон, С. І. Шкарабан та інші. Серед зарубіжних авторів дослідженням вказаних проблем займалися М. І. Баканов, І. Т. Балабанов, Ю. Ф. Брігхем, О. П. Зуділін, В. В. Ковальов, М. Н. Крейніна, А. Д. Шеремет та інші [19, 414].

Незважаючи на їх значний науковий вклад у цій сфері, питання організації та методики аналізу формування капіталу підприємств залишається найбільш дискусійним, вимагає подальших досліджень, започаткування пошуку нових підходів і напрямів та вдосконалення існуючих.

При прийнятті перспективних управлінських рішень у сфері формування капіталу підприємства виникла необхідність врахування впливу всіх внутрішніх і зовнішніх чинників, що дозволить забезпечувати сумісність стратегії і тактики з можливостями підприємства, знизити вартість та визначити оптимальне співвідношення ресурсів, керувати рівнем

фінансового ризику, впливати на рівень потреби в додатковому капіталі.

Для успішного формування капіталу підприємства необхідно:

- здійснити теоретичний аналіз концептуальних підходів щодо визначення сутності та значення капіталу промислового підприємства й уточнити економічний зміст поняття “капітал підприємства” для адекватного структурування і вдосконалення методики аналізу структури капіталу;
- вдосконалити інформаційне забезпечення аналізу формування капіталу підприємства, а також визначити шляхи його оптимізації;
- вдосконалити методику аналізу структури капіталу підприємства з метою об’єктивного вивчення стану та виявлення можливостей її оптимізації;
- дослідити вплив обсягу позиченого капіталу та витрат на відшкодування його вартості на платоспроможність підприємства для встановлення контролю за ними;
- вдосконалити методику аналізу оптимальності структури капіталу підприємства з метою пошуку резервів підвищення ефективності його діяльності;
- розробити методику аналізу потреби підприємства в додатковому капіталі для обґрунтування розміру потреби підприємства в коштах.

Структурування капіталу підприємства за пропонованими класифікаційними ознаками при управлінні процесом його формування, дозволяє створити основу раціонального складу капіталу за джерелами утворення та забезпечити оптимізацію форм залучення з врахуванням специфіки господарської діяльності підприємства й умов її здійснення.

Джерела формування капіталу не можна ототожнювати з самим капіталом підприємства, оскільки право власності або інший вид правових відносин є тільки передумовою для його утворення та отримання доходів. Самі ж доходи утворюються як наслідок використання капіталу.

Результатом залучення капіталу є утворення зобов’язань перед інвесторами та кредиторами щодо певних дій адміністрації підприємства.

Тобто пасив балансу повинен відповідати своєму первісному призначенню – відображати джерела утворення капіталу.

В Україні була зроблена спроба реформування бухгалтерського обліку, проте діюча форма Балансу ще не зовсім відповідає міжнародним вимогам. Зокрема, структура пасиву балансу не збігається з інтересами користувачів інформації щодо ліквідності підприємства, ступеня забезпечення зобов'язань підприємства перед кредиторами, розміру капіталу підприємства [21, 317].

Фінансовий аналіз покликаний оцінити існуючий фінансовий стан суб'єкта господарювання, забезпечити оптимізацію джерел формування його капіталу, виявити невикористані можливості росту та спрогнозувати майбутній фінансовий стан.

В економічній літературі серед вчених не існує єдиного підходу до проведення фінансового аналізу. Крім того, особливістю вітчизняної практики фінансового аналізу є розробленість методики аналізу використання капіталу, та майже повна відсутність напрацювань у сфері формування капіталу, що було зумовлено централізованим розподілом ресурсів в нашій державі. Тому виникла необхідність визначити порядок проведення аналізу формування капіталу підприємства [17, 178].

Ступінь обґрунтованості визначеної структурно-логічної схеми дослідження процесу формування капіталу підприємства може бути визначений лише шляхом практичного застосування запропонованої аналітичної методики на прикладі конкретних підприємств.

Глибоке розуміння процесу формування капіталу тісно пов'язане з визначенням фінансового стану підприємства та пошуку можливостей його поліпшення. Оскільки однією з цілей аналізу формування капіталу є оцінка фінансового ризику (ризiku ліквідності), то для її досягнення в процесі аналізу вивчаються джерела утворення капіталу, його структура, надійність, терміновість використання, рівень самофінансування та інші аспекти [23, 117].

Отримані результати дозволяють побачити, які джерела фінансування

діяльності використовує підприємство, наскільки фінансово ризиковою є така структура джерел формування капіталу для інвесторів і як це впливає на ефективність господарської діяльності.

Аналіз структури капіталу рекомендується розпочинати із загальної оцінки динаміки капіталу за досліджуваний період й оцінки зміни співвідношень власного та позиченого капіталу. Це дозволяє виявити ризиковість структури капіталу та її вплив на ефективність здійснення господарської діяльності.

Оцінка структури капіталу може здійснюватися за допомогою як абсолютних, так і відносних показників. Однак в умовах інфляції реальний стан об'єктивніше відображатиметься за допомогою відносних показників.

За умов ринкової економіки, коли господарська діяльність підприємства та його розвиток здійснюються за рахунок самофінансування, важливого значення набуває аналітична характеристика фінансової залежності підприємства [23, 117].

За допомогою показників обсягів оборотного капіталу, чистого оборотного капіталу, власного оборотного капіталу, коефіцієнта забезпеченості матеріальних запасів власним оборотним капіталом, коефіцієнта забезпеченості підприємства власними коштами, коефіцієнта маневрування, коефіцієнта чистого оборотного капіталу необхідно дослідити й оцінити адекватність вибору джерел формування капіталу структурі активів підприємства та ступінь сприйняття ризику керівництвом підприємства для застосування відповідної політики фінансування.

Результати аналізу структури капіталу, показників фінансової стійкості та платоспроможності, оцінки показників оборотного капіталу є свідченням ефективності використання наявних коштів і передумовою визначення доцільності їх використання для підвищення рентабельності власного капіталу [24, 318].

Для підвищення ефективності роботи підприємств й обґрунтування управлінських рішень доцільно провести оцінку структури капіталу з точки

зору його вартості. Показником такої оцінки є показник середньозваженої вартості капіталу, який визначається як середня арифметична зважена величина вартості окремих елементів капіталу.

Витрати на відшкодування вартості позиченого капіталу є абсолютним виразом середньозваженої вартості капіталу підприємства та в сукупності з амортизаційними виплатами мають безпосередній вплив на розмір прибутку від звичайної діяльності, показники ліквідності та платоспроможності підприємства.

Одним із найбільш актуальних питань в сфері формування капіталу підприємства є визначення такої його структури, яка б дозволила досягнути основної мети діяльності підприємства [18, 210].

Методика обчислення оптимальної структури капіталу підприємства орієнтована на відповідний рівень обсягу реалізації продукції та не дозволяє визначити максимально допустимий обсяг капіталу, що формується із короткотермінових джерел. Зважаючи на це, для обґрунтування вибору оптимальної структури капіталу при коливанні рівня обсягу реалізації, вводиться загальний коефіцієнт еластичності, який відображає вплив зміни обсягу реалізації продукції на зміну показника рентабельності власного капіталу. Допустимий розмір короткотермінового капіталу визначається виходячи з межі платоспроможності [17, 201].

Для визначення доцільності застосування оптимальної структури капіталу, обчисленої за статичним підходом при умові коливання обсягу необхідно ввести показник “межа байдужості”, який показує такий рівень реалізації продукції, при якому рівень показника рентабельності власного капіталу залишається незмінним, незважаючи на джерела походження капіталу, що використовуються в фінансово-господарській діяльності підприємства.

Ефективне управління капіталом слід ототожнювати не лише з контролем за його рухом, але й можливістю планування майбутньої потреби в ресурсах, виявленню невикористаних внутрішніх резервів мобілізації

капіталу. Тому наступним етапом дослідження є обґрунтування потреби підприємства в капіталі та виявлення факторів, що її визначають [31, 49].

Особливістю аналізу потреби підприємства в зовнішньому фінансуванні є розгляд явищ, процесів господарської діяльності з точки зору майбутнього, тобто перспективи розвитку. Така перспективна оцінка базується на фактах минулого та нинішнього фінансового стану суб'єкта господарювання, а її метою є знаходження ключових елементів, що найбільш ймовірно вплинуть на його майбутній фінансовий стан.

Необхідне проведення аналізу потреби в капіталі як логічного завершення аналізу формування капіталу. Здійснення досліджень в заданому напрямку виявляє предикативну роль результатів аналізу формування капіталу для фінансового планування.

Для прогнозування обсягу реалізації продукції було використано метод середньої геометричної застосовують вирівнювання динамічного ряду та побудовано лінію тренду. Щільність та надійність прогнозованих даних перевіряється за допомогою коефіцієнта кореляції і критеріїв Фішера та Стюдента. На підставі цих даних за допомогою коефіцієнта еластичності прибутку від звичайної діяльності до вирахування фінансових витрат та оподаткування відносно змін в обсязі реалізації продукції були спрогнозовані фінансові результати від звичайної діяльності.

Для оптимального вибору джерел формування капіталу в необхідно дослідити зміну граничної вартості капіталу, що дає можливість оцінити вплив управлінських рішень на середньозважену вартість капіталу підприємства.

Гранична вартість капіталу є середньозваженою вартістю кожної нової гривні капіталу, яку отримує підприємство в своє розпорядження.

Для розрахунку потреби в капіталі пропонується застосування алгоритму розв'язку аналітичної задачі за розробленою методикою з метою забезпечення можливості здійснення розрахунків автоматизованим способом. Для цього автором запропоновано використовувати імітаційну

модель розрахунку потреби підприємства в капіталі, яка складається з дев'яти секторів: галузевого обсягу реалізації, виробництва, капіталу, цін, реалізації і витрат, фінансових результатів, оцінки ризику, вартості капіталу, потреби в додатковому капіталі [26, 114].

Алгоритм розрахунку потреби в капіталі може бути доповнений макроекономічними прогнозами тенденцій розвитку та коливання кон'юнктури ринку, а запропонована імітаційна модель легко модифікується в оптимізаційну.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СКЛАДУ І ДИНАМІКИ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА «ГАЛАНТ»

2.1. Господарсько-економічна характеристика діяльності підприємства

Приватне акціонерне товариство „Галант”, з'явилося на ринку України в липні 1993 року.

Місцезнаходження підприємства ПАТ „Галант” (офіс і склад) : 04655, місто Київ, Оболонський район, вул. Чорноморська, 1 поблизу станції метро „Петрівка”.

Організаційно-правовий статус оптового підприємства «Галант» – приватне акціонерне товариство. Статутний фонд товариства становить 2, 7 тис. грн.

Метою діяльності ПАТ „Галант” є отримання прибутку.

Завдання підприємства: здійснення підприємницької діяльності для насичення внутрішнього ринку України товарами народного споживання через оптовий і роздрібний продаж.

Галузь діяльності товариства – оптова торгівля недержавних організацій (код 71130).

Види діяльності ПАТ „Галант” за Класифікатором видів економічної діяльності (КВЕД) визначено у Статистичній довідці, виданій Головним управлінням статистики у місті Києві, це (код 51. 42. 4) : оптова торгівля галантерейними виробами, інші види оптової торгівлі; роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах без переваги продовольчого асортименту; роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно з продовольчим асортиментом; консультування з питань інформатизації.

Роздрібну торгівлю товариство здійснює через роздрібний магазин, що знаходиться у ТЦ „Городок» (1 поверх) за внутрішньою адресою вул. Центральна, 7, станція метро „Петрівка”. На додаток до цього підприємство

здійснює роздрібний продаж продовольчих товарів, але дана діяльність не є предметом дослідження.

Діяльність ПАТ „Галант” регламентують Установчий договір та Статут. Установчий договір підписувався при створенні товариства. Він регулює взаємовідносини власників, їх права та обов'язки. Статут – головний документ на підприємстві. Він регулює усі ключові напрями діяльності товариства. До Статуту підприємства можуть вноситись зміни. Найчастіше зміни вносяться з приводу збільшення статутного капіталу та емісії цінних паперів. Внесення змін – складний тривалий процес, тому в Статуті ПАТ „Галант” вказано порядок з наявними і ті види діяльності, які будуть здійснюватись у майбутньому, або можуть здійснюватись.

Іншим обов'язковим документом ПАТ „Галант” є Свідоцтво про державну реєстрацію, що підтверджує реєстрацію підприємства у Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (ЄДРПОУ). Відповідний код підприємства 01552492. Відповідно до Свідоцтва платника податків товариство є платником податків на загальних засадах, тобто платником податку на додану вартість. Основна фінансова ціль, яка була перед підприємством у поточному 2016 році, полягає у збільшенні прибутку на 4%. Це заплановано зробити за рахунок економії на витратах та структурних змінах. Проведений фірмою фінансовий аналіз показав, що показники, які характеризують ліквідність, платоспроможність, прибутковість, використання основного та оборотного капіталу знаходяться в межах прийнятних значень, але свідчать про необхідність фінансового оздоровлення та змін. ПАТ „Галант” проводить фінансовий аналіз своєї діяльності один раз у квартал, щорічно складає бюджет витрат і доходів.

Для виконання своїх функцій з управління фінансовими ресурсами і контролю за їх раціональним використанням фінансова служба підприємства виконує необхідні розрахунки й на їх основі вносить обґрунтовані пропозиції керівництву підприємства про розподіл наявних фінансових ресурсів між виробничими структурними підрозділами (цехи, дільниці, бригади основного і допоміжного виробництва), функціональними службами (відділи матеріально-

технічного постачання, збуту, головного механіка, головного технолога тощо) ; розробляє поточні та оперативні фінансові плани та інші планово-фінансові документи; вишукує резерви збільшення прибутку й надходження інших фінансових ресурсів для забезпечення потреб підприємства у коштах на фінансування виробництва, капітальних вкладень, соціально-культурних потреб; здійснює контроль за виконанням показників фінансового плану підрозділами й підприємством у цілому, а також за недопущенням використання фінансових ресурсів на непродуктивні витрати; організовує партнерські відносини з комерційними банками; здійснює оперативний контроль за надходженням грошових коштів у ході реалізації підприємством своєї продукції, послуг, за своєчасним вирішенням суперечок у сфері розрахунків з покупцями та постачальниками; забезпечує всю роботу по виконанню фінансових зобов'язань підприємства перед державним бюджетом щодо внесення податків, інших (неподаткових) платежів, перед позабюджетними фондами, банками, постачальниками сировини, матеріалів і послуг, робітниками і службовцями (заробітна платня, виплати соціального страхування тощо) ; разом з іншими економічними (відділи планово-економічний, праці і заробітної плати), виробничими і технічними підрозділами комплексно аналізує господарсько-фінансову діяльність підприємства та його окремих структурних підрозділів, у процесі чого виявляються причини невиконання планів і завдань з виробництва продукції, її собівартості, валових доходів і валових витрат, прибутку, причини й винуватці непродуктивних витрат і витрат, що призводять до збитків і зниження рентабельності роботи підприємства, намічаються шляхи подолання цих причин; бере активну участь у заходах, спрямованих на запровадження внутрішнього комерційного розрахунку на підприємстві, колективного підряду в цехах, відділах та інших службах; вивчає стан фінансового ринку країни й регіону для планування і прийняття рішень в інвестиційній сфері (емісія і придбання акцій, облігацій, інших цінних паперів, залучення банківських кредитів тощо).

2.2. Аналіз динаміки і структури капіталу підприємства

Капітал – загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формі, які авансовані у формування активів підприємства. У бухгалтерському обліку відображається у пасиві балансу.

Капітал складається із власного капіталу і зобов'язань. Зобов'язання, у свою чергу, поділяються на довгострокові і короткострокові (поточні) [31, 211].

Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Зобов'язання – заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

Поточні зобов'язання -зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

З метою бухгалтерського обліку зобов'язання поділяються на:

- довгострокові;
- поточні;
- забезпечення;
- непередбачені зобов'язання.
- доходи майбутніх періодів.

До довгострокових зобов'язань належать:

- довгострокові кредити банків;
- інші довгострокові фінансові зобов'язання;
- відстрочені податкові зобов'язання;
- інші довгострокові зобов'язання [21, 147].

Поточні зобов'язання включають:

- короткострокові кредити банків;
- поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями;
- короткострокові векселі видані;
- кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги;
- поточну заборгованість за розрахунками з одержаних авансів, за розрахунками з бюджетом, за розрахунками з позабюджетних платежів, за розрахунками зі страхування, за розрахунками з оплати праці, за розрахунками з учасниками, за розрахунками із внутрішніх розрахунків;
- інші поточні зобов'язання.

Інформаційними джерелами для аналізу капіталу підприємства є баланс підприємства, ф. 1, а також примітки до фінансової звітності, ф. 5. При аналізі відкритих акціонерних товариств можна також використовувати примітки до фінансової звітності, яка подається до Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку згідно з Положенням про надання регулярної інформації відкритими акціонерними товариствами та підприємствами-емітентами облігацій [4, 117].

Аналіз капіталу підприємства здійснюється на основі агрегованого балансу підприємства та Структури і динаміки короткострокових зобов'язань.

Аналіз капіталу підприємства передбачає проведення аналізу складу капіталу та його структури, зміни складових капіталу і джерел його формування [17, 93].

Основними методами аналізу капіталу є вертикальний і горизонтальний методи, які застосовуються до аналізу балансу, а також метод фінансових коефіцієнтів.

Основні питання, які необхідно з'ясувати при аналізі капіталу підприємства:

- загальна оцінка структури капіталу.
- аналіз складу і динаміки позикових коштів.
- аналіз джерел капіталу підприємства.
- аналіз основних коефіцієнтів, що характеризують стан капіталу

підприємства.

Структура пасивів балансу

При аналізі джерел формування майна підприємства повинні бути розглянуті абсолютні і відносні зміни у власних і позикових коштах підприємства.

При цьому необхідно визначити:

- які кошти (власні чи позикові) є основним джерелом формування сукупних активів підприємства?

- як змінюється власний капітал (фактичний, за мінусом збитків і заборгованості засновників) і його частка у балансі підприємства за період, що аналізується?

- збільшення сприяє росту фінансової стійкості підприємства.

- зниження сприяє зниженню фінансової стійкості підприємства.

- як змінилася частка позикових засобів у сукупних джерелах утворення активів, про що це свідчить?

- про що може свідчити скорочення (збільшення) величини резервів, фондів і прибутку підприємства?

У цілому, збільшення резервів, фондів і нерозподіленого прибутку може бути результатом ефективної роботи підприємства.

У цілому, скорочення резервів, фондів і нерозподіленого прибутку може свідчити про падіння ділової активності підприємства.

- як за аналізований період змінилася структура власного капіталу, на які складові припадала найбільша питома вага?

- які зобов'язання переважають у структурі позикового капіталу (довгострокові чи короткострокові)? Як змінилися довгострокові зобов'язання за аналізований період?

- аналіз структури фінансових зобов'язань дає відповідь на питання чи підвищився знизився ризик втрати фінансової стійкості підприємства.

Переважа короткострокових джерел у структурі позикових засобів є негативним фактом, що характеризує погіршення структури балансу і

підвищення ризику втрати фінансової стійкості [3, 59].

Перевага довгострокових джерел у структурі позикових засобів є позитивним фактом, що характеризує поліпшення структури балансу і зменшення ризику утрати фінансової стійкості.

- які зобов'язання переважають у структурі комерційної кредиторської заборгованості на початок і на кінець аналізованого періоду?

- як змінилися за аналізований період короткострокові зобов'язання перед бюджетом, перед постачальниками і підрядниками, з оплати праці, зі страхування, з векселів виданих, із внутрішніх розрахунків, з одержаних авансів?

Збільшення суми отриманих авансів може бути позитивним моментом.

Зменшення суми отриманих авансів може бути негативним моментом.

- Які види короткострокової заборгованості в аналізованому періоді характеризуються найбільшими темпами росту?

Негативним моментом є висока частка заборгованості (більш 60%) перед бюджетом, оскільки затримки відповідних платежів викликають нарахування пенею, процентні ставки по якій досить високі. Крім того, підвищується імовірність банкрутства. Негативним моментом є висока частка (більш 60%) заборгованості перед позабюджетними фондами [7, 169].

Для аналізу капіталу підприємства можуть застосовуватися фінансові коефіцієнти, які належать до таких груп коефіцієнтів:

- фінансової стійкості:
- коефіцієнта фінансової незалежності (автономії) ;
- коефіцієнта концентрації позикового капіталу;
- коефіцієнта фінансування;
- коефіцієнта фінансового лівериджу.
- ділової активності (оборотності) :
- коефіцієнта оборотності власного капіталу;
- рентабельності:
- коефіцієнта рентабельності власного капіталу.

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) розраховується як відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність [12, 89].

Частина власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів повинна бути не меншою 50%, тобто коефіцієнт незалежності $\geq 0,5$.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу – розраховується як відношення позикового капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і показує питому позикового капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність.

Коефіцієнт фінансування розраховується як співвідношення залучених та власних засобів і характеризує залежність підприємства від залучених засобів.

Коефіцієнт фінансування повинен бути меншим 1, 0.

Коефіцієнт фінансового лівериджу розраховується як співвідношення довгострокового позикового капіталу і власного капіталу.

Показник фінансового лівериджу характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань.

Коефіцієнт відношення основних засобів до власних коштів.

Характеризує наскільки основні засоби забезпечені власними джерелами фінансування.

Коефіцієнт структури позикового капіталу – розраховується як відношення короткострокових зобов'язань до всього позикового капіталу [31, 156].

Характеризує частку короткострокових зобов'язань у структурі позикового капіталу.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і показує ефективність використання власного капіталу підприємства.

Рентабельність власного капіталу розраховується як відношення чистого

прибутку підприємства до середньорічної вартості власного капіталу і характеризує ефективність вкладення коштів до даного підприємства [56, 128].

Одним з основних напрямів поліпшення використання капіталу підприємства є, перш за все, забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел: чистого прибутку і амортизаційних відрахувань.

Збільшення чистого прибутку можливе за рахунок підвищення ефективності використання власного капіталу – збільшення оборотності та підвищення рентабельності власного капіталу.

Збільшення обсягів фінансування за рахунок амортизаційних відрахувань можливе шляхом застосування прискореної амортизації основних засобів.

Залучення капіталу за рахунок зовнішніх джерел (випуск акцій для залучення власного капіталу чи випуск облігацій або залучення довгострокового банківського кредиту) повинен проводитися з урахуванням вартості залученого капіталу.

Підприємство повинне відслідковувати середньозважену вартість капіталу (середньозважена вартість капіталу визначається як сума добутків капіталу кожного виду на вартість капіталу цього виду) і не допускати значного його росту. Критерієм є перевищення рентабельності власного капіталу, рентабельності інвестицій над середньозваженою вартістю капіталу [2, 157].

Необоротні активи складають на початок 2017 року 96, 98% капіталу підприємства, проте їх питома вага з кожним роком зменшується. Зокрема, на початок 2015 року необоротні активи склали 98, 63% капіталу підприємства, а на початок 2016 – 97, 60%.

Оборотні активи відповідно збільшують свою питому вагу в загальній вартості капіталу. Так на початок 2015 року питома вага оборотних коштів складала 1, 37%, на початок 2016 – 2, 4%, 2010 – 3, 02%.

Власний капітал підприємства за даними проведених досліджень складає більшу частину капіталу підприємства протягом всього досліджуваного періоду.

Так на початок 2014 року частка власного капіталу складала 60, 44%, на

початок 2016 – 64, 17, на початок 2010 – 89, 72.

Відповідно короткострокові зобов'язання зменшують свою питому вагу. Станом на початок 2017 року питому вага короткострокових зобов'язань підприємства склала 10, 28%.

Проаналізуємо більш детальніше динаміку та структуру необоротних активів підприємства. Як видно за даними звітності, на балансі підприємства знаходилося незавершене будівництво. Станом на початок 2015 року його вартість склала 2450 тис. грн. і на початок 2017 року даний об'єкт було зараховано до основних засобів підприємства. Дане приміщення буде використовуватися підприємством в виробничих цілях – використання торговельного приміщення для здійснення роздрібної реалізації товарів. Більшу частину приміщення ПАТ «Галант» планує здавати в оренду. Отже, станом на початок 2016 року незавершене будівництво складало 97, 37% капіталу підприємства та майже 100% загальної вартості основних фондів.

Аналіз основних засобів показує, що до початку 2016 року їх вартість була практично повністю перенесена до складу собівартості, тому їх частка в загальній структурі капіталу складала 0, 22%, проте із збільшенням їх вартості в 2016 році питома вага основних засобів склала 96, 98%.

Амортизація основних засобів проводиться лінійним методом. Термін експлуатації приміщення – 30 років.

Проведемо аналіз власного капіталу ПАТ «Галант». Він складається із статутного капіталу, що за досліджуваний період збільшився на 500 тис. грн., та недорозподіленого прибутку. На початок 2016 року підприємство отримало 1 253, 2 тис. грн. нерозподіленого прибутку. Це становить 49, 9% загального капіталу підприємства та 55, 5% власного капіталу підприємства. Нерозподілений прибуток за досліджуваний період збільшився на 254, 1 тис. грн. (або на 26, 7%) в т. ч. за останній рік на 138, 7 тис. грн. (або на 12, 4%).

Проведемо аналіз залученого капіталу ПАТ «Галант». За досліджуваний період відбулося зменшення поточних зобов'язань за розрахунками з банком на 30 тис. грн., та збільшення заборгованості за розрахунками за товари та з

підрядчиками на 60, 1 тис. грн.

Ліквідність балансу – це рівень покриття зобов’язань підприємства його активами, строк перетворення яких на гроші відповідає строкам погашення зобов’язань. Для визначення ліквідності балансу необхідно порівняти підсумки за кожною групою активу балансу і пасиву балансу. Розрізняють декілька видів коефіцієнта ліквідності:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності;
- коефіцієнт швидкої ліквідності [13, 98].

Проаналізуємо дані показники для ПАТ «Галант» за 2014-2016 рр.

Таблиця 2.1

Аналіз ліквідності ПАТ «Галант» за 2014-2016 рр.

№з\п	Коефіцієнт	Період			Абсолютне відхилення	
		2014	2015	2016	Лінійне	Базове
1.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0, 00	0, 01	0, 06	0, 1	0, 1
2.	Коефіцієнт загальної ліквідності	0, 03	0, 07	0, 29	0, 2	0, 3
3.	Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0, 01	0, 02	0, 10	0, 1	0, 1

За даними досліджень можна зробити висновок, що підприємство має невисокі показники абсолютної чи миттєвої ліквідності. В першу чергу це пов’язано із специфікою діяльності підприємства. ВАТ «Галант» не доцільно зберігати на рахунках банку вільні кошти, оскільки фактично відбуватиметься їх знецінення від інфляції або, що більш ймовірно, від їх неефективного використання [1, 116].

Саме тому станом на початок 2016 року коефіцієнт абсолютної ліквідності склав 0, 06, коефіцієнт миттєвої ліквідності -0, 10. Коефіцієнт загальної ліквідності на початок 2017 року склав 0, 29. Це є заниженим показником, тому підприємству потрібно використовувати вільні кошти в першу чергу для погашення заборгованості, а тільки після цього на розвиток.

Проаналізуємо показники ринкової стійкості. Для підприємства, що забезпечує достатньо стабільний стан для інвесторів і кредиторів, вважається відношення власного капіталу до його загальної суми на рівні 60%. У цьому разі ризик кредиторів зводиться до мінімуму, оскільки продавши майно, сформоване за рахунок власного капіталу, підприємство зможе погасити свої боргові зобов'язання навіть тоді, коли частина майна, в яку вкладено позикові кошти, буде знецінена. Відношення власних джерел до їх загальної суми називають коефіцієнтом фінансової незалежності (автономності).

Коефіцієнт фінансової залежності – це відношення позикового капіталу до загального. Оптимальним значення цього коефіцієнта вважається 0, 4 (40%).

Плече фінансового важеля, або коефіцієнт фінансового ризику – це відношення позикового капіталу до власного. Цей показник є найвагомішим, він свідчить про фінансову незалежність (автономність) підприємства від залучення позикових коштів. Він показує, скільки позикових коштів залучає підприємство на 1 грн. власного капіталу.

Таблиця 2.2

Аналіз показників ринкової стійкості ПАТ «Галант» за 2014-2016 рр.

№з\п	Коефіцієнт	Період			Абсолютне відхилення	
		2014	2015	2016	Лінійне	Базове
1.	Коефіцієнт фінансової незалежності	0, 60	0, 64	0, 90	0, 3	0, 3
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	0, 40	0, 36	0, 10	-0, 3	-0, 3
3.	Плече фінансового важеля	0, 65	0, 56	0, 11	-0, 4	-0, 5

Як свідчать дані частка власного капіталу, яка виражається в коефіцієнті фінансової незалежності має тенденції до збільшення. Так за період з 2014 по 2016 рік даний показник збільшився на 0, 3 оскільки темпи приросту власного капіталу ($2253, 2 \cdot 100 / 1489, 1 - 100 = 51, 31\%$) вищі ніж темпи приросту позичкового капіталу ($258, 2 \cdot 100 / 974, 8 - 100 = -73, 51\%$). Оскільки ПАТ «Галант» не отримувало довгострокових позик, то коефіцієнт фінансової стійкості дорівнює попередньому показнику.

Коефіцієнт фінансової залежності є зворотнім від вище згадуваних

показників. Так даний показник на початок 2013 року становив 0,40, а на початок 2017 року зменшився на 0,3 та становив 0,1.

Плече фінансового важеля є найвагомішим показником і свідчить про автономність підприємства. Так, згідно таблиці 2. 6. даний показник протягом досліджуваного року зменшився на 0,5, і на початок 2016 року становить 0,11.

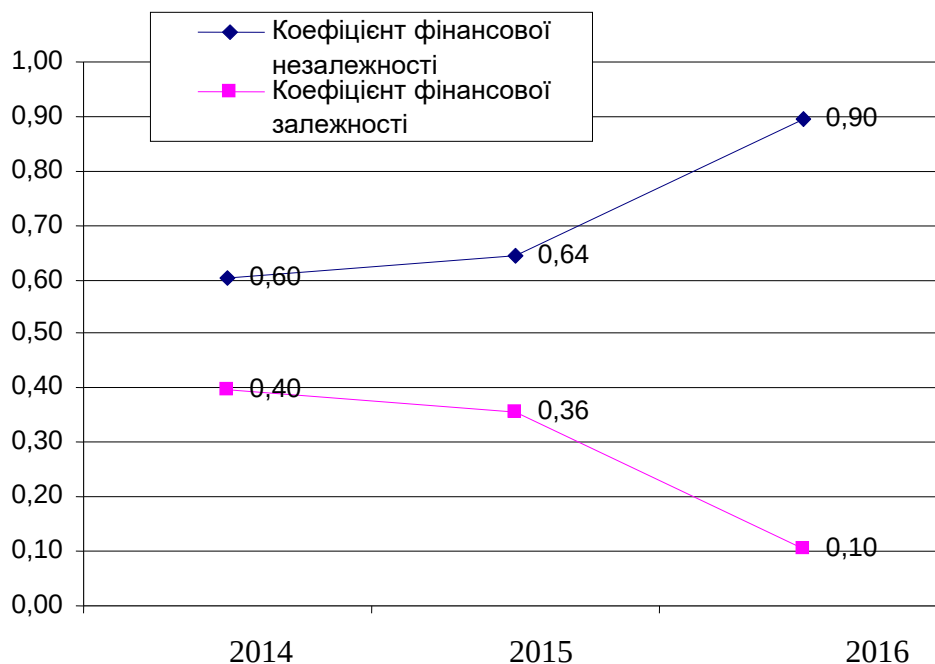

Рис. 2.1. Динаміка зміни показників ринкової стійкості ПАТ «Галант» за 2014-2016 рр.

Проведемо аналіз показників стану основних засобів. Частка основного капіталу у власному – це відношення основного капіталу (основні засоби) до власного капіталу (I розділ пасиву балансу).

Для характеристики інтенсивності вивільнення коштів, вкладених в основні фонди та нематеріальні активи, користуються коефіцієнтів модернізації.

Важливу характеристику структури коштів підприємств дає коефіцієнт реальної вартості майна виробничого призначення. Він використовується для оцінки ефективності використання коштів, рівня виробничого потенціалу підприємства, забезпеченості виробничого процесу засобами виробництва.

Таблиця 2.3

Аналіз показників основних засобів ПАТ «Галант» за 2014-2016 рр.

№з\п	Коефіцієнт	Період			Абсолютне відхилення	
		2014	2015	2016	Лінійне	Базове
1.	Частка основного капітал у власному	1, 63	1, 52	1, 08	-0, 4	-0, 6
2.	Коефіцієнт модернізації	0, 86	0, 92	0, 03	-0, 9	-0, 8
3.	Коефіцієнт реальної вартості майна	0, 01	0, 02	0, 99	1, 0	1, 0

Дані розрахунку свідчать, що як на початок 2013 року так і на початок 2016 року основний капітал сформований за рахунок власних та залучених джерел. На початок 2014 року основні фонди у 0, 61 рази перевищували власний капітал, на початок 2015 року – у 0, 65 разів, на початок 2016 року – у 0, 92 рази (2253, 2/2435, 5). Проте як свідчить спадаюча тенденція показника, вже наступного року вартість основних засобів буде меншою вартості власного капіталу.

Зменшення коефіцієнта модернізації на 0, 8 свідчить про незначне зменшення вивільнення коштів, іммобілізованих в основні фонди.

Господарська практика показує, що для промислових підприємств нормальним значенням коефіцієнта реального значення майна виробничого призначення слід вважати більшим-рівним 0, 5. В нашому випадку він протягом 3-х років він є нестабільним: на початок 2014 року – 0, 01, на початок 2013 року він склав 0, 02, а на початок 2017 року він коливається на рівні 0, 99, що свідчить про збільшення рівня матеріало- і фондівіддачі.

2.3. Оцінка джерел власного та позичкового капіталу

Власний капітал є основою для початку і продовження господарської діяльності будь-якого підприємства, він є одним із найістотніших і найважливіших показників, оскільки виконує такі функції:

- самостійності і влади – розмір власного капіталу визначає ступінь незалежності та впливу його власників на підприємство;
- відповідальності і захисту прав кредиторів – відображений в балансі підприємства власний капітал є для зовнішніх користувачів мірилом відносин відповідальності на підприємстві, а також захистом кредиторів від втрати капіталу;
- довгострокового кредитування – перебуває в розпорядженні підприємства необмежений час;
- фінансування ризику – власний капітал використовується для фінансування ризикових інвестицій, на що можуть не погодитись кредитори;
- кредитоспроможності – при наданні кредиту, за інших рівних умов, перевага надається підприємствам з меншою кредиторською заборгованістю і більшим власним капіталом;
- компенсації понесених збитків – тимчасові збитки мають погашатись за рахунок власного капіталу;
- розподілу доходів і активів – частки окремих власників у капіталі є основою при розподілі фінансового результату та майна при ліквідації підприємства [23, 145].

Створюється підприємство з метою отримання прибутку і реалізувати цю мету воно може лише за умови збереження свого капіталу.

Утворюється власний капітал двома шляхами:

- внесенням власниками підприємства грошових коштів та інших активів;
- накопиченням суми доходу, що залишається на підприємстві.

За формами власний капітал поділяється на дві категорії:

- інвестований (вкладений або сплачений капітал) ;
- нерозподілений прибуток [14, 217].

Інвестований капітал – це сума простих та привілейованих акцій за їх номінальною (оголошеною) вартістю, а також додатково вкладений капітал, який також може бути поділений за джерелами утворення.

Нерозподілений прибуток – це частина чистого прибутку, що не була

розподілена між акціонерами.

Власний капітал за рівнем відповідальності поділяється на:

- статутний капітал, сума якого визначається в установчих документах і підлягає обов'язковій реєстрації у державному реєстрі господарюючих одиниць;
- додатковий капітал (нереєстрований) – це додатково вкладений капітал, резервний капітал та нерозподілений прибуток [17, 71].

Функції Статутного і Додаткового капіталів різні. Статутний капітал – це первісне джерело інвестування і формування майна підприємства. На відміну від Додаткового капіталу Статутний капітал забезпечує регулювання відносин власності та управління підприємством, його розмір не може бути меншим за встановлену законодавством суму. Статутний капітал – це зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства [24, 168].

Власник, вкладаючи кошти в підприємство, очікує, що у майбутньому вкладений ним капітал зросте. Отриманий підприємством прибуток і означає приріст цього капіталу. Витрати, що збільшують собівартість (витрати обігу), і витрати, що відносяться за рахунок прибутку підприємства, зменшують нерозподілений прибуток.

Елементами власного капіталу є:

- статутний капітал;
- пайовий капітал;
- додатковий капітал;
- резервний капітал;
- вилучений капітал;
- неоплачений капітал,
- нерозподілені прибутки (непокриті збитки) ;
- цільові надходження;
- забезпечення майбутніх витрат;
- страхові резерви.

Залежно від типу фінансових відносин, які виникають між

капіталодавцями і підприємством-об'єктом фінансування, вони можуть стати співвласниками або кредиторами суб'єкта господарювання. Порядок здійснення внесків на формування власного капіталу охарактеризований у попередніх розділах. Якщо між капіталодавцем і підприємством виникають відносини позички, то це означає, що фінансування відбувається за рахунок позичкового капіталу: капіталодавець набуває статусу кредитора.

Кредитор – юридична та (або) фізична особа, яка має підтверджені належними документами грошові вимоги до боржника, в тому числі вимоги з виплати заробітної плати, зі сплати податків, інших обов'язкових платежів тощо.

Позичковий капітал підприємства може формуватися за рахунок зовнішніх та внутрішніх джерел [24, 157]. У балансі позичковий капітал підприємства відображається у складі зобов'язань за умови, що оцінка цих зобов'язань може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок їх погашення. Найважливіші параметри позичкового капіталу підприємства наведені в табл. 4.

Таблиця 2.4

Характеристика позичкового капіталу підприємства

Параметри	Класифікація
1	2
Строковість	короткостроковий позичковий капітал (до 12 місяців) довгостроковий позичковий капітал (понад рік)
Капіталодавець	банки та інші фінансово-кредитні інститути постачальники та клієнти власники персонал держава
Умови одержання	згідно з кредитним чи іншим договором за відсутності договору
Цілі використання	здійснення інвестицій поповнення оборотних активів

Продовж. табл. 2.4

1	2
Форми залучення	грошові кошти: - національна валюта; - іноземна валюта; - валютний фіксинг - товарна форма
Забезпечення	- забезпечені заставою (майном, майновими правами, цінними паперами) - гарантовані (банками, фінансами чи майном третьої особи) - з іншим забезпеченням (поручительство, свідоцтво страхової організації) - незабезпечені
Плата за користування капіталом	виплата процентів: - фіксована процентна ставка; - плаваюча процентна ставка - без процентів
Порядок погашення	- одноразовий платіж - багаторазові платежі - з регресією платежів - у заздалегідь визначений термін чи без такого

Залежно від строків виконання зобов'язань вітчизняними стандартами бухгалтерського обліку позичковий капітал поділяється на довгостроковий і поточний.

Згідно з П (С) БО 2 під довгостроковими зобов'язаннями слід розуміти зобов'язання, що будуть погашені протягом строку, який перевищує 12 календарних місяців, або протягом строку, що перевищує операційний цикл, якщо він більший 12 календарних місяців [9, 257].

Довгострокові зобов'язання і відповідно довгостроковий позичковий капітал підприємства можна класифікувати за такими видами:

- позички банків та інші позички, термін погашення яких перевищує 12 календарних місяців;

- довгострокові зобов'язання за емітованими облігаціями;
- відстрочені податкові зобов'язання;
- довгострокові векселі видані;
- довгострокові зобов'язання з фінансової оренди та оренди цілісних майнових комплексів;
- інші довгострокові зобов'язання, зокрема відповідно до законодавства відстрочена заборгованість з податків (інших обов'язкових платежів), фінансова допомога на зворотній основі тощо [12, 157].

Під поточними (короткостроковими) зобов'язаннями необхідно розуміти зобов'язання, що будуть погашені протягом операційного циклу або повинні бути погашені протягом 12 місяців з дати складання балансу. Поточний позичковий капітал може формуватися за рахунок таких видів зобов'язань:

- короткострокові кредити банків;
- поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями (частина довгострокової заборгованості, яку необхідно погасити протягом одного року з дати складання балансу) ;
- векселі видані (сума заборгованості за виданими векселями в забезпечення поставок (робіт, послуг) від постачальників, підрядників та інших кредиторів, термін погашення якої не перевищує 12 календарних місяців) ;
- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (сума заборгованості постачальникам і підрядникам за отримані матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги, крім заборгованості, що забезпечена векселями) ;
- поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів (сума внесків, одержаних від інших осіб у рахунок наступних поставок продукції, виконання робіт (послуг), а також суми попередньої оплати покупцями і замовниками рахунків постачальника) ;
- поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом (заборгованість підприємства за всіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства, а також зобов'язання за фінансовими санкціями, що

справляються у дохід бюджету) ;

- поточні зобов'язання за розрахунками зі страхування (заборгованість по зборах на обов'язкове державне пенсійне страхування, обов'язкове соціальне страхування, обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття, розрахунках за індивідуальним страхуванням персоналу підприємства, за страхуванням майна та по інших розрахунках за страхуванням) ;

- поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці (заборгованість по нарахованій, але не виплаченій оплаті праці, преміях, допомогах тощо) ;

- поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками (заборгованість підприємства його учасникам (власникам), пов'язана з розподілом прибутку (дивідендів) та іншими виплатами, нарахованими засновникам та учасникам за користування майном, зокрема земельним і майновим паями, а також виплатами у зв'язку з одержанням належної вибулому учаснику частини активів підприємства) ;

- поточні зобов'язання із внутрішніх розрахунків (заборгованість підприємства пов'язаним сторонам і кредиторська заборгованість по внутрішньовідомчих розрахунках) ;

- інші поточні зобов'язання (суми зобов'язань, які не можуть бути включені до інших статей) [15, 96].

Враховуючи викладене, можна констатувати, що до основних зовнішніх джерел формування позичкового капіталу підприємств належать:

- банківські (фінансові) кредити;
- кошти, залучені в результаті емісії облігацій;
- комерційні позички.

Проведемо аналіз фінансових результатів підприємства за 2014-2016 роки.

Таблиця 2.5

Аналіз фінансових результатів ПАТ «Галант» за 2014-2016 рр.

Показник	За даними звітності, тис. грн.			Абсол. відхил		Відносне відхил. %	
	2014	2015	2016	Лінійне	Базове	Лінійне	Базове
1	2	3	4	5	6	7	8
Дохід	657, 72	691, 08	771	79, 9	113, 3	111, 6	117, 2

Продовж. табл. 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Непрямі податки	109, 62	115, 18	128, 5	13, 3	18, 9	111, 6	117, 2
Чистий дохід	548, 1	575, 9	642, 5	66, 6	94, 4	111, 6	117, 2
Інші звичайні доходи	0	0	30, 2	30, 2	30, 2		
Разом чисті доходи	548, 1	575, 9	672, 7	96, 8	124, 6	116, 8	122, 7
Матеріальні витрати	299, 9	310, 0	373, 8	63, 8	73, 9	120, 6	124, 6
Витрати на оплату праці	70, 1	71, 2	73, 2	2, 0	3, 1	102, 8	104, 4
Відрахування на соціальні заход	26,9	27,3	28,1	0,8	1,2	102,8	104,4
Амортизація	4,2	4,6	20,1	15,5	15,9	437	478,6
Інші операційні витрати	5,8	7,2	2,6	-4,6	-3,2	36,1	44,8
Інші звичайні витрати	0	0	1,5	1,5	1,5	-	-
Податок на прибуток	25,6	30,2	34,7	4,5	9,1	114,9	135,5
Разом витрати	432,5	450,5	534	83,5	101,5	118,5	123,5
Чистий прибуток	115,6	125,4	138,7	13,3	23,1	110,6	120

Аналіз фінансових результатів ПАТ «Галант» показав, що прибуток підприємства з кожним роком збільшується. Так за досліджуваний період він збільшився на 23, 1 тис. грн., в т. ч. за останній рік на 13, 3 тис. грн. і в 2015 році склав 138, 7 тис. грн.

Характеристика основних показників використання затрат на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг).

Таблиця 2.6

Динаміка показників ліквідності та платоспроможності

Назва показника	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Рекомендоване значення
1	2	3	4	5
1. Величина власних оборотних коштів (робочий, функціонуючий капітал)	6269, 4	5225, 3	21883, 5	>0, збільшення
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0, 803	0, 06	1, 19	>0, 2
3. Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності	2, 875	1, 572	3, 970	>1
4. Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності (покриття)	3, 354	1, 765	4, 134	>2
5. Коефіцієнт маневрування власних оборотних коштів	0, 710	0, 592	0, 078	Збільшення

Продовж. табл. 2.6

1	2	3	4	5
6. Частка оборотних коштів в активах	0, 670	0, 633	0, 795	-
7. Частка запасів в поточних активах	0, 143	0, 109	0, 040	-
8. Частка власних оборотних коштів у покритті запасів	4, 916	3, 959	18, 93	>0, 5

Логіка обчислення коефіцієнту поточної ліквідності (покриття) полягає в тому, що підприємство погашає поточні зобов'язання за рахунок поточних активів. Він дає загальну оцінку ліквідності активів, показуючи, скільки гривень поточних активів підприємства припадає на одну грошову одиницю поточних зобов'язань. Оскільки поточні активи перевищують поточні зобов'язання, то підприємство може розглядатися як успішно функціонуюче. Станом на кінець 2015 р. значення коефіцієнту становило приблизно 4, тобто на підприємстві на 1 гривню поточних зобов'язань припадало 4 гривні поточних активів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (в літературі має ще назву показник «кислотного тесту» [10, 68]) на відміну від попереднього враховує якість активів і є більш суворим показником ліквідності, оскільки при його розрахунку враховуються найбільш ліквідні поточні активи (запаси не враховуються). Зниження коефіцієнта на протязі 2013 – 2014 рр. зумовлене зростанням короткострокових пасивів на 5 486, 3 тис. грн. Зростання коефіцієнта у 2015 р. зумовлене зростанням величини оборотних активів підприємства приблизно на 14 000 тис. грн.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує частину короткострокової заборгованості, яку підприємство має можливість погасити негайно. Є найбільш жорстким критерієм ліквідності підприємства. Зростання цього показника є однозначно позитивною тенденцією. Не менше 20% поточних зобов'язань підприємство повинно мати змогу погасити в будь-який момент. Період 2013 – 2014 рр. характеризувався зниженням значення цього показника, що було зумовлено зниженням фінансових інвестицій підприємства з одночасним збільшенням величини поточних зобов'язань. Зростання фінансових

інвестицій зумовили приріст даного показника у 2015 рр. у 5 разів порівняно з 2014 р.

Значення коефіцієнта маневрування функціонуючого капіталу характеризує зростання частини власних оборотних коштів, яка має абсолютну ліквідність. Зростання цього показника є позитивною тенденцією і зумовлене збільшенням власних оборотних коштів підприємства у 2015 р. на 16 000 тис. грн. порівняно з 2014 р.

Частка оборотних коштів в активах протягом 2013 – 2014 рр. її значення залишалось на рівні приблизно 0, 75. Період 2015 р. характеризується зростанням частини всіх коштів підприємства, що припадають на поточні активи.

Частка запасів в поточних активах відображає, яку частину поточних активів складають виробничі запаси. Досліджуваний період характеризується незначним, але стабільним зменшенням значення цього показника.

Високий рівень коефіцієнтів загальної ліквідності свідчить про те, що у підприємства високий рівень дебіторської заборгованості. Рівень показників, що характеризують фінансову стійкість і структуру капіталу, свідчить про те, у ПАТ «Галант» переважають власні кошти. І це дає можливість зробити висновок, що вищевказаний досягнутий рівень показників забезпечував і забезпечує підприємству платоспроможність, вірогідність його безперервного функціонування, як суб'єкта господарювання, без вірогідності можливого банкрутства.

Прибутковість підприємства вимірюється двома показниками – прибутком і рентабельністю. Прибуток виражає абсолютний ефект без урахування використаних ресурсів. Тому для аналізу його доповнюють показником рентабельності.

Рентабельність – це відносний показник ефективності роботи підприємства, котрий у загальній формі обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів). Рентабельність має кілька модифікованих форм залежно від того, які саме прибуток і ресурси (витрати) використовують у розрахунках

[14, 125].

В цілому рентабельність всіх показників є низькою. Рентабельність активів та власного капіталу є практично однаковою (6%). Рентабельність продукції складає 26%, що відповідає рекомендованому рівневі. Оскільки підприємство отримує доходи тільки від реалізації, то рентабельність реалізації =100%.

Представлені показники оцінки та аналізу результативності фінансово-господарської діяльності дозволяють отримати адекватну характеристику доходності підприємства, яка може використовуватись при рішенні питань про спільний бізнес, а також необхідна акціонерам та засновникам підприємства. Однак слід зазначити, що аналіз показників звітності необхідно виконувати в порівняльних цінах, тобто з урахуванням рівня цін та з урахуванням показника інфляції, тому самий правильний результат може дати прив'язка до твердої валюти, для чого показники форм фінансової звітності слід перерахувати до проведення операції співставлення в тверду валюту по курсу НБУ [14, 158].

Проаналізуємо детальніше оборотні кошти підприємства. Станом на початок 2016 року оборотні кошти ПАТ «Галант» складаються з товарів (66, 1%), грошових коштів в касі та на рахунках в банку (20, 9%), інших оборотних активів (12, 8%) та дебіторської заборгованості за підзвітними особами (0, 1%)

Залишок товарів на початок 2017 року складав 50, 2 тис. грн., що на 4, 8 тис. грн. більше ніж на початок 2016 року та на 26, 8 тис. грн. більше ніж на початок 2015. Питома вага товарів в загальній вартості активів підприємства складає на початок 2017 року 2%.

Залишок грошових коштів на підприємстві також збільшився протягом 2014-2015 року на 10, 1 тис. грн., а протягом досліджуваного періоду – на 12, 4 тис. грн. і станом на початок 2017 року їх питома вага в загальній структурі капіталу підприємства склала 0, 63%.

Інші оборотні активи складають на початок 2016 року 0, 39% капіталу підприємства. Протягом досліджуваного періоду їх вартість збільшилася на 4, 1 тис. грн. (73, 2%), а протягом останнього року на 1, 9 тис. грн. (24, 4%).

Інша дебіторська заборгованість на початок 2017 року склала близько 0, 1 тис. грн.

Аналіз власного оборотного капіталу передбачає визначення та оцінку власного оборотного капіталу в загальній його сумі, тобто визначення коефіцієнта мобільності (маневрування) власного капіталу.

Коефіцієнт мобільності (маневрування) – це відношення власного оборотного капіталу до загальної суми власного капіталу.

Цей коефіцієнт показує, яка частина власного капіталу перебуває в обороті, тобто в тій формі, яка дозволяє вільно маневрувати цими коштами. Вважається, що коефіцієнт повинен бути високим, щоб забезпечити достатню гнучкість у використанні власних коштів підприємства. Оптимальний розмір коефіцієнта рекомендується – 0, 5 [15, 201].

Одним з узагальнюючих показників, який характеризує фінансовий стан підприємства та його стійкість, є забезпеченість матеріальних оборотних фондів власними джерелами фінансування (власним капіталом).

Саме тому в ході аналізу визначають, на скільки відсотків матеріальні цінності оборотні фонди покриваються власним оборотним капіталом. Цей показник, як і попередній, вивчається в динаміці.

Таблиця 2.7

Аналіз показників оборотних коштів ПАТ «Галант» за 2014-2016 рр.

№з\п	Коефіцієнт	Період			Абсолютне відхилення	
		2014	2015	2016	Лінійне	Базове
1.	Коефіцієнт мобільності	-0, 6320	-0, 5210	-0, 0809	0, 4	0, 6
2.	Коефіцієнт забезпечення матеріальних оборотних фондів власними джерелами фінансування	-40, 22	-18, 53	-3, 63	14, 9	36, 6

Частка власного оборотного капіталу в загальній його сумі з кожним роком збільшується. Ми бачимо, що в 2014-2016 році цей показник був значно нижчим рекомендованого коефіцієнта (0, 5) але поступове його зростання заслуговує позитивної оцінки.

Аналіз забезпечення матеріальних оборотних коштів власним капіталом

показав, що матеріальні оборотні фонди не забезпечені власними джерелами фінансування. Хоча даний коефіцієнт протягом 3-х років зріс на 36, 6, на початок 2017 року він становив – 3, 63. Це означає, що підприємство відчуває нестачу товарів для здійснення нормального реалізації.

Таблиця 2.8

Аналіз показників ефективності діяльності ПАТ «Галант» за 2014-2016 рр.

№з\п	Коефіцієнт	Період			Абсолютне відхилення	
		2014	2015	2016	Лінійне	Базове
1.	Оборотність активів	0, 22	0, 23	0, 27	0, 0	0, 0
2.	Середня тривалість одного обороту активів, днів	1618, 33	1556, 52	1345, 25	-211, 3	-273, 1
3.	Оборотність ТМЦ	18, 48	9, 92	11, 17	1, 2	-7, 3
4.	Середня тривалість одного обороту ТМЦ, днів	19, 48	36, 28	32, 22	-4, 1	12, 7
5.	Середній термін оплати кредиторської заборгованості	14996, 9	7149, 3	1851, 6	-5297, 6	-13145, 3
6.	Рентабельність активів	0, 05	0, 05	0, 06	0, 0	0, 0
7.	Рентабельність власного капіталу	0, 08	0, 08	0, 06	0, 0	0, 0
8.	Рентабельність продукції	0, 27	0, 28	0, 26	0, 0	0, 0

Оборотність активів ПАТ «Галант» протягом досліджуваного періоду є досить низькою. В 2014 році даний показник становив 0, 22, в 2015 -0, 23 – році трішки покращився, і в 2016 році – 0, 27. Низька оборотність активів говорить про низьку виручку від реалізації та велику кількість товарних запасів.

За 4 роки з моменту одержання першої позички підприємство має сплатити:

$$S = P (1 + i \times T), \quad (1.1)$$

де, P - загальна сума кредиту;

i - річна відсоткова ставка;

T - максимальна кількість днів у році за умовами договору.

$$S = 3, 8 * 1, 6 = 6, 08 \text{ тис. грн.}$$

Проценти відшкодовуються щорічно, а сам кредит буде віддано в кінці

позичкового терміну.

Короткострокова (точніше, середньострокова) заборгованість була взята на наступних умовах:

Відсотки = 25% річних за користування кредитом за простою ставкою.

За 2 роки з моменту одержання першої позички підприємство має сплатити:

$$S = P (1 + i \times T), \quad (1.2)$$

$$S = 20 \times 1,5 = 30 \text{ тис. грн.}$$

Річна сума прибутку, призначена на погашення кредиту, становить в перший рік двічі по 3, 8 тис. грн., у другий – по 6, 2 тис. грн. щопівроку.

Обчислимо частку кредитів у сукупному капіталі підприємства на початок і на кінець 2013 р. :

$$K_{np} = 23,8 / 118,9 = 0,2, \quad (1.3)$$

$$K_{kp} = 20 / 125,1 = 0,16$$

Отже, цей коефіцієнт знаходиться в межах нормативних значень і навіть має тенденцію до зменшення.

Таблиця 2.9

Аналіз динаміки фінансового кредиту в 2015 році

Вид кредиту	На поч. року	На кінець року	Відхилення абсолютне	Відхилення відносне, %
Довгострокові кредити банків	38	38	0	0
Короткострокові кредити банків	200	162	-38	-19
Загальна сума кредитів	238	200	-38	-16

Отже, як бачимо, загальна сума кредитів зменшилась на 38 тис. грн. або на 16%, причому це зменшення відбулось у зв'язку із частковою виплатою короткострокової заборгованості на 38 тис. грн. або на 19%.

Таблиця 2.10

Аналіз структури фінансового кредиту в 2015 році

Вид кредиту	На поч. року	Питома вага, %	На кінець року	Питома вага, %	Відхилення пунктів структури
Довгострокові кредити банків	38	16	38	19	3
Короткострокові кредити банків	200	84	162	81	-3
Загальна сума кредитів	238	100	200	100	-

За структурою переважають короткострокові кредити банків (84% проти 16%), але до кінця року в структурі кредитів відбулись наступні зміни: на 3% зменшилась частка короткострокових кредитів банків у загальній сумі кредиту.

Основними умовами, що підвищують вартість банківського кредиту і знижують реальний розмір використовуваних підприємством кредитних коштів, є:

- застосування в розрахунках кредитного відсотка облікової (дисконтної) ставки;
- авансовий платіж суми відсотка по кредиту;
- часткова амортизація суми основного боргу протягом кредитного періоду;
- збереження визначеної суми притягнутих кредитних коштів у формі компенсаційного залишку грошових активів.

Ці несприятливі для підприємства умови банківського кредитування повинні бути компенсовані йому шляхом зниження рівня використовуваної кредитної ставки в порівнянні зі середньоринковим її рівнем (по аналогічних видах кредитів).

Керівництво ПАТ „Галант” вирішило здійснити інвестиційний проект. Для цього за взяті в кредит гроші йому необхідно придбати нове обладнання та створити необхідний запас оборотних фондів. Виконання перед проектних робіт з освоєння виробництва нової технічної продукції, підготовки кадрів тощо

підприємство планує здійснювати за рахунок власних коштів. При цьому розглядаються два альтернативних варіанти проектних рішень, які відрізняються видом устаткування (Rapida 105 та Rapida 106), її техніко-економічними показниками, об'ємами випуску, потребою в кредитних ресурсах, а також терміном здійснення проекту Т.

У подальшому ці варіанти будемо називати відповідно до найменування устаткування – Rapida 105 і Rapida 106.

Щодо інвестування такі умови:

- одержання кредиту, придбання обладнання, створення необхідного запасу оборотних фондів та інші перед проектні витрати здійснюються у 0-й рік, тобто перед початком випуску продукції;

- нарощування виробничої потужності до максимальної здійснюється у перші два роки – у 1-й рік забезпечується 30%, а у 2-й рік 80% від загального об'єму випуску;

- згортання випуску продукції здійснюється в останні два роки – у передостанній рік випуск становить 70%, а у останній Т-й рік – 40% від заданого об'єму випуску;

- кредитні позики на капітальні витрати (придбання обладнання та створення запасу)

- запаси оборотних фондів повертаються підприємством щорічно, починаючи з першого року, шляхом перерахування кредиторам амортизаційних відрахувань по обладнанню а також залишку чистого прибутку (тобто прибутку поточного року після його оподаткування та сплати відсотків за користування кредитом) ;

- відсоток за користування кредитом становить 7% річних від залишку суми кредиту, неповерненої на початок поточного року, і нараховується по роках сплати кредиту до повного його повернення кредиторам;

- амортизація обладнання здійснюється рівномірно протягом встановленого нормативного терміну служби;

- витрати на ремонти обладнання становлять 12% від суми

амортизаційних відрахувань;

- ведоамортизована частина вартості обладнання продається підприємством в кінці останнього року здійснення проекту за ліквідаційною вартістю, що дорівнює балансовій (залишковій) вартості на вказаний момент часу;

- передпроектні витрати списуються щорічно на витрати виробництва за статтею витрат „Амортизація нематеріальних активів (передпроектних капітальних вкладень) ” рівними частками протягом терміну здійснення проекту;

- рівень запасів оборотних фондів з першого до передостаннього року здійснення проекту залишається незмінним, а витрати оборотних фондів, у натуральному вимірі, із даного запасу списуються повністю на витрати виробництва в останній рік здійснення проекту. При цьому вартісні витрати оборотних фондів відображаються за статтею „Сировина, матеріали, покупні (комплектуючі) вироби” відповідно до заданих об’ємів виробництва продукції в Т-му році, а реальне їх зменшення за рахунок ліквідації запасів має знайти відображення у статті „Приріст чистого робочого капіталу” при розрахунку фінансових (грошових потоків) ;

- ціни за одиницю продукції по всіх варіантах проекту встановлюються для першого року, виходячи із собівартості продукції, що дорівнює 15% і в наступні роки зменшуються на 1% щорічно порівняно із цінами попереднього року;

- собівартість одиниці продукції по всіх варіантах проекту розраховується для першого року, виходячи з вихідних даних, заданих за варіантами курсової роботи, та розрахункових даних щодо складових собівартості продукції;

- коефіцієнт накладних (непрямих) витрат відносно до заробітної плати основних виробничих робітників з відрахуванням на соціальні цілі на одиницю продукції 4, 0;

- коефіцієнт прямих витрат відносно до заробітної плати основних виробничих робітників з відрахуванням на соціальні цілі на одиницю продукції

дорівнює 0, 5 (або 50%) ;

- значення всіх складових прямих операційних грошових витрат на одиницю продукції та загальних накладних витрат (включно з адміністративними) в наступні роки зменшуються на 2% щорічно порівняно з попереднім роком;

- ставка податку на прибуток дорівнює 25% (інші податки та збори, крім нарахувань по заробітній платі, на соціальні цілі, для спрощення не враховуються) ;

- умовно припускається, що дебіторська заборгованість підприємства в кожному році дорівнює нулю, а кредиторська заборгованість є лише перед інвестором по обладнанню та запасах оборотних фондів, а також по відсотках за користування кредитом, і її розмір постійно зменшується по роках повернення кредиту та відсотків за користування ним до повної сплати цієї заборгованості. У разі недостатності амортизаційних відрахувань по обладнанню та чистого прибутку на сплату кредиту на ці цілі використовуються кошти, отримані в останньому році від продажу обладнання за ліквідаційною вартістю;

- результати розрахунку ефективності слід наведемо при значенні ставки дисконту (r), що дорівнює 5% та 20% (для кожного із варіантів проекту). За припущенням r враховує також інфляційні процеси та інвестиційні ризики. При цьому моделюється ризик підвищення процентної ставки внаслідок непередбачуваних подій.

Якщо за прийнятими критеріями ефективності доцільніше інвестувати розвиток виробництва продукції за варіантом Rapida 105 проекту, цей варіант пропонується для практичного впровадження .

Таблиця 2.11

Додаткова вихідна інформація

Проектні рішення	А	Б
1	2	3
1. Термін здійснення варіантів проекту (Т), рік	10	7

Продовж. табл.2.11

1	2	3
2. Витрати по сировині, матеріалах, покупних (комплектуючих) виробів та заробітній платі основних робітників з відрахуванням на соціальні цілі на одиницю продукції, грн. /од. прод.		
- матеріали	580	480
- зарплата	340	490
3. Капітальні вкладення, тис. грн.		
- обладнання	1650	1700
- ППВ	150	195
- Створення запасу ОбФ	67	59
4. Максимальний річний об'єм випуску продукції (N), од. прод. /рік	400	350
5. Нормативний термін служби обладнання (T _{ам}), рік	15	13

Таблиця 2.12

Розрахунок інтегральних показників рентабельності проекту А

Інтегральні показники	= 5%	r = 20%
Інтегральний коефіцієнт (ЧДД), грн.	6 693 521, 72	2 430 379, 06
Коефіцієнт доходу/витрати	= 18 251 992, 24 / 11 558 470, 52	= 9 571 098, 13 / 7 140 719, 07
Термін окупності проекту (Ток), років	2, 2	3, 00
Еквівалентний анuitет за проектом (ЕА), грн. /рік	= 6 693 521, R 72 / 8, 72	= 2 430 379, 06 / 5, 19
Внутрішня норма доходності, % на рік	45, 41	

Таблиця 2.13

Результати розрахунку інтегральних показників рентабельності проекту

Інтегральні показники	r = 5%	r = 20%
Інтегральний коефіцієнт (ЧДД), грн.	6 693 521, 72	2 430 379. 06
Коефіцієнт доходу/витрати	1, 58	1, 34
Термін окупності проекту (Ток), років	2, 2	3, 00
Еквівалентний анuitет за проектом (ЕА), грн. /рік	767 453, 01	468 058, 18
Внутрішня норма доходності, % на рік	45, 41	

Отже, чистий прибуток за 10 років реалізації проекту при $r = 5\%$ складе 6 693 521, 72 грн., а при $r = 20\%$ – 2 430 379, 06 грн. При цьому доходи перевищать

витрати на проект у першому випадку на 58%, а у другому – на 34%. У першому випадку проект окупить себе за 2, 2 роки, у другому – за 3 роки. Загалом при ставці дисконту 45, 41% проект зможе себе окупити за тільки на кінець терміну реалізації (10 років).

На основі отриманих даних, розрахуємо інтегральні показники ефективності проекту Б.

Термін окупності проекту визначаємо за допомогою графіка залежності накопиченого ЧДД від терміну реалізації проекту (рис. 2.2).

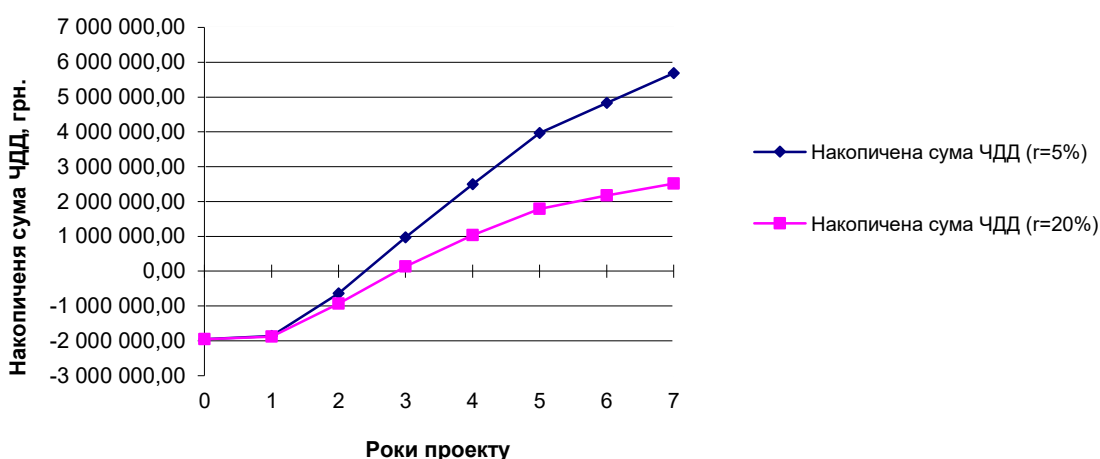

Рис. 2.2. Графік залежності накопиченого ЧДД від терміну реалізації проекту Б

Як видно з рисунка 2, проект Б окупає себе при ставці $r = 5\%$ – за 1, 9 років, при $r = 20\%$ – за 2, 4 роки.

Таблиця 2.14

Розрахунок внутрішньої норми доходності проекту Б

Показник / Роки	0	1	2	3	4	5	6	7	Сума
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Коефіцієнт дисконтування (r=0%)	1, 00	0, 66	0, 44	0, 29	0, 19	0, 13	0, 08	0, 06	2, 85
Дисконтовані доходи (r=0%)	0, 00	712 949, 51	1 246 068, 66	1 020 860, 62	669 084, 42	438 526, 03	201 190, 69	119 083, 68	4 407 763, 61

Продовж. табл. 2.14

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Дисконтовані витрати (r=0%)	1 954 000, 00	651 553, 42	652 648, 89	482 291, 24	311 212, 88	200 731, 68	103 451, 05	51886, 45	4 407 775, 60
Дисконтовані чисті поточні доходи (r=0%)	-1 954 000, 00	61 396, 09	593 419, 77	538 569, 38	357 871, 54	237 794, 36	97 739, 64	67 197, 24	-12, 00
Накопичена сума ЧДД (r=0%)	-1 954 000, 00	-1 892 603, 91	-1 299 184, 15	-760 614, 77	-402 743, 23	-164 948, 88	-67 209, 23	-12, 00	-

Таблиця 2.15

Розрахунок інтегральних показників рентабельності проекту Б

Інтегральні показники	r = 5%	r = 20%
Інтегральний коефіцієнт (ЧДД), грн.	837 943, 57	545 712, 66
Коефіцієнт доходи/витрати	= 15 512 436, 38 / 9 825 838, 45	= 9 369 832, 39 / 6 837 048, 35
Термін окупності проекту (Ток), років	1, 90	2, 40
Еквівалентний анuitет за проектом (ЕА), грн. /рік	= 837 943, 57 / 6, 79	= 545 712, 66 / 4, 60
Внутрішня норма доходності, % на рік	51, 05	

Таблиця 2.17

Показники ефективності проектів

Показники	А		Б	
	r = 5%	r = 20%	r = 5%	r = 20%
Інтегральний економічний ефект за період здійснення проекту (чистий дисконтований дохід ЧДД), грн.	6 693 521, 72	2 430 379, 06	5 686 597, 93	2 512 784, 04
Коефіцієнт Доходи/Витрати (Д/В), 1/рік	1, 58	1, 34	1, 58	1, 37
Термін окупності проекту (Ток), рік	2, 20	3, 00	1, 90	2, 40
Еквівалентний анuitет за проектом (ЕА), грн. /рік	767 453, 01	468 058, 18	837 943, 57	545 712, 66
Внутрішня норма доходності, % /рік	45, 41		51, 05	

Загалом проект Б дає більші прибутки, оскільки внутрішня норма доходності для нього більша на 5, 64%, ніж у проекті А і становить 51, 05%..

При нормі доходності $r = 5\%$, чистий дисконтований дохід проекту А

більший на 1 006 923, 79 грн. за аналогічний показник проекту Б. Але витрати для проекту Б також більші, тому коефіцієнт доходи/витрати для обох проектів однаковий. Доходи проектів перевищують їх витрати на 58%. Проект Б окупає себе за 1, 9 років, у той час, коли проект А – за 2, 2 роки. За більшістю показників при нормі доходності 5% доцільніше обирати проект Б.

При нормі доходності $r = 20\%$, чистий дисконтований дохід проекту А менший на 82 404, 98 грн. за аналогічний показник проекту Б. Доходи проекту Б перевищують витрати на 37%, у той час як для проекту А – на 34%. Проект Б окупає себе вже за 2, 4 роки, у той час, коли проект А – тільки за 3, 0 роки. Отже, і при ставці доходності 20% теж доцільніше обирати проект Б.

Отже, ПАТ „Галант” варто встановити устаткування Rapida 106.

Аналізуючи економічні показники підприємства слід зазначити, що статутний капітал підприємства до 2015 року складав 500 тис. грн., проте в 2016 році відбулося його збільшення до 1000 тис. грн.

За період своєї діяльності підприємство змогло завоювати 30% ринку, знайти постійних покупців, сформувати стійкі договори з постачальниками, відпрацювати облікову та управлінську політику, що відображається на збільшенні показників прибутковості підприємства.

В 2016 році ПАТ «Галант» отримало 138, 7 тис. грн. чистого прибутку.

Проаналізуємо основні техніко-економічні показники діяльності ПАТ «Галант» за 2014-2016 роки в табл. 2.18.

Таблиця 2.18

**Основні техніко-економічні показники діяльності ПАТ «Галант» за
2014-2016 рр.**

№з/п	Показник	За 2014 рік	За 2015 рік	За 2016 рік	Абсолютне відхилення	
					Лінійне	Базове
1	2	3	4	5	6	7
1	Темп приросту активів, %	1, 90	2, 12	-0, 19	-2, 31	-2, 09
2	Темп приросту власного капіталу, %	7, 50	8, 42	39, 56	31, 14	32, 06
3	Темп приросту виручки від реалізації, %	3, 20	5, 07	11, 56	6, 49	8, 36
4	Дохід від реалізації, тис. грн	657, 72	691, 08	771, 00	79, 92	113, 28

Продовж. табл.2.18

1	2	3	4	5	6	7
5	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	548, 10	575, 90	642, 50	66, 60	94, 40
6	Кількість персоналу, чол..	11, 00	11, 00	11, 00	0, 00	0, 00
7	Фонд оплати праці, тис. грн	97, 02	98, 54	101, 31	2, 77	4, 29
8	Продуктивність праці на 1 особу, тис. грн\чол	59, 79	62, 83	70, 09	7, 27	10, 30
9	Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	10, 20	7, 90	1220, 55	1212, 65	1210, 35
10	Фондовіддача	0,02	0,01	1,90	1,89	1,88
11	Середній залишок оборотних коштів, тис грн.	33,70	47,10	68,20	21,10	34,50
12	Коефіцієнт оборотних коштів	12,83	9,56	7,83	-1,73	-5,00
13	Середньорічна вартість активів, тис грн.	2463,90	2490,00	2513,75	23,75	49,85
14	Власний капітал, тис грн	1489,10	1551,80	1933,85	382,05	444,75
15	Собівартість реалізованої продукції	432,50	450,50	534	83,50	101,50
16	Прямі матеріальні витрати, тис. грн	299,88	309,96	373,79	63,83	73,91
17	Частка прямих матеріальних витрат в собівартості	0,69	0,69	0,70	0,01	0,01
18	Витрати на 1 грн реалізованої продукції	0,79	0,78	0,83	0,05	0,04
19	Валовий дохід, тис.грн	1096,20	1151,80	1315,20	163,40	219,00
20	Прибуток тис.грн	115,60	125,40	138,70	13,30	23,10

За розрахунками, проведеними в табл.2.18 можна зробити наступні висновки: активи підприємства протягом всієї діяльності підприємства мали здатність до збільшення. Це було пов'язано із постійним накопиченням капіталу за рахунок отриманих прибутків. Проте із збільшенням вартості основних засобів в 2016 році, темп приросту активів підприємства зменшився. Це відбувається за рахунок поступового зменшення вартості основних фондів за

рахунок їх перенесення до собівартості шляхом амортизаційних відрахувань. Отже, в 2016 році темп приросту активів склав -0,19%, хоча попереднього року даний показник становив 2,12%.

Аналіз темпу приросту власного капіталу свідчить про його стрімке збільшення в 2016 році (темп приросту склав 39,56%). Виручка від реалізації також має зростаючу тенденцію. Темп приросту даного показника в 2016 році склав 11,56%.

Аналіз розрахунків, проведених в таблиці 18 дає можливість зробити висновок, що продуктивність праці на 1 особу за досліджуваний період збільшилася на 10,30 тис. грн. Так за рік однією особою реалізовано близько на 70,09 тис. грн. продукції, що на 7,27 тис. грн. більше ніж попереднього року.

Крім того, збільшився і показник фондівдачі на 1,88 за досліджуваний період. Частка прямих матеріальних витрат в складі собівартості коливається на рівні 70%.

За даними аналізу зробимо наступні висновки. Активи підприємства складаються з необоротних та оборотних коштів. До необоротних коштів входять основні засоби підприємства та незавершене виробництво. До оборотних: товари, дебіторська заборгованість, грошові кошти в касі та на рахунках в банку та інші оборотні активи. Джерелами формування майна є власний та залучений капітал. Власний капітал складається із статутного капіталу та прибутків, а до складу залученого включають: короткострокові кредити банків, товарні кредити та інші поточні незначні зобов'язання підприємства перед бюджетом, з оплати праці, з соціального страхування та інші поточні зобов'язання.

Аналіз динаміки основних засобів показав, що за досліджуваний період вони збільшилися на 5,3 тис. грн., проте за останній рік відбулося зменшення їх вартості на 20,1 тис. грн.. Оборотні кошти підприємства за досліджуваний період збільшилися на 42,2 тис. грн., або на 125,2% в т. ч. за останній рік на 15,4 тис. грн., або на 25,5%..

Власний капітал підприємства також має зростаючу тенденцію. За досліджуваний період його вартість збільшилася на 764,1 тис. грн., а за останній

рік на 638, 7 тис. грн., або на 39, 6%.

Короткострокові кредити банків протягом 2014-2016 року зменшилися на 716, 6 тис. грн., в т. ч. за останній рік на 643, 4 тис. грн. Усього активи підприємства за досліджуваний період збільшилися на 47, 5 тис. грн. або на 1, 9%. За останній рік відбулося зменшення на 4, 7 тис. грн., що становить 99, 8% активів станом на початок 2016 року.

2.4. Особливості оптимізації структури капіталу підприємства з урахуванням вимог комерційного банку

Рішення про кредитування підприємства приймає комерційний банк, тому при аналізі підходів до визначення оптимальної структури капіталу підприємства необхідно розглянути політику комерційного банку по відношенню до даного.

В процесі кредитування сучасні банки застосовують ряд організаційно-економічних прийомів надання і повернення короткострокових кредитів, об'єднаних терміном «організація короткострокового кредитування». Організацію короткострокового кредитування можна визначити як оптимальне впорядковане поєднання окремих елементів системи короткострокового кредитування відповідно до принципів кредитування. Організація короткострокового кредитування припускає цілеспрямоване визначення (вибір) банками наступних його елементів:

- об'єктів кредитування;
- методів кредитування, тобто часткових способів участі кредиту в кругообігу капіталу на основі використання адекватних такій участі прийомів видачі і погашення кредиту відповідно до принципів кредитування. Методи кредитування є основним елементом в системі кредитування, визначаючим ряд інших, нижченазваних, елементів цієї системи;
- форм позикових рахунків;

- методик розрахунку розміру кредиту і способів регулювання величини заборгованості.;
- видів кредитів і форм їх надання;
- порядку контролю за цільовим і ефективним використанням наданих засобів і своєчасним їх поверненням.

Сума кредиту визначається з урахуванням результатів аналізу кредитоспроможності клієнта і оцінки приватного або сукупного об'єкту кредитування у вигляді разової фіксованої величини або граничного розміру (ліміту) кредитування, який використовується позичальником у міру виникнення потреби. Способи регулювання величини заборгованості розрізняються для разових кредитів і кредитів, які видаються частинами в рамках відкритого ліміту, і залишають за банком можливість періодичного (у попередньому і подальшому порядку) корегування величини заборгованості залежно від зміни фінансового стану позичальника, якості додаткового забезпечення кредиту, потреб позичальника в залученні ресурсів, кредитної політики банку, об'єму і терміновості його ресурсної бази, економічної і політичної ситуації в регіоні, країні.

В загальному випадку, кредитуванню підлягають тільки такі заходи, реалізація яких разом із загальним фінансовим станом позичальника дозволяє забезпечити зворотній притік засобів банку-кредитору. Вивільнення позикових засобів з обороту підприємства забезпечується на основі достатності його власного капіталу. Для сучасної вітчизняної системи банківського кредитування характерна відсутність нормативно закріпленого чіткого співвідношення між власними і позиковими засобами підприємств. В даний час величина власних засобів в господарському обороті підприємств впливає на розмір підстави видачі кредиту опосередковано, через визначення рівня їх кредитоспроможності. Якщо провести порівняння із західною практикою, то тут обов'язковою умовою видачі кредиту з погляду розподілу ризику втрати засобів між банком і клієнтом є участь в операції засобів самого клієнта, який кредитується. При цьому найбільш оптимальним співвідношенням є рівна участь банку і позичальника в

здійсненні операції, хоча на практиці банки видають кредити і на великі суми (з більшою часткою участі).

Таким чином, роль короткострокового кредиту як засобу підтримки безперервності кругообігу капіталу в суспільстві обумовлена необхідністю залучення позикових засобів для фінансування діяльності підприємства.

При підприємства кредитування підприємства одним з найважливіших умов є визначення суми кредиту, яку одержить позичальник, тобто «визначення індивідуального ліміту кредитування конкретного позичальника».

Під лімітом кредитування розуміють граничну суму кредиту, яку може одержати позичальник за весь час дії кредитного договору [134]

Проте, проблема визначення ліміту кредитування обумовлена з одного боку, потребою клієнта в позикових засобах, а з іншого боку, його потенційною можливістю погасити одержаний кредит.

Перш ніж ухвалити рішення про можливість видачі кредиту конкретному підприємству, комерційний банк проводить оцінку якості позичальника, який заключається в оцінці його кредитоспроможності.

У рішенні цієї задачі велике значення надається економічному аналізу кредитоспроможності клієнта – виявленню передумов для отримання кредиту, визначенню здатності повернути його.

Основними напрямками аналізу якості позичальника є:

- загальна економічна характеристика клієнта;
- аналіз його виробничого, технічного потенціалу;
- оцінка ефективності використання його основних і оборотних коштів;
- аналіз фінансових результатів діяльності;
- аналіз фінансової стійкості;
- оцінка ліквідності балансу і платоспроможності потенційного позичальника;
- узагальнення результатів аналізу діяльності і підготовка висновків про кредитоспроможність клієнта.

Оцінка якості потенційного позичальника по суті є процесом аналізу кредиту, який буде йому наданий у разі позитивного висновку, і визначення ступеня ризику, який прийме на себе банк у разі його кредитування.

Використання фінансових показників для ухвалення управлінських рішень про видачу кредиту ґрунтується на ознаці того, що, з одного боку, використання виключно якісної інформації не є достатньою умовою об'єктивного процесу ухвалення рішення, а, з іншого боку, розрахунки самі по собі представляють невелику цінність. Це привело до розробки надзвичайно практичного виду кількісного аналізу, застосування якого швидко розповсюдилося у всій фінансовій індустрії. Слід зазначити, що аналіз фінансових показників вимагає наявності надійної, достовірної і фінансової інформації, яка постійно оновлюється.

Від правильності і об'єктивності оцінки якості позичальника залежить рішення банку про кредитування клієнтів, і, отже, якість сформованого банком кредитного портфеля.

Разом з тим, на практиці існує багато методів визначення обсягу кредитування підприємства. Відповідно до критеріїв НБУ, для оцінки кредитоспроможності підприємства необхідно обов'язково розраховувати наступні показники:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності
- коефіцієнт поточної ліквідності
- коефіцієнт загальної ліквідності
- коефіцієнт маневреності власного капіталу
- коефіцієнт незалежності
- коефіцієнт рентабельності активів
- коефіцієнт рентабельності продажів.

Окрім цього, обов'язково повинен бути проведений аналіз грошових потоків підприємства [102].

Також на свій розсуд банк може додатково використати інші показники для детальнішої оцінки фінансового стану позичальника.

Розглянемо основні методики оцінки якості потенційних позичальників, які дозволяють в тій або іншій мірі одержати якісну характеристику позичальника щодо його спроможності до погашення кредиту, а також дають можливість ухвалювати рішення про кредитування.

1) Рейтингова система оцінки ризиків по кредитах юридичних осіб.

Рейтингова система оцінки по кредитах юридичних осіб призначена для проведення якісної оцінки кредитоспроможності позичальника і для ухвалення рішення про можливість кредитування.

Рейтингова система дозволяє одержати бал кредиту (табл. 2.19) і рекомендоване рішення про можливість кредитування в результаті оцінки п'яти складових аналізу:

- загальній характеристиці клієнта;
- фінансового стану клієнта;
- характеристики об'єкту, що кредитується;
- забезпечення кредиту;
- юридичних аспектів

Кожній з вищеперелічених складових аналізу привласнена певна вага в загальній сумі балів. Залежно від того, яка кількість балів набрана позичальником в ході аналізу, визначається ступінь ризику, властивого при його кредитуванні, а також рекомендоване рішення про видачу позики [63].

Таблиця 2.19

Взаємозв'язок балу кредиту і рекомендованого рішення

Бал кредиту	Група ризику	Рекомендоване рішення
100 - 81	Мінімальний	Видача можлива
80 – 66	Допустимий	Видача можлива
65 – 51	Підвищений	Видача можлива
50 – 26	Граничний	Видача не рекомендована
25 - 0	Винятковий	Видача категорично не рекомендована

2) Визначення кредитного рейтингу позичальників.

Оцінка здатності позичальника до погашення кредиту відповідно до даної методики включає два послідовні етапи аналізу.

Попередній етап аналізу заключається у визначенні кредитного рейтингу позичальника на основі розрахунку певних фінансових коефіцієнтів.

На завершальному етапі проводиться експрес-аналіз балансу позичальника з метою визначення його спроможності до погашення кредиту.

На першому етапі дається попередній висновок про можливість кредитування позичальника, а на завершальному етапі на підставі результатів аналізу ухвалюється остаточне рішення про кредитування конкретного позичальника відповідно до його можливостей щодо погашення кредиту.

Методика визначення кредитного рейтингу позичальника дозволяє охарактеризувати його можливості в частині погашення кредиту і відсотків за допомогою синтезуючого показника - кредитного рейтингу, що має наступні межі:

- дуже високий;
- високий;
- задовільний;
- низький;
- неприйнятний.

А також на основі системи взаємозв'язаних показників заздалегідь оцінити можливість, доцільність і ступінь кредитування потенційного позичальника.

Метою визначення кредитного рейтингу позичальника є попередній аналіз і оцінка:

- платоспроможності потенційного позичальника;
- фінансової стійкості і достатності його капіталу;
- ліквідності;
- ефективності економічної діяльності.

Для оцінки кредитного рейтингу позичальника використовуються наступні показники:

- грошовий потік (ГП) і прогнозований грошовий потік (ППП), що дозволяє визначити поточну і майбутню платоспроможність потенційного позичальника і можливість повернення суми кредиту і відсотків по ньому.
- коефіцієнт прогнозу банкрутств (КПБ), за допомогою якого можлива попередня оцінка фінансової стійкості позичальника.
- коефіцієнт покриття загальної заборгованості (КПЗЗ), характеризуючий рівень достатності власного капіталу позичальника.
- ліквідаційна вартість - показник за допомогою якого можна заздалегідь оцінити рівень ліквідності позичальника.
- здатність рамбурсу. – показує, яку частину виручки від реалізації позичальник вимушений заощаджувати на відшкодування поточної кредиторської заборгованості, або дає попередню оцінку ефективності використання позикових засобів.

Після розрахунку вищеперелічених показників визначається кредитний рейтинг потенційного позичальника (табл. 2.20).

Таблиця 2.20

Шкала визначення кредитного рейтингу позичальника

Кредитний рейтинг	Прогнозі-руємий грошовий потік	Коефіцієнт прогнозованих банкрутств	Коефіцієнт покриття загальної заборгованості	Ліквідаційна вартість	Рамбурс заборгованість
Дуже високий	Більше оптимального в 1,5 рази		Оптимальне значення показників		
Високий	Більше оптимального в 1,2 рази		Відхилення від оптимального значення будь-якого, але тільки одного з показників		
Задовільний	Оптимальний		Відхилення від оптимального будь-яких двох показників		
Низький	-		Відхилення від оптимального значення двох будь-яких показників		
Неприйнятний	-		Відхилення від оптимального значення трьох і більш показників		

Таблиця 2.21

Залежність можливостей і умов надання позики від кредитного рейтингу позичальника

Кредитний рейтинг	Можливість видачі і попередні умови кредитування
Дуже високий	Пільговий відсоток за користування кредитом. Контроль за фінансовим станом не обов'язковий.
Високий	Відсоток за користування кредитом встановлюється на рівні обов'язковий.
Задовільний	Кредит може бути наданий на загальних підставах. Здійснюється поточний контроль за фінансовим станом.
Низький	Кредит може бути наданий по підвищеній ставці, що включає премію за ризик, Здійснюється контроль за документообігом операції, що кредитується.
Неприйнятний	Не приймається

Рейтингова система оцінки кредитоспроможності позичальника.

Комерційні банки, надаючи кредити позичальникам, зазвичай враховують перспективи їх повернення. Тому, перш ніж видати кредит, банк повинен оцінити пов'язаний з ним ризик і, в першу чергу, вірогідність непогашення позики в обумовлений договором термін. Ризик кредитування позичальника банк оцінює за допомогою аналізу його фінансового стану.

Сучасна банківська практика використовує безліч способів оцінки фінансового стану позичальника. Серед них найбільш часто використовують якісну оцінку позичальника на основі аналізу фінансових показників.

Оцінка кредитоспроможності – це якісна оцінка позичальника, яка дається банком до рішення питання про можливості і умови кредитування і дозволяє передбачати вірогідність своєчасного повернення позик і їх ефективне використання.

Аналіз ліквідності.

Однією з найважливіших умов фінансової стійкості підприємства є її здатність погашати свої зобов'язання у встановлені терміни.

Аналіз ліквідності підприємства за допомогою наступних показників:

- ліквідність балансу – визначається наявністю чистого оборотного капіталу (ЧОК)

- коефіцієнт покриття заборгованості (КП). Теоретично виправданим вважається значення $КП = 2 - 2,25$. У випадку, якщо співвідношення рівне $3 : 1$, то це значить, що відбувається перетворення зайвих поточних активів в непотрібні. Це свідчить про неефективне управління фінансами.

- коефіцієнт загальної ліквідності (КЗЛ). Теоретично виправданим вважається значення $КЗЛ = 0,7 - 0,8$.

Аналіз структури ліквідних активів – ступінь ліквідності окремої статі поточних активів не однаковий через різну швидкість перетворення їх в грошову готівку. Остання, дозволяє виділити три класи ліквідних засобів:

- першокласні ліквідні засоби – грошові кошти і короткострокові фінансові вкладення. До них відносяться засоби на розрахункових, валютних і інших грошових рахунках в установах банків і короткострокові фінансові вкладення.

- другокласні ліквідні засоби – вимоги, що легко реалізуються представлені засобами в розрахунках, для перетворення яких в грошову готівку потрібен певний час. До них відносяться дебіторська заборгованість, що виникла по комерційних і некомерційних операціях і аванси, видані покупцям і підрядчикам. Аналіз дебіторської заборгованості слід проводити також в розрізі окремих дебіторів.

- ліквідні засоби третього класу – представлені поволі реалізовуваними активами: залишками виробничих запасів, МШП, незавершеного виробництва і готової продукції. В умовах стабільної економіки зростання матеріальних поточних активів свідчить про зниження ліквідності, оскільки це веде до уповільнення оборотності засобів, збільшенню витрат на обслуговування товарно – матеріальних запасів і прямим втратам. В умовах інфляції необхідно орієнтуватися на сировину, матеріали, купівельні напівфабрикати і на зростання ринкових цін.

За данною методикою , для визначення ступеня ліквідності підприємства важливим є не тільки оцінка якості ліквідних активів , але і оцінка якості короткострокових зобов'язань.

Аналіз оборотності поточних активів.

Показники оборотності дають якісну характеристику стану поточних активів, розрахунок яких проводиться як в цілому, так і в розрізі його складових. Оборотність поточних активів в днях обороту визначається по середній хронологічній до одноденного обороту по реалізації. В даному випадку розраховуються:

- оборотність дебіторської заборгованості в днях обороту (ОДЗ);
- період оборотності матеріальних запасів (ПОЗ).

Оцінка швидкості обороту дебіторської заборгованості і запасів проводиться шляхом порівняння з даними попереднього періоду і середньогалузевими значеннями.

Аналіз платоспроможності і фінансової стійкості.

Платоспроможність – це достатність загальних активів для виконання зобов'язань як короткострокового, так і довгострокового характеру. Показники платоспроможності називаються показниками структури джерел або показниками покриття. З їх допомогою проводиться оцінка фінансового ризику, властивого при вкладенні засобів кредиторів в дане підприємство.

- коефіцієнт забезпеченості чистим оборотним капіталом (К).
Теоретично оптимальне значення $K = 0,5$.

Аналіз прибутковості.

Аналіз прибутковості – це оцінка ефективності використання вкладених у виробництво засобів. Ефективність виробничої діяльності характеризують такі показники рентабельності:

- рентабельність продаж (РП);
- рентабельність основної діяльності (Р);
- рентабельність загального капіталу (РЗК).

Залежно від кількості балів, набраних кожним позичальником при проведенні аналізу, їм привласнюється певний клас кредитоспроможності і рекомендоване рішення про видачу кредиту (табл. 2.22)

Таблиця 2.22

**Взаємозв'язок класу кредитоспроможності позичальника і
рекомендованого рішення про можливість кредитування**

Сума балів	Клас кредитоспроможності	Група ризику
144 - 180	Відмінна кредитоспроможність	Ризик мінімальний, видача можлива
108 - 143	Хороша кредитоспроможність	Ризик прийнятний, видача можлива
72 - 107	Задовільна кредитоспроможність	Ризик підвищений, видача можлива
0 - 35	Незадовільна кредитоспроможність	Ризик високий, видача не рекомендується

Оскільки, в основу аналізу мінімального рівня прибутковості покладено класифікацію витрат (за їхнім відношенням до обсягу виробництва) на змінні та постійні, то собівартість продукції планується тільки в частині змінних виробничих витрат. Постійні витрати при цьому повністю списуються за рахунок доходів звітного періоду — маржинального доходу, тобто відносяться на зменшення маржі.

Маржинальний дохід чи маржа, — це різниця між виручкою від реалізації та змінними витратами, що дає змогу оцінити можливості відшкодування постійних витрат та отримання прибутку. Інакше кажучи, прибуток у сумі з постійними витратами — це маржинальний дохід підприємства.

Визначення межі прибутку здійснюється шляхом побудови графіку критичного обсягу виробництва, на якому точкою перетину прямих, що відповідають витратам та виручці від реалізації продукції буде точка критичного обсягу виробництва або точка беззбитковості, бо з її досягненням підприємство починає покривати всі свої витрати або отримувати заданий мінімальний прибуток (межа прибутку).

Порівняльна характеристика розглянутих методик, що визначають можливість кредитування підприємства представлена в таблиці 2.23.

Таблиця 2.23

**Порівняльна характеристика основних методик визначення можливості
видачі кредиту**

Методика	Основні положення	Переваги	Недоліки
Рейтингова система оцінки ризиків по кредитах юридичних осіб	дозволяє одержати бал кредиту і рекомендоване рішення про можливість кредитування в результаті оцінки п'яти складових аналізу: загальній характеристиці клієнта; фінансового стану клієнта; характеристики об'єкту, що кредитується; забезпечення кредиту; юридичних аспектів	разом з оцінкою фінансового стану позичальника відбувається визначення максимальної суми, в межах якої банк з найменшим для себе ризиком може кредитувати даного позичальника; найбільш відповідає рекомендаціям за оцінкою фінансового стану НБУ	використання коефіцієнтів, що дають загальну, дуже поверхневу характеристику явищ, що вивчаються, за відсутності аналізу взаємного впливу показників один на одного і без аналізу якості цих показників.
Визначення кредитного рейтингу позичальників	оцінка проводиться в два етапи: визначення кредитного рейтингу позичальника проводиться на основі розрахунку певних фінансових коефіцієнтів - попередній етап; експрес - аналіз балансу позичальника проводиться з метою визначення його спроможності до погашення кредиту - <u>завершальний етап.</u>	головним компонентом аналізу є визначення здатності потенційного позичальника забезпечувати могутній грошовий потік; у частині оцінки об'єктивних показників майже повністю відповідає рекомендаціям за оцінкою фінансового стану НБУ	Відсутність чіткого взаємозв'язку між результатами аналізу фінансового стану підприємства і привласненням кредитного рейтингу позичальнику; передбачає тільки кількісний аналіз фінансового стану потенційного позичальника на основі об'єктивних показників без урахування суб'єктивних параметрів його діяльності
Рейтингова система оцінки кредитоспроможності позичальника	процес аналізу кредитоспроможності містить чотири стадії: аналіз ліквідності; оборотності поточних активів; платоспроможності; прибутковості; За підсумками розрахунку показників визначається сумарна кількість балів, на підставі якого позичальнику привласнюється певний клас кредитоспроможності і, в рекомендоване рішення про можливість кредитування.	відповідає рекомендаціям за оцінкою фінансового стану НБУ; пропонується найчіткіша оцінка фінансової незалежності підприємства і його ліквідності	не передбачає аналіз і оцінку взаємного впливу показників; відсутній структурний (якісний) аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості; якісна оцінка позичальника не включає аналіз суб'єктивних чинників кредитоспроможності

На підставі вищевикладеного можна стверджувати, що економічна ефективність методик оцінки якості позичальників, з погляду захисту комерційного банку від зайвого кредитного ризику, полягає у виявленні з числа потенційних позичальників тих підприємств, фінансовий стан і кредитоспроможність яких незадовільна і може надалі привести до збитків для банку у разі їх кредитування.

Таким чином, та методика є найефективнішою, яка дозволяє об'єктивно оцінити підприємства і виявити число не надійних і неплатоспроможних потенційних позичальників, що дозволить банку сформувати якісний кредитний портфель за принципом найбільшої безпеки для банку.

На підставі проведеного аналізу, нами зроблений наступні висновки. Найважливішою складовою комплексної оцінки ризику і якості позичальника по розглянутих вище методиках є система розрахунку лімітів кредитування. Вона суміщає в собі один з методів захисту комерційного банку від кредитного ризику – шляхом встановлення лімітів кредитування для позичальників і оцінку фінансового стану позичальників – шляхом розрахунку різних фінансових коефіцієнтів, що характеризують: фінансову стійкість, ліквідність, рентабельність і ефективність діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ЗРОСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Оптимізація структури капіталу підприємства

Аналіз зарубіжної практики показує, що ніщо так не впливає на створення ринкової цінності компанії у довгостроковій перспективі, як процес управління капіталом. Незважаючи на це, у вітчизняній практиці корпоративного управління даному питанню не приділяється належна увага. Натомість, на більшості підприємствах капітал розподіляється (в рамках процесу бюджетування) згідно потреб у фінансуванні конкретних проектів, а не згідно стратегії довгострокового розвитку компанії. Як результат, інвестиційна стратегія часто не узгоджується з бізнес-стратегією, і, таким чином, не може забезпечити довгострокового зростання ринкової цінності підприємства. Таким чином, політика фінансування діяльності компанії має узгоджуватися із стратегічними напрямками її розвитку.

Залучення капіталу вимагає використання конкретних фінансових інструментів, планування грошових надходжень і видатків, ефективного ризик-менеджменту. Одним із найважливіших показників якості управління капіталом є ступінь оптимальності його структури, що є фактором мінімізації вартості капіталу, необхідного для фінансування довгострокового розвитку компанії. Взагалі, структура капіталу (що є важливим стратегічним параметром компанії) характеризує комбінацію (співвідношення) джерел боргового і власного фінансування, необхідних для реалізації ринкової стратегії компанії. Занадто низька частка залученого капіталу фактично означає, що компанія не використовує додаткове джерело фінансування, (що збільшує вартість капіталу та необхідну норму доходності майбутніх інвестицій). З іншого боку, значна частка залучених коштів у структурі капіталу підвищує вірогідність настання стану неплатоспроможності та, відповідно, збільшує ризики для інвестора, що також підвищує необхідну

норму доходності [18, 145].

Проблемами оптимізації структури капіталу займалися Ф. Модильяні, М. Міллер, Т. Коупленд, Т. Коллер, Дж. Муррін, І. Бланк, А. Лукашов, Д. Ковальов, І. Івашковська та ін. При цьому зазначимо, що вітчизняна практика управління капіталом характеризується занадто спрощеним підходом до формування структури джерел фінансування, а тому оцінка, отримана з огляду на використання такого підходу, часто є неадекватною та ігнорує вплив важливих факторів. Зокрема, показники структури капіталу (у вітчизняній практиці це, насамперед, коефіцієнти автономії, фінансової стійкості та фінансового левериджу) часто відносять до показників фінансової стійкості, адже, як широко вважається, співвідношення обсягів власного капіталу і залучених коштів є критерієм стійкості та платоспроможності. У той же час, сьогодні використання зазначених показників викликає багато протиріч.

По-перше, має місце проблема недостовірності даних бухгалтерського обліку, тоді як фінансовий аналіз нерозривно пов'язаний з використанням даних бухгалтерської звітності та фінансового обліку. Як результат, у складі дебіторської заборгованості присутні сумнівні борги, а в запасах відображаються неліквідні матеріали із завищеною балансовою оцінкою.

Інша типова проблема існуючої системи фінансової звітності пов'язана з балансовою вартістю основних засобів. Внаслідок інфляції та індексацій вартість основних фондів, що відображається у балансі українських підприємств, часто не відповідає реальній вартості. Це створює суттєві проблеми у процесі аналізу показників рентабельності, структури капіталу і оцінки акцій підприємства, адже, наприклад, підприємство із значною часткою власного капіталу у фінансовій структурі насправді виявляється неплатоспроможним [15, 143].

Також актуальним залишається питання оптимального співвідношення власних і залучених джерел фінансування. Якщо 20-30 років тому у розвинених країнах досить високою вважалася частка боргового капіталу на

рівні 40-50 відсотків, то сьогодні прийнятним є відповідний показник на рівні 60-70 відсотків [6, 179]. Оскільки капітал будь-якого підприємства є унікальним, то не можна говорити про єдину універсальну методику оптимізації його структури. У той же час, найбільш поширеною і економічно обґрунтованою є стратегія диверсифікації джерел фінансування, що підвищує гнучкість підприємства у мінливому економічному середовищі.

У багатьох українських компаніях попередня оцінка структури капіталу здійснюється, як правило, лише на основі даних фінансової звітності. У той же час, неадекватність такого підходу є очевидною, а тому розробка будь-яких нормативних значень має базуватися не лише на розрахунку базових показників, а і на детальних статистичних дослідженнях [11, 76]. Визначення оптимальної структури капіталу вимагає застосування як кількісних, так і якісних оцінок структури фінансових джерел. Оцінка показників ефективності управління капіталом має супроводжуватися експертним аналізом різноманітних факторів політики фінансування. В цілому, методи кількісної оцінки структури капіталу поділяються на три групи: аналіз бухгалтерських показників (надає лише приблизну оцінку) ; оцінка показників на основі фінансового аналізу компанії (передбачає використання показників ризику компанії) ; моделювання та побудова сценаріїв на основі фінансового аналізу компанії.

Роль капіталу в економічному розвитку підприємства і забезпеченні задоволення інтересів держави, власників і персоналу визначає його як головний об'єкт фінансового управління підприємством, а забезпечення ефективного його використання відноситься до числа найбільш відповідальних задач фінансового менеджменту. Кожне підприємство прагне ефективно управляти капіталом та його структурою, тобто досягнути такого співвідношення внутрішніх та зовнішніх джерел коштів, яке б здійснювало максимальний позитивний вплив на досягнення його стратегічних цілей [15, 217].

Оптимізація структури капіталу є однією з найбільш важливих і

складних задач, розв'язуваних у процесі фінансового управління підприємством. Оптимальна структура капіталу являє собою таке співвідношення використання власних і позикових засобів, при якому забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість [18, 29]. Таким чином, виникає необхідність у виборі підприємством адекватного та доцільного методу визначення оптимальної структури капіталу.

Один із найбільш ефективних економічно-організаційних методів управління структурою капіталу підприємства передбачає перегляд тих чи інших бізнес-процесів або всієї структури капіталу підприємства в цілому та їх оптимізацію шляхом моделювання процесу управління структурою капіталу. Для побудови моделі пропонується використовувати методології та стандарти, що дозволяють описати діяльність організації. Найбільш розповсюдженим, нескладним у використанні та економічним програмним засобом є методологія SADT (structured analysis and design technique) [23, 189].

SADT – це основна методика, що заклала принципи сучасного моделювання, та яка є основою для розробки стандартів IDEF0. Особливостями стандарту IDEF0 є те, що він дозволяє подати алгоритм удосконалення у вигляді діаграми, наглядно представити послідовність етапів модельованого процесу.

Процес моделювання системи починається з побудування контекстної діаграми, тобто найбільш абстрактного рівня опису процесу оптимізації структури капіталу у цілому.

На другому етапі моделювання відбувається декомпозиція контекстної діаграми, результатом чого є діаграма, яка відбиває сукупність етапів процесу, оптимізації структури капіталу. Контекстну діаграму доцільно декомпонувати на 4 функціональних блоки, у яких реалізуються наступні процеси:

- обрати критерій оптимізації структури капіталу;
- визначити оптимальну структуру капіталу за критерієм максимізації фінансової рентабельності;
- визначити оптимальну прогнозну структуру капіталу підприємства;
- розробити рекомендації щодо формування оптимальної структури капіталу.

Зміст першого функціонального блоку полягає в тому, щоб на основі засад фінансової стратегії підприємства з сукупності існуючих критеріїв оптимізації структури капіталу обрати доцільний для даного підприємства критерій, на основі якого буде проводитися визначення оптимальної структури джерел фінансування підприємства, що і виступає результатом реалізації даного блоку.

На основі отриманих результатів у другому функціональному блоці проводиться визначення оптимальної структури капіталу з використанням обраного критерію (у даному випадку обирається критерій максимізації фінансової рентабельності) на базі даних фінансової звітності досліджуваного підприємства у ретроспективі. Результатом даного блоку виступає розрахунок, що характеризує оптимальне співвідношення власних та позикових джерел фінансування підприємства, що було сформоване у аналізованому періоді.

Третій функціональний блок характеризує процес визначення оптимальної прогнозної структури капіталу. Він реалізується з використанням методу прогнозування на основі часових рядів.

У четвертому функціональному блоці виконується розробка рекомендацій щодо формування оптимальної структури капіталу підприємства у плановому періоді. Вхідною інформацією для даного блоку слугують отримані розрахунки за попереднім блоком, а результатом – загальні висновки та рекомендації. Механізмом, що реалізує всі вказані функціональні блоки, виступає фінансовий менеджер підприємства [7, 207].

Далі, якщо це необхідно, можна більш детально розглянути процеси

визначення оптимальної структури капіталу підприємства у ретроспективі та інші процеси, подані у діаграмі, що відображається у декомпозиції відповідних функціональних блоків.

Таким чином, впровадження сформованої структурно-функціональної моделі дає можливість на основі вивчення логічних взаємозв'язків між бізнес-процесами підвищити якість прийняття управлінських рішень щодо оптимізації структури капіталу підприємства.

3.2. Удосконалення формування капіталу акціонерного товариства за рахунок планування

Вихід з економічної кризи нерозривно пов'язаний з адаптацією до роботи в нових умовах. Приватизація може принести позитивний ефект лише тоді, коли перетворення власності на підприємстві буде органічно сполучатися з підвищенням самостійності та відповідальності структурних виробничих підрозділів, зі створенням необхідних передумов для залучення робітників у процес управління власністю та виробництвом.

Досвід роботи великих промислових підприємств свідчить про те, що найбільш доцільним з точки зору формування ефективного власника є перехід до колективної власності на засадах акціонерної форми господарювання. Саме вона дала помітне посилення трудової мотивації, підвищення зацікавленості працівників у кінцевих результатах діяльності акціонерного товариства. В процесі приватизації необхідно приймати такі методичні та практичні рішення, які забезпечили б збереження виробничого комплексу, науково-технічного і кадрового потенціалу, подальший розвиток і нарощування виробництва конкурентоспроможної на ринку продукції. Це зумовлює необхідність серйозних якісних змін у характері планування діяльності акціонерного товариства. Тільки завдяки стратегічній

спрямованості розвитку акціонерного товариства можна добитися консолідації всіх виробничих процесів та забезпечити одержання синергетичного ефекту – отримання нового більш високого результату від сумісної дії чинників виробництва [17, 302].

Важливим елементом стратегічного планування, який у вирішальній мірі може передбачати реакцію акціонерного товариства на вимоги зовнішнього середовища та підтримувати його відповідну поведінку на ринку, є бізнес-планування. Питанням складання бізнес-планів присвячено дуже багато робіт зарубіжних та вітчизняних учених-економістів: Кіпермана К., Крилової Н., Ліпсіса І. В., Львовського Г. Д., Маркової В. Д., Муллей М., Пальчик О. І., Пітерса Г., Полякова А. Р., Роузена Х., Скірко Ю. І., Уотермена Р., Хруцького В. та ін. [22, 179].

Разом з тим багато проблем, що пов'язані з бізнес-плануванням, не тільки не досліджені, але й не поставлені. Так, у наукових дослідженнях ще недостатньо виразно визначені позиція щодо взаємодії плану і ринку, місце відносин планомірності в розвиненій ринковій системі. Відсутні роботи, які б комплексно розглядали проблему бізнес-планування розвитку акціонерних товариств у сучасних умовах. Не розроблені науково-практичні рекомендації щодо складання технологічної стратегії як складової певних розділів бізнес-плану, не досліджений вплив бізнес-плану на розвиток акціонерного товариства, бізнес-плани не враховують його інвестиційного потенціалу, не використовується функціонально-вартісний аналіз як ефективний напрям розвитку акціонерного товариства.

Недостатньо обгрунтовані концептуальні положення розвитку акціонерних товариств у нових умовах господарювання. Як наслідок – стихійний розвиток акціонерного товариства, що дестабілізує ситуацію на ринку.

Перш за все необхідно вирішити наступні задачі:

- з'ясування сутності та ролі планування у розвитку виробництва на сучасному етапі переходу до ринкової економіки;

- розкриття особливостей бізнес-планування у розвитку акціонерної форми господарювання;
- дослідження стану промислового виробництва, в тому числі акціонерних товариств (АТ) ;
- оцінка стратегічної орієнтації бізнес-планування;
- визначення можливостей оцінки інвестиційного потенціалу акціонерного товариства;
- з'ясування особливостей використання функціонально-вартісного аналізу (ФВА) з метою підвищення ефективності функціонування акціонерного товариства та обґрунтування методики функціонально-вартісного аналізу для вдосконалення системи управління АТ;
- встановлення можливості вдосконалення розподілу прибутку акціонерного товариства в умовах невизначеності [25, 216].

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що їх використання у виробничо-господарській діяльності акціонерного товариства дозволить підвищити рівень планування.

Насамперед необхідно визначити «Теоретичні основи бізнес-планування акціонерної форми господарювання»- визначається економічна сутність планування як вагомого чинника господарської діяльності в ринковій економіці; обґрунтовується роль стратегічного планування та необхідність розробки технологічної стратегії [22, 178].

Розвинений, різноманітний ринок повинен базуватися на адекватному виробництві, що передбачає корінні зміни у всіх його сферах, в тому числі й у виробничій. У цих умовах бізнес-план стає найважливішим інструментом ефективного господарювання. В плануванні активну роль відіграє цілеспрямована діяльність господарюючого суб'єкта в умовах обмеженості ресурсів. Такий підхід до планування кореспондується з розумінням планомірності як свідомо підтримуваної пропорційності у розвитку всіх чинників виробництва. Силою, яка протидіє розширенню планомірності, є не ринок, а елемент стихійності [18, 137]. Ринок протидіє планомірному

господарюванню лише в тій мірі, в якій містить в собі стихійний елемент. Умовами стихійного протікання процесів є не тільки соціально-економічні складові, а головним чином слабе планування цих процесів з боку господарюючого суб'єкта, недостатність знань та інформації і неможливість своєчасної її переробки існуючими технічними засобами, слабе методологічне забезпечення. Українські підприємства, які не мають сучасних засобів збору, переробки і аналізу великої кількості інформації про виробничі процеси, неспроможні якісно спланувати свою діяльність навіть на короткий проміжок часу, не кажучи про середньо- та довгострокове планування.

Наріжним каменем концепції переходу до ринкової економіки в Україні є роздержавлення та приватизація більшої частини державної власності, які передбачають значне підвищення самостійності й ефективності роботи підприємств. При цьому функції планування (стратегічного і поточного) повністю переходять до суб'єктів господарювання. Вони включають вивчення та пошук ринків збуту продукції, що виготовляється, розробку нових товарів на підставі потреб споживачів, аналізу переваг та недоліків продукції конкурентів. Тому бізнес-планування є об'єктивною вимогою успішної господарської діяльності в умовах сучасної ринкової економіки. Завдяки бізнес-планам можна підняти зміст планової роботи на підприємстві за допомогою сучасної технічної бази, інтелектуальної праці, комп'ютеризації, раціонального використання накопиченого досвіду в області планування та організації виробництва.

Науково обгрунтоване стратегічне планування розвитку акціонерних товариств забезпечує можливість їх стабільного становища на ринку. Неправомірно було б припускати, що поява такої форми господарювання в економіці України, як акціонерне товариство, відразу істотно змінить систему підприємств з державною формою власності, що існувала раніше, та усуне притаманні їй протиріччя. В цьому зв'язку поступовий розвиток акціонерних товариств є об'єктивною необхідністю; він повинен базуватися

на більш ефективному використанні переваг цієї організаційної форми господарювання в умовах ринкових відносин [25, 187].

На процес розвитку АТ впливають різнонаправлені та одночасно діючі чинники, серед яких важливим є планування виробничо-господарської діяльності. Розвиток акціонерних товариств реально здійснюється внаслідок впровадження заходів при різних варіантах сполучення їх характеристик. Вони зумовлюють різні можливі шляхи розвитку, що визначає необхідність обґрунтування та конкретизації відповідних цілей, чіткого виділення генерального напрямку з урахуванням загальних закономірностей і специфічних особливостей розвитку АТ як на близьку, так і на майбутню перспективу. При цьому акціонерне товариство може бути представлено у вигляді складної та саморозвинутої відкритої системи, якій притаманні направленість, закономірність та якісний стан [24, 178].

У процесі формування ринкових відносин планування безпосередньо в акціонерному товаристві набуває нового характеру порівняно з системою, яка існувала раніше. Самостійність АТ в області планування є особливо важливою в умовах, коли треба досягти: відповідного співвідношення між попитом і пропонуванням на продукцію як промислового, так і споживчого призначення; визначеної рівноваги між фінансовою та матеріально-речовою сторонами виробництва; реальної можливості орієнтувати виробничо-господарську діяльність на задоволення потреб споживачів. Планування виробничо-господарської діяльності АТ обумовлено необхідністю безперервної адаптації до навколишнього середовища, схильне до частих змін, які важко передбачити, а також пошуком динамічних форм і методів виявлення закономірностей його функціонування.

Стратегічне планування як складова частина бізнес-плану дозволяє здійснювати розробку довгострокової стратегії, що забезпечує перемогу в конкурентній боротьбі, та створювати відповідний інструментарій щодо реалізації стратегії у поточних виробничих планах, впровадження їх у практичну діяльність акціонерного товариства [31, 158].

Особлива роль у період інформаційної ери належить технології, яка визначає стратегічне майбутнє АТ. Темпи змін, які відбуваються у діяльності акціонерного товариства, виявляються в процесі досягнення необхідного рівня розвитку, коли ринкові позиції піддаються загрозі з боку технологічно передових конкурентів. Це змушує АТ постійно працювати на рівні сучасних технологій, здійснюючи швидке просування на ринку. Для акціонерних товариств, які працюють на рівні таких технологій, достатньо високою є ступінь непередбаченості, що зумовлює необхідність гнучкого планування пріоритетних науково-дослідних та досвідно-конструкторських розробок (НДДКР), тобто інновацій [7, 136].

У процесі розповсюдження нової технології важлива роль у підготовці до технологічних змін, стратегії розвитку належить організації управління. Життєвий цикл попиту та технології обмежує життєвий цикл товарів, виготовлених у відповідності до технології, яку було розроблено з метою задоволення попиту в них. Подальше вдосконалення технології дає можливість розробляти нові товари на базі інновацій, здійснюючи стратегічний розвиток АТ. У випадку зниження ефективності технології, тобто в умовах тиражування продукції, яка стає неконкурентоспроможною на ринку, необхідна нова технологія, здатна усунути таке тиражування без істотного зниження розміру прибутку. Це вимагає такого рівня управління АТ, який повинен відповідати обраній стратегії розвитку за рахунок високої питомої ваги інвестицій в пріоритетні НДДКР та використання концепції синергізму.

Одним з напрямків забезпечення життєздатності та прибутковості АТ може бути бізнес-планування, яке повинне використовуватися для розробки концепції розвитку завдяки можливості ретельного обґрунтування стратегії з позицій маркетингової, виробничої та фінансової діяльності. У роботі запропоновано схему взаємодії учасників у процесі розробки бізнес-плану. Мета її розробки пов'язана з невизначеністю зовнішнього середовища і враховує можливість залучення капіталу, інноваційні ефекти та зміну

власника. Серед учасників розробки бізнес-плану розглядаються менеджери, акціонери, кредитори та партнери. Такий бізнес-план відображає усі сторони діяльності акціонерного товариства; в ньому передбачається аналіз проблем, з якими стикаються АТ на ринку, розробка шляхів вирішення цих проблем, а також оцінка не тільки переваг, а й недоліків у діяльності. Крім того, необхідні: ретельне вивчення перспектив розвитку потенційного ринку збуту, оцінка необхідних витрат на виготовлення та реалізацію товарів, і співвідношення з передбаченими цінами реалізації для визначення можливого прибутку. Причому розробка бізнес-плану необхідна не тільки в процесі приватизації, а й у подальшій фінансово-господарській діяльності акціонерного товариства. Це пов'язано з тим, що практично в бізнес-планах в сучасних умовах відсутня програма розвитку АТ, а питання залучення кредитів не розглядаються взагалі. Тому, необхідно:

- своєчасно внести необхідні корективи;
 - оцінити потенційні технічні, ресурсні та фінансові можливості розвитку виробництва;
 - оцінити ефективність обраних шляхів розвитку, дохідність заходів та окупність коштів;
 - чітко спланувати дії функціональних підрозділів та забезпечити їх взаємозв'язок;
 - забезпечити гнучкість, мобільність та швидку реакцію на необхідність перебудови виробництва під впливом зовнішніх чинників.
- Важливим є аналіз і визначення здійсненності розробленого бізнес-плану [23, 114].

Подальший розвиток акціонерного товариства визначається великою кількістю чинників, найважливішим з яких є інвестиції. Основним напрямом інвестиційного процесу є, перш за все, організація таких виробництв, які здійснюють вітчизняні розробки світового рівня. Це вимагає управління інвестиційною діяльністю АТ, заснованого на оцінці стану та прогнозуванні розвитку їх інвестиційного потенціалу, аналізі інвестиційної привабливості

акціонерних товариств, які повинні розглядатися як потенційні об'єкти інвестування.

Перехід до ринкових відносин вимагає нового економічного мислення, основними рисами якого є гнучкість, альтернативність, націленість на кінцеві результати, орієнтація на людський чинник та вирішення соціальних проблем. Одним з ефективних методів, який забезпечує практичну реалізацію цих рис, є функціонально-вартісний аналіз. Він реалізує стратегію акціонерного товариства на певному ринку з урахуванням психології та переваг споживачів. Направленість ФВА в сучасних умовах не може обмежуватися конструкцією виробу та технологією його виробництва. Самостійне значення має зниження витрат, які безпосередньо не пов'язані з економією матеріалів. Це – реалізація постачальницької та збутової діяльності, пошук нових споживачів не тільки на основну продукцію, а й на відходи виробництва тощо. Ці заходи можуть забезпечити істотне зниження загальних витрат [24, 113].

Важливим питанням, яке вирішують майже всі акціонерні товариства, є визначення джерел фінансування. В умовах ринку практичними джерелами можуть бути власні нагромадження (амортизаційні відрахування, прибуток), акції, облігації, позики, відсотки від власних грошей, вкладених до банку або позичених іншим підприємствам. Велику допомогу при визначенні фінансових джерел та найбільш ефективного їх використання може надати ФВА.

Розвиток економічних методів господарювання веде до змін у постановці цілей і задач ФВА, що зумовлює необхідність його вдосконалення в ході перебудови господарчого механізму управління АТ. Це вимагає розробки стратегії самого аналізу. Така стратегія передбачає встановлення цілей його використання, які реалізуються у певних умовах з урахуванням переваг і недоліків. Функціонально-вартісний аналіз забезпечує:

- отримання значного економічного ефекту за рахунок

функціонального підходу;

- комплексність, яка передбачає погляд на розвиток крізь призму акціонерного товариства в цілому;
- охоплення усіх стадій інноваційного процесу;
- ймовірність сталої роботи АТ без значного ризику за рахунок можливості отримання ефекту.

Модель системи управління акціонерним товариством можна розглядати у двох аспектах: як склад і відносини структурних підрозділів (організаційна структура) та як їх взаємодії (функції). Первинними відносно структури є функції, які визначають динамічність системи управління з точки зору досягнення цілей. На систему управління впливає структура, яка спрощує або ускладнює, прискорює або сповільнює її розвиток. Проведення ФВА системи управління акціонерним товариством повинне здійснюватись у такій послідовності:

- опис принципів побудови системи управління;
- виявлення та формулювання цілей і функцій управління;
- вартісна оцінка й остаточний вибір варіанта.

Необхідною умовою включення того чи іншого варіанта системи управління до альтернативного служить його спроможність сприяти реалізації глобальної цілі системи. При цьому слід розглядати такі напрями вдосконалення системи управління:

- зниження витрат при обґрунтованому зниженні функціональних елементів і (або) функціональність надлишковості окремих елементів;
- зменшення витрат при збереженні кількості функціональних елементів;
- скорочення витрат при одночасному збільшенні числа функціональної недостатності окремих елементів;
- збільшення числа функціональних елементів і (або) зменшення функціональної недостатності окремих елементів при незмінних витратах на утримання апарату управління або при деякому економічно виправданому

збільшенні витрат.

Введення нових та розширення існуючих підрозділів, збільшення ставок і окладів, придбання оргтехніки, поліпшення умов праці – все це припустиме лише у випадках, коли забезпечується одержання додаткового прибутку. Такий прибуток може бути отриманий як за рахунок поліпшення роботи акціонерного товариства в цілому, так і внаслідок власної комерційної діяльності підрозділів, що утворюються. До того ж в умовах розвитку господарської діяльності АТ і переходу до ринкових відносин внесок системи управління у доходи залежить від врахування економічної ситуації (рівня договірних цін, своєчасного забезпечення поставок, формування попиту покупців тощо) [26, 117].

Господарська діяльність АТ знаходиться у тісному взаємозв'язку з поведінкою акціонерів відносно розподілу одержаного прибутку. Поведінка акціонерів при цьому має характер невизначеності. Тому оперативні рішення правління акціонерного товариства вимушене приймати в умовах невизначеності. З метою вироблення ефективних рішень в таких умовах у дисертації використано теорію ігор. Слід відмітити, що зіткнення інтересів правління й акціонерів умовне, тому що прагнення АТ забезпечити стаłe зростання прибутку відповідає корінним інтересам акціонерів. Цілі у акціонерів і правління однакові, але розуміння взаємовідносин і засобів досягнення цілей різні, бо правління АТ більше прагне до врахування довгострокових наслідків рішень щодо розподілу прибутку, а акціонери – короткострокових, негайних. Запропонований у роботі підхід дозволяє знаходити оптимальне рішення з розподілу прибутку в конкретних ситуаціях.

В сучасних умовах бізнес-планування набуває значення важливого інструменту ефективного господарювання. Застосування теоретичних основ бізнес-планування, можливостей його практичного використання дозволяє забезпечувати планову роботу в акціонерних товариствах на основі досягнень сучасної технічної бази комп'ютеризації, раціонального

використання світової та вітчизняної науки в області планування й організації виробництва. Перехід до нової методології планування вимагає проведення наукових досліджень, серед яких важлива роль належить стратегічному бізнес-плануванню. Його наукове обґрунтування забезпечує можливість стабільного становища АТ на ринку. Його подальший розвиток базується на сукупності взаємозв'язків, які визначають основні його тенденції. При цьому акціонерне товариство може бути представлено у вигляді складної організованої системи, що саморозвивається, якій властиві направленість, закономірність та відповідний якісний стан [34, 188].

Особлива роль в період інформаційної ери належить технології, яка визначає стратегічне майбутнє АТ. Для акціонерного товариства з відносно високим рівнем інновацій важливою є спроможність адаптації до нових технологій, які забезпечують випуск нової конкурентоспроможної продукції, що користується стійким попитом на ринку. Це передбачає необхідність встановлення впливу технології на стратегію розвитку акціонерного товариства. Для тих з них, які працюють на рівні прогресивних технологій, достатньо високим є ступінь невизначеності, що потребує вірної оцінки розміру прибутку, доцільності інвестування певного виду продукції. Це передбачає у процесі зміни технології необхідність розробки стратегії розвитку АТ, яка в свою чергу вимагає відповідної організації управління цими процесами.

Життєздатність та прибутковість АТ може бути забезпечена завдяки стратегічному бізнес-плануванню його діяльності, яке включає: обґрунтування системи доказів доцільності певного виду діяльності; встановлення перспектив соціально-економічного розвитку; прогнозування економічних ризиків. Розробку бізнес-плану запропоновано проводити в три взаємопов'язані етапи, що дозволяє: оцінювати потенційні технічні, ресурсні та фінансові можливості АТ; обґрунтовувати ефективність обраного шляху розвитку, дохідності та окупності коштів; чітко планувати діяльність всіх функціональних підрозділів та забезпечувати їх взаємозв'язок; надавати

гнучкості та мобільності у перебудові виробництва під впливом зовнішніх чинників.

Методом пошуку та ліквідації зайвих витрат, способом попередження неефективних рішень є функціонально-вартісний аналіз. Найбільш перспективною сферою застосування ФВА є організаційні структури управління, а саме: процес прийняття рішень при розробці організаційного розділу бізнес-плану.

Господарська діяльність акціонерного товариства знаходиться у тісному взаємозв'язку з поведінкою акціонерів відносно розподілу прибутку, що одержується, яка несе в собі невизначеність. Одним з методів вироблення ефективних господарських рішень за таких умов є теорія ігор, яка дозволяє формувати стратегію розподілу прибутку як складову частину фінансового розділу бізнес-плану.

3.3. Прогнозування фінансової звітності підприємства

Оцінка ефективності діяльності підприємства і управління його фінансовими ресурсами є важливим етапом фінансового менеджменту. Запорукою успішності будь якого бізнесу є передбачення майбутнього фінансового стану підприємства, визначення очікуваного розміру його фінансування. Визначення ймовірної діяльності підприємства в майбутньому може бути забезпечено шляхом розробки прогнозних фінансових документів – проектів майбутніх звіту про фінансові результати, звіту про грошові потоки та бухгалтерського балансу. Прогнозний звіт про фінансові результати та звіт про грошові потоки являють собою робочий план для всього підприємства в цілому, а прогнозний бухгалтерський баланс відображає сумарний вплив передбачуваних майбутніх управлінських рішень на фінансовий стан підприємства. Розробка прогнозних фінансових

звітів являє собою складний процес фінансового прогнозування, яке повинно здійснюватись у чіткій послідовності. Фінансове прогнозування включає складання таких бюджетів на фінансових звітів:

- бюджетів поточної діяльності;
- грошового бюджету;
- прогнозних фінансових звітів [23, 157].

Складові частини фінансового прогнозування (бюджету поточної діяльності, грошовий бюджет, інвестиційний та фінансові плани, прогнозні фінансові звіти) тісно пов'язані між собою, оскільки будуються на основі одного і того ж комплексу вихідних положень.

Звіт про фінансові результати складається на основі формування:

- бюджету доходів підприємства на прогнозний період з розподілом їх за видами діяльності (операційна, інвестиційна, фінансова) та за структурними підрозділами (центрами доходів) підприємства;
- загального (агрегованого) бюджету доходів підприємства;
- бюджету витрат підприємства на прогнозний період з розподілом їх за структурними підрозділами (центрами витрат) ;
- загального (агрегованого) бюджету витрат підприємства;
- загального бюджету доходів та витрат підприємства, що трансформується в прогнозний звіт про фінансові результати;
- розрахунок фінансових показників на основі прогнозного звіту про фінансові результати та співставлення їх з очікуваними значеннями [42, 189].

Звіт про рух грошових потоків – складається в результаті проведення прогнозних операцій підприємства за видами його діяльності на касову базу. Послідовність формування цього звіту така:

- розмежування надходжень та витрат грошових коштів за видами діяльності підприємства;
- визначення розміру мінімального постійного залишку грошових коштів;
- встановлення точного часу виникнення грошових надходжень та

витрат притоків та відтоків;

- формування надходжень (притоків) грошових коштів на основі загального (агрегованого) бюджету доходів підприємства, переведеного на касову базу;

- формування витрат (відтоків) грошових коштів на основі загального (агрегованого) бюджету витрат підприємства, переведеного на касову базу;

- координація за часом графіку надходжень і витрат грошових коштів;

- координація притоків та відтоків грошових коштів на основі фінансового та інвестиційного планів;

- узагальнення прогнозних надходжень і витрат грошових коштів в прогнозному грошовому бюджеті, який являє собою прогнозний звіт про рух грошових коштів;

- співставлення суми загального прогнозного притоку чи відтоку грошових коштів з сумою прогнозного прибутку підприємства.

Бухгалтерський баланс – складається на завершальному етапі прогнозування на основі:

- перенесення до журналу прогнозних господарських операцій підприємства інформації, представленої в загальних (агрегованих) бюджетах доходів і витрат підприємства;

- перенесення до журналу прогнозних господарських операцій інформації, представленої в прогнозному грошовому бюджеті;

- складання узагальненого прогнозного журналу господарських операцій підприємства;

- складання прогнозного бухгалтерського балансу на основі прогнозного журналу господарських операцій;

- розрахунок прогнозних фінансових коефіцієнтів на основі прогнозного бухгалтерського балансу та формування висновків про прогнозний фінансовий стан підприємства [25, 179].

Прогнозування фінансових звітів включає в себе як дослідження минулих тенденцій, так і передбачення майбутнього розміру виручки,

витрат, інших доходів і витрат. Тенденції можуть бути виявлені за використання різних методів аналізу від простого дослідження характерних рис, які наглядно розрізняють до застосування різноманітних статистичних методів з метою побудови тренду для використання його як бази для заключень (висновків) про майбутній стан підприємства. Прогнозування ключових елементів можна почати з побудови такого тренда, але не еstrapолувати минулі тенденції, хоча за відсутності впевненості в довготривалості вибраного виду бізнесу. Прогнозування фінансового стану підприємства доводиться здійснювати з врахуванням минулого досвіду, щоб забезпечити підприємців реальними прогнозами, які в нашій країні через нестабільність політичної та економічної системи можуть бути короткостроковими.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

ВСТУП

В дипломній роботі розглядається тема: «Капітал підприємства та джерела його формування». Робота над цією темою передбачає наявність робочого місця в офісному приміщенні публічного акціонерного товариства «Галант».

Необхідне обладнання для роботи умовно можна поділити на дві групи:

- обладнання, яке безпосередньо забезпечує робочий процес (комп'ютерна та різноманітна периферійна техніка при роботах в офісі)
- обладнання, яке підтримує комфортні умови праці (опалювальні прилади, кондиціонери, іонізатори повітря для забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату в приміщеннях).

4.1. Аналіз потенційних небезпек

Аналіз потенційних небезпек включає в себе послідовний розгляд усіх етапів трудової діяльності, обладнання, що при цьому застосовується, приміщення, де проводяться роботи, з точки зору можливості виникнення небезпечних факторів впливу на здоров'я працівників. Отже, до потенційних небезпек в офісних приміщеннях можна віднести:

1. ураження електричним струмом, у наслідок несправності електрообладнання, яке використовується під час виконання трудових обов'язків, невиконання правил техніки безпеки при користуванні електричним обладнанням, що може призвести до електротравм різного ступеню або навіть до летального наслідку;

2. механічне травмування в наслідок не раціонального розташування робочих місць;

3. нервово-психічні навантаження, через специфічність роботи працівників економіко-гуманітарної сфери, яка передбачає постійний контакт з клієнтами, колегами по роботі, керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань (деякі з них можуть бути конфліктними, суперечливими). Подібний характер роботи може викликати емоційний дискомфорт, внутрішнє роздратування та емоційну нестабільність під час короткотривалих певних негативних ситуацій, що може призвести до захворювань нервової системи, зниження наснаги на працю та стресових станів;

4. кістково-м'язові порушення, у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;

5. негативний вплив електромагнітних, в тому числі і рентгенівських випромінювань при використанні моніторів персональних комп'ютерів (далі ПК) з електронно-променевою трубкою, що призводить до погіршень зору, зниження імунітету;

6. недостатнє або надмірне освітлення робочих місць, в зв'язку з несправністю, або хибним вибором освітлювальних приладів, в зв'язку з неправильним розташуванням робочих місць по відношенню до джерел природного та штучного освітлення, що призводить до погіршення зору або ефекту засліплення;

7. підвищений рівень шуму, який створюється перетворювачем напруги електронно-обчислювальної машини (далі ЕОМ), її технічною периферією, а також людьми, що працюють у приміщенні, і який призводить до погіршення слуху;

8. незадовільні параметри мікроклімату робочого місця, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітряобмін та опалювальної системи, які можуть викликати загальні захворювання;

9. вірогідність загоряння, в зв'язку з використанням несправного електрообладнання, обігрівачів з відкритим теном, недотриманням, або порушенням правил протипожежної безпеки, відсутністю систем пожежної сигналізації і пожежогасіння, що призводить до пожежі;

10. неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які призводять до паніки та загибелі людей;

11. статична рутинна робота та однотипність завдань, що можуть призвести до стресових ситуацій, депресій та психічних розладів;

12. низький рівень або відсутність кваліфікованості та компетентності, що може призвести до погіршення репутації фахівця та його авторитетності серед оточуючих;

13. ненормований робочий день або ж відсутність чітко встановлених завдань, що може призвести до погіршення самопочуття, захворювання нервової системи та здоров'я фахівця в цілому.

4.2. Заходи по забезпеченню безпеки

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам: ПУЕ («Правила устрою

электроустановок») і ГОСТ 12.1.030-81 (2001) «ССБТ. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление», величина опору захисного заземлення електрообладнання приміщення - 4 Ом; НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила устройства электроустановок. Электрооборудование специальных установок», приміщення, в якому розташовуються ЕОМ, різноманітне устаткування, відноситься до класу пожеже небезпечної зони П-Па, тому передбачений мінімальний ступінь захисту ізоляції обладнання IP44; ГОСТ 12.1.009-76 (1999) «ССБТ. Электробезопасность. Термины и определения» обладнання офісу має подвійну ізоляцію, яка складається з робочої та додаткової ізоляції; ГОСТ 12.2.007.0-75* (2001) «ССБТ. Изделия электротехнические. Общие требования безопасности» ЕОМ, периферійні пристрої ЕОМ та устаткування для обслуговування, ремонту та налагодження ЕОМ по способу захисту людини від ураження електричним струмом, належать до І класу, оскільки мають подвійну ізоляцію, елемент для заземлення та провід для приєднання до джерела живлення, що має заземлюючу жилу і вилку з заземлюючим контактом. Експлуатація електроустановок і електроустаткування проводиться відповідно до НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безопасной эксплуатации электроустановок» та НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безопасной эксплуатации электроустановок потребителей»

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок не раціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неуважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованим значенням (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж 6,0 м², а об'єм не менше ніж 20,0 м³).

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» для робітників із застосування ЕОМ, передбачені регламентовані перерви для відпочинку тривалістю 15 хвилин через кожні дві години, а також обладнані побутові приміщення для відпочинку під час роботи, кімната психологічного розвантаження. В кімнаті психологічного розвантаження передбачені пристрої для приготування й роздачі тонізуючих напоїв, а також місця для занять фізичною культурою

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Для запобігання кістково-м'язових порушень у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг необхідно виконувати фізичні вправи 2-3 рази протягом робочого часу.

З метою запобігання виникненню стресових ситуацій, депресій та психічних розладів через статичну рутинну роботу та однотипність завдань необхідно поліпшити мозковий кровообіг, подолати наслідки гіподинамії та симптоми втоми за допомогою передбачених перерв у роботі на 15-20 хвилин кожні дві години. Також необхідно облаштувати спеціальне приміщення для відпочинку та залучати працівників брати участь у семінарах та конференціях.

Компетентність та обізнаність працівника в сфері своїй діяльності відіграє важливу роль, адже це дозволяє успішно вирішувати поставлені задачі та удосконалювати свій професійний рівень. Тому необхідно ввести систему стажування нових співробітників з обов'язковим складанням іспиту та

перевіркою знать. Також через постійне оновлення матеріально-технічної бази та програмного забезпечення слід постійно підвищувати кваліфікаційний рівень вже працюючих фахівців за допомогою спеціалізованих курсів.

У законодавстві не встановлена тривалість переробок, що допускаються для виконання трудових обов'язків, не обмежена кількість випадків переробок понад нормальний робочий день. Як зазначено в Рекомендаціях щодо порядку надання працівникам з ненормованим робочим днем щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці (із змінами і доповненнями від 5 лютого 1998 року N 18), затверджених наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 10 жовтня 1997 р. № 7), такі переробки не можуть мати систематичного характеру. Якщо працівнику з ненормованим робочим Днем, який має відповідну кваліфікацію, досвід, знання, доводиться систематично переробляти понад нормальний робочий день, то потрібно або порушувати питання про введення додаткових одиниць штатного розкладу або переглянути, скоротити коло трудових обов'язків і впорядкувати нормальний режим роботи.

4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці.

Внаслідок роботи за ПК, на фізіологію людини негативно впливають електромагнітні випромінювання. Щоб зменшити наслідки впливу на людину та знизити негативні показники у робочій зоні до допустимих значень, згідно з ГОСТ 12.2.007.0-75 «Изделия электротехнические. Общие требования безопасности», вироби, які створюють електромагнітні поля, повинні мати захисні елементи (екрани, поглиначі і т.д.). Вимоги до захисних елементів повинні бути вказані в стандартах та технічних умовах на конкретні види виробів. Згідно з НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин» та ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними

терміналами електронно-обчислювальних машин», на робочих місцях обладнаних ПК встановлені рідкокристалічні монітори, які не є джерелами рентгенівського та електромагнітного випромінювань.

Основними причинами недостатньої або надмірної освітленості робочих місць є несправність або хибний вибір освітлювальних приладів, неправильне розташування робочих місць по відношенню до джерел освітлення.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє або надмірне освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні, згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення. Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі або штори.

Для розрахунку штучного освітлення в приміщенні довжиною 6м, шириною 6м, висотою 3м, з висотою робочої поверхні 0,8 м, рівнем нормованого значення освітлення 300 лк виконуються наступні розрахунки.

Визначаємо кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = B / [(H - h_p) * (L/h)], \quad (4.1)$$

де B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

(L/h) – числове значення коефіцієнта світильника.

$$N_p = 6 / ((3-0,8)*1,4) = 2 \text{ шт.}$$

Визначаємо максимально припустиму відстань між рядами світильників

L_{MAX} :

$$L_{MAX} = B / N_p, \quad (4.2)$$

де B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт.

$$L_{MAX} = 6 / 2 = 3 \text{ м.}$$

Визначаємо значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = (A*B) / [(H - h_p)*(A + B)], \quad (4.3)$$

де A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м/

$$i = (6*6) / [(3-0,8)*(6+6)] = 1,36$$

Визначаємо сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_E :

$$\Phi_E = (E_H * A * B * k_z * z) / \eta, \quad (4.4)$$

де E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z=1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку.

$$\Phi_E = (300 \cdot 6 \cdot 6 \cdot 1,4 \cdot 1,1) / 0,44 = 37\,800 \text{ лм.}$$

Визначаємо умовну загальну кількість світильників у приміщенні N_{CB}^* :

$$N_{CB}^* = (A \cdot B) / L_{MAX}^2, \quad (4.5)$$

де A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

L_{MAX}^2 – максимально припустима відстань між рядами світильників, м.

$$N_{CB}^* = (6 \cdot 6) / 3^2 = 4 \text{ шт.}$$

Розрахуємо світловий потік умовного джерела світла $\Phi_{\text{л}}^*$:

$$\Phi_{\text{л}}^* = \Phi_E / (N_{CB}^* \cdot n), \quad (4.6)$$

де $\Phi_{\text{л}}^*$ – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

N_{CB}^* – умовна загальна кількість світильників у приміщенні;

n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$\Phi_{\text{л}}^* = 37800 / (4 \cdot 4) = 2362,5 \text{ лм.}$$

Вибираємо тип стандартної лампи з найближчим значенням фактичного світлового потоку лампи $\Phi_{\text{л}}$, і знаходимо коефіцієнт m :

$$m = \Phi_{\text{л}}^* / \Phi_{\text{л}}, \quad (4.7)$$

де $\Phi_{\text{л}}^*$ – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

$\Phi_{\text{л}}$ – фактичний світловий потік стандартної лампи, лм.

$$m = 2362,5 / 1200 = 1,96$$

Визначаємо оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні N_{CB} :

$$N_{CB} = N^*_{CB} * m, \quad (4.8)$$

де N^*_{CB} – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт.;
 m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи.

$$N_{CB} = 4 * 1,96 = 8 \text{ шт.}$$

Визначаємо фактичну кількість ламп у приміщенні N_L :

$$N_L = N_{CB} * n, \quad (4.9)$$

де N_{CB} – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт;
 n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$N_L = 8 * 4 = 32 \text{ шт.}$$

Визначаємо загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = (\Phi_L * N_L * \eta) / (A * B * k_3 * z), \quad (4.10)$$

де Φ_L – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;
 N_L – фактична кількість ламп у приміщенні, шт;
 η – коефіцієнт використання світлового потоку;
 A – довжина приміщення, м;
 B – ширина приміщення, м;
 k_3 – коефіцієнт запасу;
 z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості.

$$E_p = (1200 * 32 * 0,44) / (6 * 6 * 1,4 * 1,1) = 304,76 \text{ лк.}$$

Загальна розрахункова освітленість у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп дорівнює 304,76 лк.

Рівні звукового тиску в октавних смугах частот, рівні звуку та еквівалентні рівні звуку на робочих місцях приміщення відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДСН 3.3.6.037-99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку». Зниження рівня шуму в приміщенні здійснено за допомогою:

- використання більш сучасного обладнання;
- розташування принтерів та різноманітного устаткування колективного користування на значній відстані від більшості робочих місць працівників;
- переведення жорсткого диска в режим сну (Standby), якщо комп'ютер не працює протягом визначеного часу;
- використання блоків живлення ПК з вентиляторами на гумових підвісках;

Неправильне проектування або несправність систем опалення та вентиляції в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови в приміщенні офісу – температура повітря, відносна вологість повітря й швидкість його переміщення відповідають встановленим санітарно-гігієнічним вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень» і ГОСТ 12.1.005-88 (1991) «ССБТ. Общесанитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны». Роботи в офісному приміщенні, належать до категорії Іб - легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;
- у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Забезпечення таких параметрів мікроклімату досягається оснащенням приміщень пристроями кондиціонування, вентиляції та дезодорації повітря, системами опалювання.

Оптимальні рівні позитивних (p+) і негативних (p-) іонів у повітрі приміщення з ВДТ відповідають вимогам ГН 2152-80 «Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих та громадських приміщень» і становить: p+=1500-30000 (шт. на 1см³); p- = 3000-5000 (шт. на 1см³). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечуються за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

4.4. Заходи з пожежної безпеки

Площа в офісному приміщенні публічного акціонерного товариства «Галант» складає 6 м в довжину, 6 м в ширину та висотою в 3м. В цьому приміщенні з точки зору небезпеки загорянь є такі можливі джерела спалаху: комп'ютерна периферія, проводка.

Залежно від агрегатного стану й особливостей горіння різних горючих речовин й матеріалів пожежі за ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT)» поділяються на відповідні класи та підкласи. Пожежі в офісному приміщенні відносяться до класів: клас А – пожежі твердих речовин, переважно органічного походження, горіння яких супроводжується

тлінням (деревина, текстиль, папір); клас Е – пожежі, пов'язані з горінням електроустановок, що перебувають під напругою до 1000 В.

Методика визначення категорій приміщень та будівель за вибухопожежною та пожежною безпекою регламентується ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною безпекою» та СНиП2.09.02-85* «Производственные здания». У приміщенні, де розташоване робоче місце, знаходяться в основному незаймисті речовини та матеріали в холодному стані. Отже, таке приміщення можна віднести до категорії Д. Ступінь вогнестійкості у приміщенні ІІа.

Для даного приміщення площею 36 м² необхідно використовувати два вуглекислотні вогнегасники місткістю 2(3) л.

Своєчасне виявлення ознак займання і виклик пожежних підрозділів дає змогу швидко локалізувати осередки пожежі та вжити заходи щодо її ліквідації, а отже, створює можливість суттєво зменшити обсяги заподіяної шкоди. Найшвидшим та найнадійнішим засобом сповіщення про виникнення пожежі вважаються установки електричної пожежної сигналізації (ЕПС).

4.5. Заходи по забезпеченню безпеки в надзвичайних ситуаціях

Цивільний захист на підприємстві, в установі, організації організується з метою своєчасної підготовки об'єкта до захисту від наслідків НС та оперативного проведення рятувальних і інших невідкладних робіт.

Згідно зі ст. 8 закону України "Про цивільну оборону України" "Керівництво підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності і підпорядкування забезпечує своїх працівників засобами індивідуального та колективного захисту, організовує здійснення евакозаходів, створює сили для ліквідації наслідків НС та забезпечує їх готовність до практичних дій, виконує

інші заходи з цивільної оборони і несе пов'язані з цим матеріальні та фінансові витрати в порядку та обсягах, передбачених законодавством".

На об'єктах підвищеної небезпеки (радіаційно-, хімічно-, вибухонебезпечних) створюються локальні системи виявлення загрози виникнення НС і оповіщення працівників цих об'єктів та місцевого населення, що проживає в зоні можливого ураження (згідно з законом України "Про цивільну оборону України" власники таких об'єктів відповідають за захист населення, що проживає в зонах можливого ураження від наслідків аварій на цих об'єктах). Відповідно до затвердженої Державної цільової соціальної програми розвитку цивільного захисту на 2009-2013 роки, вищеназвані локальні системи мають бути створені до 2013 року на всіх об'єктах підвищеної небезпеки.

Відповідальність за цивільний захист об'єкта несе керівник цього об'єкта, він є начальником ЦЗ об'єкта і підпорядковується своєму старшому начальнику (міністерства чи відомства), а в оперативному відношенні начальнику цивільного захисту міста чи району.

Начальник цивільного захисту об'єкта несе відповідальність за:

- створення, організацію, підготовку і дієздатність системи цивільного захисту на підпорядкованому об'єкті;
- забезпечення захисту персоналу (а на об'єктах підвищеної небезпеки і за захист населення, що проживає в зонах можливого ураження від наслідків аварій на цих об'єктах) під час загрози або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру;
- організацію і здійснення заходів щодо попередження НС, а у разі їх виникнення – за мінімізацію збитків від них;
- створення і організацію роботи системи оповіщення на об'єкті;
- створення і організацію роботи комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, а також евакуаційної комісії об'єкта;
- постійну готовність органів управління і невоєнізованих формувань об'єкта до функціонування в мирний і воєнний час;

- фінансове та матеріально-технічне забезпечення заходів у сфері цивільного захисту;
- підготовку і навчання персоналу до дій у НС.

Наказом начальника ЦЗ об'єкта призначаються заступники (як варіант – з евакуації, інженерно-технічної частини, з матеріально-технічного постачання, з оперативних питань).

Органом управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту об'єкта є штаб цивільної оборони та надзвичайних ситуацій (штаб ЦО та НС) (далі – штаб ЦО).

Штаб ЦО очолює начальник штабу, який є першим заступником начальника ЦЗ об'єкта. До складу штабу входять заступники начальника штабу і необхідні спеціалісти. Штаб комплектується як штатними працівниками ЦЗ об'єкта так і посадовими особами підприємства, не звільненими від виконання своїх основних обов'язків.

Начальник штабу ЦО відповідає за безпосередню організацію та функціонування сил і засобів цивільного захисту під час загрози або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру. Він має право віддавати розпорядження з питань цивільної оборони, захисту від НС техногенного, природного та воєнного характеру від імені начальника цивільного захисту об'єкту.

Начальник штабу ЦО несе відповідальність за:

- організацію своєчасного оповіщення і збору персоналу об'єкта;
- організацію роботи і узгодженість дій створених на об'єкті органів управління і структурних підрозділів цивільного захисту;
- розробку планової документації з питань цивільного захисту, її своєчасне уточнення і коригування;
- стан готовності особового складу невоєнізованих формувань цивільного захисту до дій за призначенням;
- своєчасне доведення до виконавців рішень начальника цивільного захисту та організацію контролю за їх виконанням;

- організацію збору і аналізу інформації щодо вірогідного виникнення надзвичайних ситуацій, відпрацювання пропозицій щодо захисту персоналу (а на об'єкті підвищеної небезпеки і населення, що проживає в зоні можливого ураження від наслідків аварії на цьому об'єкті) від їх наслідків;
- виконання заходів, спрямованих на підвищення стійкості роботи об'єкта в воєнний час та при виникненні надзвичайної ситуації техногенного або природного характеру;
- організацію взаємодії з місцевими органами державної влади, підрозділами МНС України, аварійно-рятувальними службами тощо;
- організацію спеціальної підготовки і підвищення кваліфікації персоналу у сфері цивільної оборони, захисту від надзвичайних ситуацій.

Таким чином, в розділі охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях були розглянуті основні небезпечні та шкідливі чинники, з якими може зіткнутися фахівець в сфері фінансів, банківської справи та страхування при виконанні робіт й експлуатації устаткування в офісному приміщенні. Були розглянуті основні заходи по забезпеченню безпеки та виробничої санітарії і гігієни праці, визначена категорія приміщення за вибухо-пожежною та пожежною небезпекою. Було проведено розрахунок штучного освітлення, тим самим порахована загальна розрахункова освітленість, що дорівнює 304, 76 лк. Також розглянуто питання щодо організації цивільного захисту на промисловому об'єкті.

ВИСНОВКИ

За кількістю працюючих на підприємстві та за оборотами воно відноситься до числа малих. Чисельність працюючих протягом року коливається на рівні 10-11 чол. З них 3 – адміністративний персонал, 6 продавців, 1 водій та один працівник господарського відділу.

ВАТ «Галант» знаходиться на загальній системі оподаткування, воно є платником податку на додану вартість і сплачує податок на прибуток від своєї діяльності.

Асортиментний ряд продукції, яку реалізує підприємство складається з продовольчих та непродовольчих товарів та побутової хімії. Найбільшу частку в виручці від реалізації складає пиво, хлібно-булочна продукція та ковбасні вироби.

підприємства, проведено його горизонтальний та вертикальний аналіз;

- досліджено звіт про фінансові результати підприємства, динаміку зміни доходів та витрат;
- проведено експрес-аналіз діяльності підприємства.

Активи підприємства протягом всієї діяльності підприємства мали здатність до збільшення. Це було пов'язано із постійним накопиченням капіталу за рахунок отриманих прибутків. Проте із збільшенням вартості основних засобів в 2016 році, темп приросту активів підприємства зменшився. Це відбувається за рахунок поступового зменшення вартості основних фондів за рахунок їх перенесення до собівартості шляхом амортизаційних відрахувань. Отже, в 2016 році темп приросту активів склав -0,19%, хоча попереднього року даний показник становив 2,12%.

Аналіз темпу приросту власного капіталу свідчить про його стрімке збільшення в 2016 році (темп приросту склав 39,56%). Виручка від реалізації також має зростаючу тенденцію. Темп приросту даного показника в 2016 році склав 11,56%.

Активи підприємства складаються з необоротних та оборотних коштів. До необоротних коштів входять основні засоби підприємства та незавершене виробництво. До оборотних: товари, дебіторська заборгованість, грошові кошти в касі та на рахунках в банку та інші оборотні активи. Джерелами формування майна є власний та залучений капітал. Власний капітал складається із статутного капіталу та прибутків, а до складу залученого включають: короткострокові кредити банків, товарні кредити та інші поточні незначні зобов'язання підприємства перед бюджетом, з оплати праці, з соціального страхування та інші поточні зобов'язання.

Аналіз динаміки основних засобів показав, що за досліджуваний період вони збільшилися на 5, 3 тис. грн., проте за останній рік відбулося зменшення їх вартості на 20, 1 тис. грн.. Оборотні кошти підприємства за досліджуваний період збільшилися на 42, 2 тис. грн., або на 125, 2% в т. ч. за останній рік на 15, 4 тис. грн., або на 25, 5%.

Власний капітал підприємства також має зростаючу тенденцію. За досліджуваний період його вартість збільшилася на 764, 1 тис. грн., а за останній рік на 638, 7 тис. грн., або на 39, 6%.

Короткострокові кредити банків протягом 2014-2016 року зменшилися на 716, 6 тис. грн., в т. ч. за останній рік на 643, 4 тис. грн. Усього активи підприємства за досліджуваний період збільшилися на 47, 5 тис. грн. або на 1, 9%. За останній рік відбулося зменшення на 4, 7 тис. грн., що становить 99, 8% активів станом на початок 2016 року.

Необоротні активи складають на початок 2017 року 96, 98% капіталу підприємства, проте їх питома вага з кожним роком зменшується. Зокрема, на початок 2015 року необоротні активи склали 98, 63% капіталу підприємства, а на початок 2016 – 97, 60%.

Оборотні активи відповідно збільшують свою питому вагу в загальній вартості капіталу. Так на початок 2015 року питома вага оборотних коштів складала 1, 37%, на початок 2016 – 2, 4%, 2010 – 3, 02%.

Власний капітал підприємства за даними проведених досліджень

складає більшу частину капіталу підприємства протягом всього досліджуваного періоду.

Так на початок 2015 року частка власного капіталу складала 60, 44%, на початок 2016 – 64, 17, на початок 2017 – 89, 72.

Відповідно короткострокові зобов'язання зменшують свою питому вагу. Станом на початок 2017 року питому вагу короткострокових зобов'язань підприємства складала 10, 28%

Аналіз фінансових результатів ВАТ «Галант» показав, що прибуток підприємства з кожним роком збільшується. Так за досліджуваний період він збільшився на 23, 1 тис. грн., в т. ч. за останній рік на 13, 3 тис. грн. і в 2016 році склав 138, 7 тис. грн.

Прибуток підприємства є тільки від операційної діяльності. Дохід отриманий від реалізації продукції за досліджуваний період також збільшився на 113, 3 тис. грн., в т. ч. за останній рік на 79, 9 тис. грн. Підприємство також тримало 30, 2 тис. грн. доходу від орендованих приміщень. Таким чином валові доходи підприємства збільшилися на 124, 6 тис. грн. за досліджуваний період і на 96, 8 тис. грн. за останній рік.

Саме тому станом на початок 2017 року коефіцієнт абсолютної ліквідності склав 0, 06, коефіцієнт миттєвої ліквідності -0, 10. Коефіцієнт загальної ліквідності на початок 2017 року склав 0, 29. Це є заниженим показником, тому підприємству потрібно використовувати вільні кошти в першу чергу для погашення заборгованості, а тільки після цього на розвиток.

Як свідчать дані частка власного капіталу, яка виражається в коефіцієнті фінансової незалежності має тенденції до збільшення. Так за період з 2014 по 2016 рік даний показник збільшився на 0, 3 оскільки темпи приросту власного капіталу ($2253, 2 \cdot 100 / 1489, 1 - 100 = 51, 31\%$) вищі ніж темпи приросту позичкового капіталу ($258, 2 \cdot 100 / 974, 8 - 100 = -73, 51\%$). Оскільки ВАТ «Галант» не отримувало довгострокових позик, то коефіцієнт фінансової стійкості дорівнює попередньому показнику.

Коефіцієнт фінансової залежності є зворотнім від вище згадуваних

показників. Так даний показник на початок 2014 року становив 0,40, а на початок 2017 року зменшився на 0,3 та становив 0,1.

Плече фінансового важеля є найвагомішим показником і свідчить про автономність підприємства. Так, згідно таблиці 2.6. даний показник протягом досліджуваного року зменшився на 0,5, і на початок 2017 року становить 0,11.

Дані розрахунку свідчать, що як на початок 2014 року так і на початок 2017 року основний капітал сформований за рахунок власних та залучених джерел. На початок 2015 року основні фонди у 0,61 рази перевищували власний капітал, на початок 2016 року – у 0,65 разів, на початок 2017 року – у 0,92 рази (2253, 2/2435, 5). Проте як свідчить спадаюча тенденція показника, вже наступного року вартість основних засобів буде меншою вартості власного капіталу.

Зменшення коефіцієнта модернізації на 0,8 свідчить про незначне зменшення вивільнення коштів, іммобілізованих в основні фонди.

Господарська практика показує, що для промислових підприємств нормальним значенням коефіцієнта реального значення майна виробничого призначення слід вважати більшим-рівним 0,5. В нашому випадку він протягом 3-х років він є нестабільним: на початок 2015 року – 0,01, на початок 2013 року він склав 0,02, а на початок 2017 року він коливається на рівні 0,99, що свідчить про збільшення рівня матеріало- і фондоддачі.

Частка власного оборотного капіталу в загальній його сумі з кожним роком збільшується. Ми бачимо, що в 2014-2016 році цей показник був значно нижчим рекомендованого коефіцієнта (0,5) але поступове його зростання заслуговує позитивної оцінки.

Аналіз забезпечення матеріальних оборотних коштів власним капіталом показав, що матеріальні оборотні фонди не забезпечені власними джерелами фінансування. Хоча даний коефіцієнт протягом 3-х років зріс на 36,6, на початок 2017 року він становив – 3,63. Це означає, що підприємство відчуває нестачу товарів для здійснення нормального реалізації.

Оборотність активів ВАТ «Галант» протягом досліджуваного періоду є досить низькою. В 2014 році даний показник становив 0, 22, в 2015 -0, 23 – році трішки покращився, і в 2016 році – 0, 27. Низька оборотність активів говорить про низьку виручку від реалізації та велику кількість товарних запасів.

Оборотність товарів підприємства є дуже низькою і потребує негайного покращення через збільшення виручки від реалізації.

Середній термін оплати кредиторської заборгованості за 3 роки значно покращився. Якщо в 2014 році він становив 14 996 днів, то в 2016 році – 1851 днів. Проте даний показник є досить низьким, тому підприємство фактично є залежним від кредиторів.

В цілому рентабельність всіх показників є низькою. Рентабельність активів та власного капіталу є практично однаковою (6%). Рентабельність продукції складає 26%, що відповідає рекомендованому рівневі. Оскільки підприємство отримує доходи тільки від реалізації, то рентабельність реалізації =100%.

Розробляючи стратегію підприємства по покращенню показників фінансового стану було проведено аналіз сильних та слабких сторін досліджуваного підприємства та його конкурентів, що дало змогу сформулювати напрямки стратегічної орієнтації на 2017-2018 роки:

- проаналізувати систему оподаткування та визначити доцільність переходу на єдиний податок;
- вдосконалити організаційну структуру підприємства: додати в штат працівників маркетолога, який займатиметься вивченням ринку та слабких сторін конкурентів;
- запровадити матеріальну мотивацію працівників підприємства;
- проаналізувати асортиментний ряд та його реалізацію. За даними досліджень збільшити кількість товарів, що мають швидший період обертання, та зменшити кількість товарів, або вилучити їх, які слабо реалізуються;

- проаналізувати можливість отримання прибутків за рахунок здачі в оренду вільних площ приміщення.

Застосувавши всі перелічені вище рекомендації та залучивши додатково кредит в розмірі 60 тис. грн., підприємство зможе за його рахунок отримати додатково 50 тис. грн. доходу в 2018-2019 роках. Хоча в 2017 році підприємство недоотримає 60 тис. грн., воно буде прибутковим, і отримає чистого прибутку 98, 7 тис. грн. За рахунок даних коштів ВАТ «Галант» матиме змогу погасити кредит. Проте вже в 2011 році прибуток підприємства становитиме 232, 51 тис. грн., що буде на 50 тис. грн. більше ніж планові показники без інвестиційних нововведень. На початок 2019 року підприємство планує отримувати близько 300 тис. грн. чистого прибутку.

Дані фінансові результати дозволять підприємству на початок 2012 року стати абсолютно ліквідним (коефіцієнт абсолютної ліквідності 1, 38). Воно набуде фінансового незалежності (коефіцієнт фінансової незалежності дорівнюватиме 0, 98).

Оборотність активів значно покращиться (планова оборотність в 2018 році 0, 38, що дорівнює 953, 79 днів). Оборотність ТМЦ буде все-ще низькою, проте це не означає, що підприємству доцільно збільшувати товарні запаси, оскільки воно не зможе їх реалізувати. За даних умов даний показник є нормальним.

Рентабельність активів збільшиться до рівня 9%, аналогічно і рентабельність власного капіталу (9%). Рентабельність продукції коливатиметься на рівні 33%, що є досить високим показником для торговельного підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16. 07. 1999 р. №996-XIV із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 11. 05. 2000 р. №1707-III, від 08. 06. 2000 р. №1829-II.
2. Александрова М. М., Виговська Н. Г., Кірейцев Г. Г., Петрук О. М., Маслова С. О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для студ. екон. спец. всіх форм навч. / Г. Г. Кірейцева (ред.). – 2. вид., перероб. та доп. – К. : ЦУЛ, 2002. – 268 с.
3. Бандурка О. М., Коробов М. Я. Фінансова діяльність підприємства: Підруч. для студ. вищ. навч. закл., що навч. за освітньо-проф. програмою спеціаліста зі спец. «Фінанси», «Банківська справа»: «Облік і аудит». – 2. вид., перероб. і доп. – К. : Либідь, 2005. – 384 с.
4. Барнич Ю. О. Бізнес-план виробничої підприємницької діяльності: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Національний технічний ун-т України «Київський політехнічний ін-т». Видавничо-поліграфічний факультет. – К. : ВАТ «УкрНДІСВД», 2002. – 120 с.
5. Біла О. Г., Галик Л. М., Дрівко М. М. Фінанси організацій і підприємств: Навч. -метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни студ. спец. 6. 050104 «Фінанси», 6. 050105 «Банківська справа», 6. 050106 «Облік і аудит» / Центральна спілка споживчих товариств України; Львівська комерційна академія. – Л. : Видавництво ЛКА, 2002. – 112 с.
6. Бутинець Ф. Ф., Мних Є. В., Олійник О. В. Економічний аналіз: Практикум: Навчальний посіб. для студ. спец. 7. 050106 «Облік і аудит», 7. 050201 «Менеджмент організацій» – Житомир: ТОВ «Рута», 2000. – 416 с.
7. Бутинець Ф. Ф. Малюга Н. М. Бухгалтерський облік Ж: ПП „Рута”, 2000. – 221 с.
8. Бутинець Ф. Ф. та ін. Інформаційні системи бухгалтерського обліку. Підручник студентів вищих навчальних закладів спеціальності „Облік і

аудит”. Житомир: ПП „Рута”, 2002. – 544 с.

9. Білуха М. Т. Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту. – К. : Вища школа, 1994. -364 с.

10. Бондаренко Н. О., Понікаров В. Д., Попова С. М. Аудит суб'єктів підприємницької діяльності: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 300 с.

11. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник для студентів вузів спеціальності 7. 050201 «Менеджмент організацій» та 7. 050107 «Економіка підприємства» / Т. А. Бутинець, Л. В. Чижевська, С. Л. Береза; За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир: ЖПТ, 2000. -672 с.

12. Белуха Н. Т. Аудит: Учебник. – К. : „Знання”, КОО, 2000. – 769 с.

13. Бланк И. А. Стратегия и тактика управления финансами. – К., 1996. – 412 с.

14. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2003.

15. Бланк И. А. Управление прибылью. – К. : Ника-Центр, Эльга, 1999.

16. Брігхем Е. Ф. Основы фінансового менеджменту. – К., 1997.

17. Голов С. Ф., В. М. Костюченко. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі. Практичний посібник. – К. : Лібра, 2001. – 840 с.

18. Голов С. Ф., Єфіменко В. І. Фінансовий та управлінський облік. – К. : ТОВ «Автоінтерсервіс», 2001. – 544 с.

19. Грабова Н. М. Теорія бухгалтерського обліку // За ред. проф. Кужельного М. В. К. : Видавництво „А. С. К. ”, 2004. – 247с.

20. Должанський М. І., Должанський А. М. Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: Навчальний посібник. – Львів: Львівський банківський інститут НБУ, 2003. – 494 с.

21. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація. – К. : Т-во «знання», НОО, 2001. -402 с.

22. Завгородній В. П., Савченко В. Я. Бухгалтерський облік, контроль і аудит в умовах ринку. -К.. ДІ-КСІ, 1997. -832 с.
23. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 348 с.
24. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7. 05. 0106 «Облік і аудит» Ф. Ф. Бутинець, С. В. Івахненко, Т. В. Давидюк, Т. В. Шахрайчук; За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – 2-е вид., перероб. і доп. -Житомир: ПП «Рута», 2002. – 544 с.
25. Коблянська О. І. Фінансовий облік: Навч. посіб. – К. : Знання, 2004 – 473 с.
26. Ковалева А. М. Финансы в управлении предприятием. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 312 с.
27. Крутик О. Б. Основы финансовой деятельности предприятия. – СПб, 2003.
28. Кондраков Н. П. Бухгалтерський облік К, 1998. – 274 с.
29. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2000. – 460 с.
30. Кругляк Б. С. Бухгалтерський облік на підприємствах Х, 2006. – 479 с.
31. Кругляк Б. С. Бухгалтерський облік на підприємствах. Навчальний посібник. – Хмельницький, 2006. – 631 с.
32. Кулаковська Л. П., Шча Ю. В., Організація і методика аудиту: Навч. посіб. – 3-є вид. – К. : Каравела, 2006. – 560 с.
33. Кулаковська Л. П. Аудит: Навчальний посібник. – К. : С-ПРОД, 2000. – 320 с.
34. Лень В. С., Гливенко В. В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: Навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 576 с.

35. Лишиленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік. Навчальний посібник. – Київ: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2004. – 528 с.
36. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті. Навчальний посібник для студентів спец. 7. 050106 «Облік і аудит». / За ред. д. е. н., проф. Ф. Ф. Бутинця, к. е. н., доц. М. М. Шигун. -Житомир: ЖДТУ, 2004. – 352 с.
37. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: Навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2000. – 186 с.
38. Усач Б. Ф. Аудит: Навч. посіб. – К: „Знання – Прес”, 2003. – 117с.
39. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України К: „А. С. К. ”, 2000. – 546 с.
40. Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. Бухгалтерський фінансовий облік К: Видавничий центр „Академія”, 2002. – 537с.
41. Пушкарева В. М. История финансовой мысли и политики налогов. – М. : Инфра, 1996. – 267 с.
42. Павлова Л. Н. Финансы предприятия. – М. : Финансы, ЮНИТИ, 1998. – 318 с.
43. Родионова В. М., Федотова М. А. Финансовая устойчивость предприятий в условиях инфляции. – М. : Перспектива, 1995. – 277 с.
44. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. Учеб. пособие. – Минск; М. : ИП «Экоперспектива», 1998. – 314 с.
45. Хом'як Р. Л., Лемішовський В. І. Бухгалтерський облік в Україні Л: „Інтелект-Захід”, 2005. – 267с.
46. Томас П. Кармен, Альберт Р. Макмин. Анализ финансовых отчетов. – М. : Инфра-М, 1998. – 512 с.
47. Финансы / Под ред. В. М. Родионовой. -М. : Финансы и статистика, 1995. – 317 с.
48. Финансовый менеджмент / Авт. кол. под рук. Е. С. Стояновой. – М. : Перспектива, 1996. – 412 с.
49. Финансовый менеджмент / Под ред. акад. Г. Б. Поляка. – М. : Финансы, 1997. – 388 с.

50. Финансовый менеджмент / Под ред. д. э. н., проф., Н. Ф. Самсонова. – М. : Финансы, 1999. – 298 с.
51. Финансы предприятий: Тексты лекций / Под ред. А. Н. Поддерегина. – К., 1998. – 316 с.
52. Фінанси підприємств. Підручник / За ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 1998. – 412 с.
53. Финансы / Под ред. А. М. Ковалевой. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 378 с.
54. Фінанси підприємств. Підручник / За ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 1999. – 316 с.
55. Финансы предприятий / Л. М. Павлова – М. : Финансы ЮНИТИ, 1998. – 504.
56. Фисенко М. А. Финансы предприятий. -Минск, 1995. – 312 с.
57. Холт Роберт. Основы финансового менеджмента. – М. : Дело, 1993. – 417 с.
58. Шеремет А. Д. Финансы предприятий. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 389 с.

Додаток А. Звіт про фінансовий стан ТОВ «ГАЛАНТ» за 2014 р.

Підприємство _____ ТОВ «ГАЛАНТ» Територія _____ Організаційно-правова форма господарювання _____ Вид економічної діяльності _____ Середня кількість працівників ¹ _____ Адреса, телефон _____	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ за КОАТУУ за КОПФГ за КВЕД	КОДИ 01
---	--	------------

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на _____ 20__ р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
- залишкова вартість	010	0	0
- первісна вартість	011	12.7	12.7
- накопичена амортизація	012	(12.7)	(12.7)
Незавершене будівництво	020	0	0
Основні засоби:			
- залишкова вартість	030	7482.3	6951.6
- первісна вартість	031	9247.5	8981.1
- знос	032	(1765.2)	(2029.5)
Довгострокові біологічні активи:			
- справедлива (залишкова) вартість	035	0	0
- первісна вартість	036	0	0
- накопичена амортизація	037	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	0.8	0
- інші фінансові інвестиції	045	97.1	1.4
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	0	0
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055		
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056		
Знос інвестиційної нерухомості	057	()	()
Відстрочені податкові активи	060	0	0
Гудвіл	065		
Інші необоротні активи	070	0	0
Гудвіл при консолідації	075		
Усього за розділом I	080		
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	51.7	46.4

Поточнібіологічніактиви	110	0	0
Незавершеневиробництво	120	0	0
Готова продукція	130	0	0
Товари	140	1344.7	1121.2
Векселіодержані	150	0	0
Дебіторськаборгованість за товари, роботи, послуги:			
- чиста реалізаційна вартість	160	505.7	617.6
- первісна вартість	161	505.7	617.6
- резерв сумнівних боргів	162	(0)	(0)
Дебіторськаборгованість за рахунками:			
- за бюджетом	170	276.1	12.3
- за виданими авансами	180	0	0
- з нарахованих доходів	190	0	0
- із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська боргованість	210	0	681.3
Поточні фінансові інвестиції	220	0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
- в національній валюті	230	83.1	84.2
- у т.ч. в касі	231		
- в іноземній валюті	240	0.7	0
Інші оборотні активи	250	0	298.3
Усього за розділом II	260		
III. Витрати майбутніх періодів	270	2.3	4.3
IV. Необоротні активи та групи вивбуття	275		
Баланс	280		
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	1200	1200
Пайовий капітал	310	2.3	2.3
Додатковий вкладений капітал	320	0	0
Інший додатковий капітал	330	280	280
Резервний капітал	340	12.9	12.9
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	225.1	697.2
Неоплачений капітал	360	(0)	(0)
Вилучений капітал	370	(0)	(0)
Накопичена курсова різниця	375		
Усього за розділом I	380	1720.3	2192.4
Частка меншості	385		
II. Забезпечення наступних виплат та платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	0	0
Інші забезпечення	410	0	0
Сума страхових резервів	415	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	0	0

Цільове фінансування	420	0	0
Усього за розділом II	430	0	0
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	4995.2	3483.5
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0
Усього за розділом III	480	4995.2	3483.5
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	1814.8	1520.2
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0	0
Векселі видані	520	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	1210.7	678.8
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
- з одержаних авансів	540	0	0
- з бюджетом	550	0	154.8
- з позабюджетних платежів	560	0	0
- зі страхування	570	22.3	68.2
- з оплати праці	580	67.8	288.6
- з учасниками	590	0	0
- із внутрішніх розрахунків	600	0.1	0
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605		
Інші поточні зобов'язання	610	13.3	1432.1
Усього за розділом IV	620	3129	4142.7
V. Доходи майбутніх періодів	630	0	0
Баланс	640	9844.5	9818.6

Звіт про фінансові результати за 2014 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	11767.7	11730.2
Податок на додану вартість	015	1955.7	1933.3
Акцизний збір	020	(0)	(0)
	025	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(223.7)	(535.2)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	9588.3	9261.7

Собівартістьреалізаціїпродукції (товарів, робіт, послуг)	040	(3183.5)	(3689.2)
Валовийприбуток:			
- прибуток	050	6404.8	5572.5
- збиток	055	(0)	(0)
Іншіопераційні доходи	060	51.2	40.2
У т.ч. дохідвідпервісноговизнаннябіологічнихактивів в і сільськогосподарськоїпродукції, одержаних у наслідоксільськогосподарськоїдіяльності	061		
Адміністративнівитрати	070	(4250.4)	(3644.5)
Витрати на збут	080	(423.3)	(448)
Іншіопераційнівитрати	090	(438.8)	(242)
У т.ч. витративідпервісноговизнаннябіологічнихактивів в і сільськогосподарськоїпродукції, одержаних у наслідоксільськогосподарськоїдіяльності	091	()	()
Фінансовірезультативідоопераційноїдіяльності:			
- прибуток	100	1343.5	1278.2
- збиток	105	(0)	(0)
Доход відучасті в капіталі	110	0	0
Іншіфінансові доходи	120	0.3	1.5
Інші доходи	130	943.4	176.8
Фінансовівитрати	140	(1101.3)	(1258.7)
Втративідучасті в капіталі	150	(0)	(0)
Іншівитрати	160	(427.5)	(8.8)
Прибуток (збиток) відвпливуінфляції на монетарністатті	165		
Фінансовірезультативідзвичайноїдіяльності до оподаткування:			
- прибуток	170	758.4	189
- збиток	175	(0)	(0)
У т.ч. прибутоквідприпиненоїдіяльності та/абоприбутоквідпереоцінкинеоборотнихактивів та групивибуття у наслідокприпиненнядіяльності	176		
У т.ч. збитоквідприпиненоїдіяльності та/абозбитоквідпереоцінкинеоборотнихактивів та групивибуття у наслідокприпиненнядіяльності	177	()	()
Податок на прибутоквідзвичайноїдіяльності	180	(286.3)	(0)
Дохід з податку на прибутоквідзвичайноїдіяльності	185	0	0
Фінансовірезультативідзвичайноїдіяльності:			
- прибуток	190	472.1	189
- збиток	195	(0)	(0)
Надзвичайні:			
- доходи	200	0	0
- витрати	205	(0)	(0)
Податки з надзвичайногоприбутку	210	(0)	(0)
Часткаменшості	215		

	170	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Внески учасників:										
Внески до капіталу	180	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Погашення зборгованості з капіталу	190	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	200	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення капіталу:										
Викуп акцій (часток)	210	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Перепродаж викуплених акцій (часток)	220	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Анулювання випущених акцій (часток)	230	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення частки в капіталі	240	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Зменшення номінальної вартості акцій	250	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі:										
Списання невідшкодованих збитків	260	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Безкоштовно отримані активи	270	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	280	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін в капіталі	290	0	0	0	0	0	472.1	0	0	472.1
Залишок на кінець року	300	1200	2.3	0	280	12.9	697.2	0		

Додаток А. Звіт про фінансовий стан ТОВ «ГАЛАНТ» за 2015 р.

Підприємство _____ ТОВ «ГАЛАНТ» Територія _____ Організаційно-правова форма господарювання _____ Вид економічної діяльності _____ Середня кількість працівників ¹ _____ Адреса, телефон _____	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ за КОАТУУ за КОПФГ за КВЕД	КОДИ <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px; text-align: center;">01</td> </tr> <tr><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td></tr> <tr><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td></tr> <tr><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td></tr> </table>			01									
		01												

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на _____ 20__ р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
- залишкова вартість	010	0	2
- первісна вартість	011	13	21
- накопичена амортизація	012	(13)	(19)
Незавершене будівництво	020	0	1
Основні засоби:			
- залишкова вартість	030	6952	6736
- первісна вартість	031	8981	9112
- знос	032	(2029)	(2376)
Довгострокові біологічні активи:			
- справедлива (залишкова) вартість	035	0	0
- первісна вартість	036	0	0
- накопичена амортизація	037	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	0	0
- інші фінансові інвестиції	045	1	1
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	0	0
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	057	(0)	(0)
Відстрочені податкові активи	060	0	0
Гудвіл	065	0	0
Інші необоротні активи	070	0	0
Гудвіл при консолідації	075	0	0
Усього за розділом I	080		
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	46	36

Поточнібіологічніактиви	110	0	0
Незавершеневиробництво	120	0	0
Готова продукція	130	0	0
Товари	140	1121	1479
Векселіодержані	150	0	0
Дебіторськазаборгованість за товари, роботи, послуги:			
- чиста реалізаційна вартість	160	618	228
- первісна вартість	161	618	228
- резерв сумнівних боргів	162	(0)	(0)
Дебіторськазаборгованість за рахунками:			
- за бюджетом	170	12	5
- за виданими авансами	180	0	0
- з нарахованих доходів	190	0	0
- із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	682	487
Поточні фінансові інвестиції	220	0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
- в національній валюті	230	84	67
- у т.ч. в касі	231	4	9
- в іноземній валюті	240	0	0
Інші оборотні активи	250	298	346
Усього за розділом II	260		
III. Витрати майбутніх періодів	270	4	4
IV. Необоротні активи та групи вилучення	275	0	0
Баланс	280		
Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	1200	1200
Пайовий капітал	310	2	2
Додатковий вкладений капітал	320	0	0
Інший додатковий капітал	330	280	280
Резервний капітал	340	13	13
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	697	1311
Неоплачений капітал	360	(0)	(0)
Вилучений капітал	370	(0)	(0)
Накопичена курсова різниця	375	0	0
Усього за розділом I	380	2192	2806
Частка меншості	385	0	0
II. Забезпечення наступних виплат та платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	0	0
Інші забезпечення	410	0	0
Сума страхових резервів	415	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	0	0
Цільове фінансування	420	0	0

Усього за розділом II	430	0	0
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	3483	2270
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0
Усього за розділом III	480	3483	2270
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	1520	1397
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0	0
Векселі видані	520	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	679	1064
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
- з одержаних авансів	540	0	0
- з бюджетом	550	155	191
- з позабюджетних платежів	560	0	0
- зі страхування	570	68	70
- з оплати праці	580	289	195
- з учасниками	590	0	0
- із внутрішніх розрахунків	600	0	0
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	1432	1399
Усього за розділом IV	620	4143	4316
V. Доходи майбутніх періодів	630	0	0
Баланс	640	9818	9392

Звіт про фінансові результати за 2015р.

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	13972	11768
Податок на додану вартість	015	2329	1956
Акцизний збір	020	(0)	(0)
	025	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(41)	(224)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	11602	9588
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(3369)	(3183)

Валовий прибуток:			
- прибуток	050	8233	6405
- збиток	055	(0)	(0)
Інші операційні доходи	060	217	51
У т.ч. дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	061	0	0
Адміністративні витрати	070	(5365)	(4250)
Витрати на збут	080	(726)	(423)
Інші операційні витрати	090	(828)	(439)
У т.ч. витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	091	(0)	(0)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
- прибуток	100	1531	1344
- збиток	105	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	110	0	0
Інші фінансові доходи	120	0	0
Інші доходи	130	201	944
Фінансові витрати	140	(697)	(1101)
Втрати від участі в капіталі	150	(0)	(0)
Інші витрати	160	(42)	(429)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	165	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
- прибуток	170	993	758
- збиток	175	(0)	(0)
У т.ч. прибуток від припиненої діяльності та/або прибуток від переоцінки необоротних активів та груп вибуття у наслідок припинення діяльності	176	0	0
У т.ч. збиток від припиненої діяльності та/або збиток від переоцінки необоротних активів та груп вибуття у наслідок припинення діяльності	177	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(379)	(286)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
- прибуток	190	614	472
- збиток	195	(0)	(0)
Надзвичайні:			
- доходи	200	0	0
- витрати	205	(0)	(0)
Податки з надзвичайного прибутку	210	(0)	(0)
Частка меншості	215	0	0
Чистий:			
- прибуток	220	614	472
- збиток	225	(0)	(0)
Забезпечення матеріального заохочення	226	0	0

ннячас тки в капітал і										
Зменш енняно міналь ноїварт остіакц ій	250	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі:										
Списан няневід шкодов анихзб итків	260	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Безкош товноо триман іактиви	270	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	280	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін в капіта лі	290	0	0	0	0	0	614	0	0	614
Залиш ок на кінець року	300	1200	2	0	280	13	1311	0	0	2806

Додаток А. Звіт про фінансовий стан ТОВ «ГАЛАНТ» за 2016 р.

Підприємство _____ ТОВ «ГАЛАНТ» Територія _____ Організаційно-правова форма господарювання _____ Вид економічної діяльності _____ Середня кількість працівників ¹ _____ Адреса, телефон _____	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ за КОАТУУ за КОПФГ за КВЕД	<table border="1" style="margin: auto;"> <tr><td colspan="3">КОДИ</td></tr> <tr><td style="width: 33%;"></td><td style="width: 33%;"></td><td style="width: 33%;">01</td></tr> <tr><td colspan="3"> </td></tr> <tr><td colspan="3"> </td></tr> <tr><td colspan="3"> </td></tr> <tr><td colspan="3"> </td></tr> </table>	КОДИ					01												
КОДИ																				
		01																		

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на _____ 20__ р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
- залишкова вартість	010	2	0
- первісна вартість	011	21	21
- накопичена амортизація	012	(19)	(21)
Незавершене будівництво	020	1	1
Основні засоби:			
- залишкова вартість	030	6736	6285
- первісна вартість	031	9112	9101
- знос	032	(2376)	(2816)
Довгострокові біологічні активи:			
- справедлива (залишкова) вартість	035	0	0
- первісна вартість	036	0	0
- накопичена амортизація	037	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	0	0
- інші фінансові інвестиції	045	1	1
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	0	0
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	057	(0)	(0)
Відстрочені податкові активи	060	0	0
Гудвіл	065	0	0
Інші необоротні активи	070	0	0
Гудвіл при консолідації	075	0	0
Усього за розділом I	080		
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	36	79

Поточнібіологічніактиви	110	0	0
Незавершеневиробництво	120	0	0
Готова продукція	130	0	0
Товари	140	1479	984
Векселіодержані	150	0	0
Дебіторськаборгованість за товари, роботи, послуги:			
- чиста реалізаційна вартість	160	228	258
- первісна вартість	161	228	258
- резерв сумнівних боргів	162	(0)	(0)
Дебіторськаборгованість за рахунками:			
- за бюджетом	170	5	44
- за виданими авансами	180	0	0
- з нарахованих доходів	190	0	0
- із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська боргованість	210	487	415
Поточні фінансові інвестиції	220	0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
- в національній валюті	230	67	24
- у т.ч. в касі	231	9	6
- в іноземній валюті	240	0	0
Інші оборотні активи	250	346	309
Усього за розділом II	260		
III. Витрати майбутніх періодів	270	4	3
IV. Необоротні активи та групи вилучення	275	0	0
Баланс	280		
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	1200	1200
Пайовий капітал	310	2	2
Додатковий вкладений капітал	320	0	0
Інший додатковий капітал	330	280	280
Резервний капітал	340	13	13
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	1311	1391
Неоплачений капітал	360	(0)	(0)
Вилучений капітал	370	(0)	(0)
Накопичена курсова різниця	375	0	0
Усього за розділом I	380	2806	2886
Частка меншості	385	0	0
II. Забезпечення наступних виплат та платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	0	0
Інші забезпечення	410	0	0
Сума страхових резервів	415	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	0	0
Цільове фінансування	420	0	0

Усього за розділом II	430	0	0
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	2270	1141
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0
Усього за розділом III	480	2270	1141
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	1397	1445
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0	0
Векселі видані	520	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	1064	879
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
- з одержаних авансів	540	0	0
- з бюджетом	550	191	157
- з позабюджетних платежів	560	0	0
- зі страхування	570	70	28
- з оплати праці	580	195	86
- з учасниками	590	0	0
- із внутрішніх розрахунків	600	0	0
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	1399	1781
Усього за розділом IV	620	4316	4376
V. Доходи майбутніх періодів	630	0	0
Баланс	640	9392	8403

Звіт про фінансові результати за 2016 р.

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	10110	13972
Податок на додану вартість	015	1685	2329
Акцизний збір	020	(0)	(0)
	025	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(123)	(41)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	8302	11602
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(1850)	(3369)
Валовий прибуток:			
- прибуток	050	6452	8233

- збиток	055	(0)	(0)
Інші операційні доходи	060	112	217
У т.ч. дохід від первісного визнання біологічних активів в і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	061	0	0
Адміністративні витрати	070	(4317)	(5365)
Витрати на збут	080	(710)	(726)
Інші операційні витрати	090	(768)	(828)
У т.ч. витрати від первісного визнання біологічних активів в і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	091	(0)	(0)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
- прибуток	100	769	1531
- збиток	105	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	110	0	0
Інші фінансові доходи	120	0	0
Інші доходи	130	49	201
Фінансові витрати	140	(569)	(697)
Втрати від участі в капіталі	150	(0)	(0)
Інші витрати	160	(9)	(42)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	165	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
- прибуток	170	240	993
- збиток	175	(0)	(0)
У т.ч. прибуток від припиненої діяльності та/або прибуток від переоцінки необоротних активів та груп вибуття у наслідок припинення діяльності	176	0	0
У т.ч. збиток від припиненої діяльності та/або збиток від переоцінки необоротних активів та груп вибуття у наслідок припинення діяльності	177	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(160)	(379)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
- прибуток	190	80	614
- збиток	195	(0)	(0)
Надзвичайні:			
- доходи	200	0	0
- витрати	205	(0)	(0)
Податки з надзвичайного прибутку	210	(0)	(0)
Частка меншості	215	0	0
Чистий:			
- прибуток	220	80	614
- збиток	225	(0)	(0)
Забезпечення матеріального заохочення	226	0	0

й (част ок)										
Пере прода ж викуп лених акцій (част ок)	220	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Анул юван нявик уплен ийакц ій (част ок)	230	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилу чення частк и в капіта лі	240	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Змен шенн яномі нальн оїварт остіак цій	250	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі:										
Списа нняне відшк одова нихзб итків	260	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Безко штов ноотр имані актив и	270	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	280	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разо м змін в капіт	290	0	0	0	0	0	80	0	0	80

алі										
Залишок на кінець року	300	1200	2	0	280	13	1391	0	0	2886